

大般涅槃经

(三十六卷：第十九卷至第二十一卷)

北凉天竺三藏昙无讖译 梵

宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

南無本師釋迦牟尼佛

说 明

本简体注音版《大般涅槃经》（南本）电子书，是根据《乾隆大藏经》大乘涅槃部，第 0110 部，北凉天竺三藏昙无讖译梵、宋沙门慧严慧观同谢灵运再治《大般涅槃经》（36 卷）影印本校正注音的。标点符号及注音仅供参考。

为了便于读诵，本电子书按顺序每三卷合为一册，共十二册。若每天读一册，可十二天读完。

本电子书是免费结缘品。特此说明。

仁慧草堂

二〇一八年十月

目 录

起诵仪 ..... - 1 -

    香赞 ..... - 1 -

    开经偈 ..... - 1 -

大般涅槃经卷第十九 ..... - 2 -

    高贵德王菩萨品第二十二之一 ..... - 2 -

大般涅槃经卷第二十 ..... - 37 -

    高贵德王菩萨品第二十二之二 ..... - 37 -

大般涅槃经卷第二十一 ..... - 68 -

    高贵德王菩萨品第二十二之三 ..... - 68 -

结诵仪 ..... - 94 -

    补阙真言 ..... - 94 -

    回向发愿 ..... - 94 -

    回向偈 ..... - 95 -

    三皈依 ..... - 95 -

●起诵仪

xiāngzàn

香赞

(一遍)

lú xiāngzhà ruò fǎ jiè méngxūn zhū fó hǎi huì xī yáowén suí chù jié
炉香乍熟.法界蒙薰.诸佛海会悉遥闻.随处结

xiángyún chéng yì fāng yīn zhū fó xiànuánshēn
祥云.诚意方殷.诸佛现全身.

ná mó xiāng yún gài pú sà mó hē sà
南无香云盖菩萨摩诃萨 (合掌三称)

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南无本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

kāi jīng jì

开经偈

(一遍)

wú shàng shēnshēnwēimiào fǎ bǎiqiānwàn jié nánzāo yù
无上甚深微妙法 百千万劫难遭遇

wǒ jīn jiàn wén dé shòu chí yuàn jiě rú lái zhēn shí yì
我今见闻得受持 愿解如来真实义

dà bō niè pán jīng juàn dì shí jiǔ
大般涅槃经卷第十九

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshā mén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

gāo guì dé wáng pú sà pǐn dì èr shí èr zhī yī¹
高贵德王菩萨品第二十二之一

ěr shí shì zūngào guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó
尔时，世尊告光明遍照高贵德王菩萨摩

hē sà yán shànnán zǐ ruò yǒu pú sà mó hē sà xiū xíng rú shì dà
诃萨言：“善男子，若有菩萨摩诃萨修行如是大

niè pán jīng dé shí shì gōng dé bù yǔ shēng wén pì zhī fó gòng
涅槃经，得十事功德，不与声闻、辟支佛共，

bù kě sī yì wén zhě jīng guài fēi nèi fēi wài fēi nán fēi yì fēi
不可思议，闻者惊怪，非内非外，非难非易，非

xiàng fēi fēi xiàng fēi shì shì fǎ wú yǒu xiàng mào shì jiān suǒ wú
相非非相，非是世法，无有相貌，世间所无。

hé děng wéi shí yī zhě yǒu wǔ hé děng wéi wǔ yī zhě
“何等为十？一者有五。何等为五？一者，

suǒ bù wén zhě ér néng dé wén èr zhě wén yǐ néng wéi lì yì sān
所不闻者而能得闻；二者，闻已能为利益；三

zhě néng duàn yí huò zhī xīn sì zhě huì xīn zhèng zhí wú qū wǔ
者，能断疑惑之心；四者，慧心正直无曲；五

zhě néng zhī rú lái mì zàng shì wéi wǔ shì
者，能知如来密藏，是为五事。

hé děng bù wén ér néng dé wén suǒ wèi shēn shēn wēi mì zhī
“何等不闻而能得闻？所谓甚深微密之

yì² yī qiè zhòng shēng xī yǒu fó xìng fó fǎ zhòng sēng wú yǒu
义：一切众生悉有佛性；佛、法、众僧无有

chā bié sān bǎo xìng xiàng cháng lè wǒ jìng yī qiè zhū fó wú
差别；三宝性相常、乐、我、净；一切诸佛无

¹ 大正藏：光明遍照高贵德王菩萨品第二十二之一

² 大正藏：藏

yǒu bì jìng rù niè pán zhě cháng zhù bú biàn rú lái niè pán fēi yǒu fēi
有毕竟入涅槃者，常住不³变；如来涅槃非有非
wú fēi yǒu wéi fēi wú wéi fēi yǒu lòu fēi wú lòu fēi sè fēi bú sè
无，非有为非无为，非有漏非无漏，非色非不色，
fēi míng fēi bù míng fēi xiàng fēi bú xiàng fēi yǒu fēi bù yǒu fēi wù
非名非不名，非相非不相，非有非不有，非物
fēi bú wù fēi yīn fēi guǒ fēi dài fēi bú dài fēi míng fēi àn fēi
非不物，非因非果，非待非不待，非明非暗，非
chū fēi bù chū fēi cháng fēi bù cháng fēi duàn fēi bú duàn fēi shǐ
出非不出，非常非不常，非断非不断，非始
fēi zhōng fēi guò qù fēi wèi lái fēi xiàn zài fēi yīn fēi bù yīn fēi
非终，非过去非未来非现在，非阴非不阴，非
rù fēi bú rù fēi jiè fēi bú jiè fēi shí èr yīn yuán fēi bù shí èr yīn
入非不入，非界非不界，非十二因缘非不十二因
yuán rú shì děng fǎ shēn shēn wēi mì xī suǒ bù wén ér néng dé wén
缘，如是等法甚深微密，昔所不闻而能得闻。
fù yǒu bù wén suǒ wèi yī qiè wài dào jīng shū sì pí tuó lùn pí qié
复有不闻，所谓一切外道经书、四毗陀论、毗伽
luó lùn wèi shì shī lùn jiā pí luó lùn yī qiè zhòu shù yī fāng
罗论、卫世师论、迦毗罗论；一切呪术、医方、
jì yì rì yuè bó shí xīng xiù yùn biàn tú shū chèn jì rú shì
技⁴艺；日月博食⁵、星宿运变、图书讖记，如是
děng jīng chū wèi céng wén mì mì zhī yì jīn yú cǐ jīng ér dé zhī zhī
等经，初未曾闻秘密之义，今于此经而得知之。
fù yǒu shí yī bù jīng chú pí fó lüè yì wú rú shì shēn mì zhī yì
复有十一部经，除毗佛略，亦无如是深密之义，
jīn yīn cǐ jīng ér dé zhī zhī shàn nán zǐ shì míng bù wén ér néng dé
今因此经而得知之。善男子，是名不闻而能得
wén
闻。

wén yǐ lì yì zhě ruò néng tīng shòu shì dà niè pán jīng xī
“闻已利益者。若能听受是大涅槃经，悉
néng jù zhī yī qiè fāng děng dà shèng jīng diǎn shēn shēn yì wèi pì rú nán
能具知一切方等大乘经典甚深义味。譬如男

³ 大正藏：无

⁴ 大正藏：伎

⁵ 大正藏：薄蚀；永乐北藏及龙藏：博食

nǚ yú míngjìng jìng jiàn qí sè xiàng liǎoliǎo fēn míng dà niè pán jìng yì
女于明净镜见其色像，了了分明；大涅槃镜亦
fù rú shì pú sà zhí zhī xī dé míngjiàn dà shèng jīng diǎnshēnshēn zhī
复如是，菩萨执之，悉得明见大乘经典甚深之
yì yì rú yǒurén zài àn shì zhōng zhí dà jù huǒ xī jiàn zhū wù
义。亦如有人在暗室中，执大炬火，悉见诸物；

dà niè pán jù yì fù rú shì pú sà zhí zhī dé jiàn dà shèngshēn ào
大涅槃炬亦复如是，菩萨执之，得见大乘深奥
zhī yì yì rú rì chū yǒuqiānguāngmíng xī néngzhàoliǎo zhūshān
之义。亦如日出，有千光明，悉能照了诸山

yōu àn lìng yī qiè rén yuǎnjiàn zhū wù shì dà niè pán qīng jìng huì rì yì
幽暗，令一切人远见诸物；是大涅槃清净慧日亦
fù rú shì zhàoliǎo dà shèngshēn suì zhī chù lìng èr shèng rén yuǎnjiàn
复如是，照了大乘深邃之处，令二乘人远见

fó dào suǒ yǐ zhě hé yǐ néng tīngshòu shì dà niè pán wēimiào jīng gù
佛道。所以者何？以能听受是大涅槃微妙经故。

shànnán zǐ ruò yǒu pú sà mó hē sà tīngshòu rú shì dà niè pán jīng dé
善男子，若有菩萨摩诃萨听受是大涅槃经，得

zhī yī qiè zhū fǎ míng zì ruò néng shū xiě dú sòng tōng lì wèi
知一切诸法名字。若能书写、读诵、通利、为

tā guǎngshuō sī wéi qí yì zé zhī yī qiè zhū fǎ yì lǐ shànnán
他广说、思惟其义，则知一切诸法义理。善男

zǐ qí tīngshòu zhě wéi zhī míng zì bù zhī qí yì ruò néng shū
子，其听受者，唯知名字，不知其义；若能书

xiě shòu chí dú sòng wèi tā guǎngshuō sī wéi qí yì zé néng
写、受持、读诵、为他广说、思惟其义，则能

zhī yì fù cì shànnán zǐ tīng shì jīng zhě wényǒu fó xìng wèi
知义。复次，善男子，听是经者，闻有佛性，未

néng dé jiàn shū xiě dú sòng wèi tā guǎngshuō sī wéi qí yì
能得见；书写、读诵、为他广说、思惟其义，

zé dé jiàn zhī tīng shì jīng zhě wényǒu tán míng wèi néng dé jiàn tán bō
则得见之。听是经者闻有檀名，未能得见檀波

luó mì shū xiě dú sòng wèi tā guǎngshuō sī wéi qí yì zé
罗蜜；书写、读诵、为他广说、思惟其义，则

néng dé jiàn tán bō luó mì nǎi zhì bō rě bō luó mì yì fù rú shì shàn
能得见檀波罗蜜，乃至般若波罗蜜亦复如是。善

nán zǐ pú sà mó hē sà ruò néng tīng shì dà niè pán jīng zé zhī fǎ zhī
男子，菩萨摩诃萨若能听是大涅槃经，则知法知

yì jù èr wú ài yú zhū shā mén pó luó mén děng ruò tiān
义，具二无阂⁶，于诸沙门、婆罗门等，若天、
mó fàn yī qiè shì zhōng dé wú suǒ wèi kāi shì fēn bié shí èr bù
魔、梵，一切世中，得无所畏；开示分别十二部
jīng yǎn shuō qí yì wú yǒu chā wéi bù cóng tā wén ér néng zì zhī jìn
经，演说其义无有差违，不从他闻而能自知近
yú ā nòng duō luó sān miǎo sān pú tí shàn nán zǐ shì míng wén yǐ néng
于阿耨多罗三藐三菩提。善男子，是名闻已能
wéi lì yì
为利益。

duàn yí xīn zhě yí yǒu èr zhǒng yī zhě yí míng èr
“断疑心者。疑有二种：一者，疑名；二
zhě yí yì tīng shì jīng zhě duàn yí míng xīn sī wéi yì zhě
者，疑义。听是经者，断疑名心；思惟义者，
duàn yí yì xīn fù cì shàn nán zǐ yí yǒu wǔ zhǒng yī zhě
断疑义心。复次，善男子，疑有五 种：一者，
yí fó dìng niè pán fǒu èr zhě yí fó shì cháng zhù fǒu sān zhě
疑佛定涅槃不？二者，疑佛是常住不？三者，
yí fó shì zhēn lè fǒu sì zhě yí fó shì zhēn jìng fǒu wǔ zhě yí
疑佛是真乐不？四者，疑佛是真净不？五者，疑
fó shì zhēn wǒ fǒu tīng shì jīng zhě yí fó niè pán zé dé yǒng duàn
佛是真⁷我不？听是经者，疑佛涅槃则得永断；
shū xiě dú sòng wèi tā guǎng shuō sī wéi qí yì sì yí yǒng duàn
书写、读诵、为他广说、思惟其义，四疑永断。
fù cì shàn nán zǐ yí yǒu sān zhǒng yī yí shēng wén wéi yǒu wéi
复次，善男子，疑有三种：一，疑声闻为有为
wú èr yí yuán jué wéi yǒu wéi wú sān yí fó shèng wéi yǒu wéi
无？二，疑缘觉为有为无？三，疑佛乘为有为
wú tīng shì jīng zhě rú shì sān yí yǒng miè wú yú shū xiě dú sòng
无？听是经者，如是三疑永灭无余；书写、读诵、
wèi tā guǎng shuō sī wéi qí yì zé néng liǎo zhī yī qiè zhòng shēng xī
为他广说、思惟其义，则能了知一切众生悉
yǒu fó xìng fù cì shàn nán zǐ ruò yǒu zhòng shēng bù wén rú shì dà
有佛性。复次，善男子，若有众生不闻如是大
niè pán jīng yí xīn shèn duō suǒ wèi ruò cháng wú cháng ruò lè
涅槃经，疑心甚多，所谓：若常无常，若乐

⁶ 大正藏：碍

⁷ 大正藏：实

bú lè ruò jìng bú jìng ruò wǒ wú wǒ ruò mìng fēi mìng ruò zhòng
不乐，若净不净，若我无我，若命非命，若众
shēng fēi zhòngshēng ruò bì jìng bú bì jìng ruò tā shì ruò guò shì ruò
生非众生，若毕竟不毕竟，若他世若过世，若
yǒu ruò wú ruò kǔ ruò fēi kǔ ruò jí ruò fēi jí ruò dào ruò fēi dào
有若无，若苦若非苦，若集若非集，若道若非道，
ruò miè ruò fēi miè ruò fǎ ruò fēi fǎ ruò shàn ruò fēi shàn ruò kōng
若灭若非灭，若法若非法，若善若非善，若空
ruò fēi kōng tīng shì jīng zhě rú shì zhū yí xī dé yǒng duàn fù
若非空。听是经者，如是诸疑，悉得永断。复
cì shàn nán zǐ ruò yǒu bù wén rú shì jīng zhě fù yǒu zhǒng zhǒng zhòng
次，善男子，若有不闻如是经者，复有种种众
duō yí xīn suǒ wèi sè shì wǒ yé shòu xiǎng xíng shí shì
多疑心，所谓：色是我耶？受、想、行、识是
wǒ yé yǎn néng jiàn yé wǒ néng jiàn yé nǎi zhì shí néng zhī yé
我耶？眼能见耶？我能见耶？乃至识能知耶？
wǒ néng zhī yé sè shòu bào yé wǒ shòu bào yé nǎi zhì shí shòu
我能知耶？色受报耶？我受报耶？乃至识受
bào yé wǒ shòu bào yé sè zhì tā shì yé wǒ zhì tā shì yé
报耶？我受报耶？色至他世耶？我至他世耶？
nǎi zhì shí yì rú shì shēng sǐ zhī fǎ yǒu shǐ yǒu zhōng yé wú shǐ
乃至识亦如是？生死之法有始有终耶？无始
wú zhōng yé tīng shì jīng zhě rú shì děng yí yì dé yǒng duàn fù
无终耶？听是经者，如是等疑，亦得永断。复
yǒu rén yí yī chǎn tí fàn sì zhòng jìn zuò wǔ nì zuì bàng fāng
有人疑：一阐提⁸犯四重禁、作五逆罪、谤方
děng jīng rú shì děng bèi yǒu fó xìng yé wú fó xìng yé tīng shì jīng
等经，如是等辈有佛性耶？无佛性耶？听是经
zhě rú shì děng yí xī dé yǒng duàn fù yǒu rén yí shì jiān yǒu
者，如是等疑，悉得永断。复有人疑：世间有
biān yé shì jiān wú biān yé yǒu shí fāng shì jiè yé wú shí fāng
边耶？世间无边耶？有十方世界耶？无十方
shì jiè yé tīng shì jīng zhě rú shì děng yí yì dé yǒng duàn shì
世界耶？听是经者，如是等疑，亦得永断。是
míng néng duàn yí huò zhī xīn
名能断疑惑之心。

⁸ 大正藏：一阐提人；永乐北藏及龙藏：一阐提

huì xīn zhèng zhí wú xié qū zhě xīn ruò yǒu yí zé suǒ jiàn bú
“慧心正直无邪曲者。心若有疑，则所见不
zhèng yī qiè fán fū ruò bù dé wén shì dà niè pán wēi miào jīng diǎn suǒ
正。一切凡夫若不得闻是大涅槃微妙经典，所
jiàn xié qū nǎi zhì shēng wén pì zhī fó rén suǒ jiàn yì qū yún hé
见邪曲；乃至声闻、辟支佛人所见亦曲。云何
míng wéi yī qiè fán fū suǒ jiàn xié qū yú yǒu lòu zhōng jiàn cháng lè
名为一切凡夫所见邪曲？于有漏中见常、乐、
wǒ jìng yú rú lái suǒ jiàn wú cháng kǔ bú jìng wú wǒ
我、净；于如来所见无常、苦、不净、无我；
jiàn yǒu zhòng shēng shòu mìng zhī jiàn jì fēi yǒu xiǎng fēi wú xiǎng chù yǐ
见有众生寿命知见；计非有想、非无想处以
wéi niè pán jiàn zì zài tiān yǒu bā shèng dào yǒu jiàn duàn jiàn rú
为涅槃；见自在天有八圣道；有见、断见。如
shì děng jiàn míng wéi xié qū pú sà mó hē sà ruò dé wén shì dà niè
是等见，名为邪曲。菩萨摩诃萨若得闻是大涅
pán jīng xiū xíng shèng xíng zé dé duàn chú rú shì xié qū yún hé míng
槃经，修行圣行，则得断除如是邪曲。云何名
wéi shēng wén yuán jué xié qū jiàn yé jiàn yú pú sà cóng dōu shuài xià
为声闻、缘觉邪曲见耶⁹？见于菩萨从兜率下，
huà chéng¹⁰ bái xiàng jiàng shén mǔ tāi fù míng jìng fàn mǔ míng¹¹ mó
化成白象，降神母胎，父名净饭，母名摩
yē jiā pí luó chéng chǔ tāi mǎn zú shí yuè ér shēng shēng wèi zhì
耶，迦毗罗城处胎，满足十月而生；生未至
dì dì shì pěng jiē nán tuó lóng wáng jí pó nán tuó tǔ shuǐ yù zhī¹²
地，帝释捧接，难陀龙王及婆难陀吐水浴之，
mó ní bá tuó dà guǐ shén wáng zhí chí bǎo gài suí hòu shì lì dì shén huà
摩尼跋陀大鬼神王执持宝盖随后侍立，地神化
huā yǐ chéng qí zú sì fāng gè xíng mǎn zú qī bù zhì¹³ yú tiān miào
华以承其足，四方各行满足七步，至于天庙
lìng zhū tiān xiàng xī qǐ chéng yíng ā sī tuó xiān bào chí zhān xiàng jì
令诸天像悉起承迎；阿私陀仙抱持占相，既

⁹ 大正藏：缘觉邪曲见耶；永乐北藏及龙藏：缘觉耶曲见邪；本校勘：缘觉邪曲见耶

¹⁰ 大正藏：乘；永乐北藏及龙藏：成

¹¹ 大正藏：曰

¹² 大正藏：吐水而浴；永乐北藏及龙藏：吐水浴之

¹³ 大正藏：到

zhānxiàng yǐ shēng dà bēi kǔ   zì shāngdāngzhōng bù dǔ fó xīng   yì
占相已生大悲苦，自伤当终不睹佛兴；诣
shī xué shū   suàn jì   shè yù   tú chèn   jì yì   chǔ zài shēngōng
师学书、算计、射御、图讖、技艺；处在深宫，
liù wàn cǎi nǚ yú lè shòu lè   chūchéngyóuguān zhì jiā pí luó yuán
六万彩女娱乐受乐，出城游观至迦毗罗园，
dàojiàn lǎo rén nǎi zhì shā mén fǎ fú ér xíng   huán zhì gōngzhōngjiàn zhū
道见老人乃至沙门法服而行，还至宫中见诸
cǎi nǚ xíng tǐ zhuàngmàoyóu rú kū gǔ   suǒ yǒu gōngdiànzhǒng mù wú
彩女形体状貌犹如枯骨，所有宫殿冢墓无
yì   yàn è chū jiā   yè bàn yú chéng   zhì yù tuó qié   ā luó luó
异，厌恶出家；夜半踰城，至郁陀伽、阿罗罗
dēng dà xiān rén suǒ   wénshuō shí chù jí fēi yǒu xiǎng fēi wú xiǎng chù
¹⁴等大仙人所，闻说识处及非有想非无想处，
jì wén shì yǐ   dì guān shì chù shì fēi cháng kǔ   bú jìng   wú wǒ
既闻是已，谛观是处是非常、苦、不净、无我，
shě zhì shù xià   jù xiū kǔ xíng   mǎn zú liù nián   zhī shì kǔ xíng bù néng
舍至树下，具修苦行，满足六年，知是苦行不能
dé chéng ā nòuduōluó sānmiǎosān pú tí   ěr shí fù zhì ā yí luó
得成阿耨多罗三藐三菩提；尔时，复至¹⁵阿夷罗
bá tí hé zhōng xǐ yù   shòu mù niú nǚ suǒ fèng rǔ mí   shòu yǐ
跋提河中洗浴，受牧牛女所奉乳糜¹⁶；受已，
zhuǎn zhì pú tí shù xià   pò mó bō xún   dé chéng ā nòuduōluó sān
转至菩提树下，破魔波旬，得成阿耨多罗三
miǎosān pú tí   yú bō luó nài   wèi wǔ bǐ qiū chūzhuàn fǎ lún   nǎi zhì
藐三菩提；于波罗奈¹⁷为五比丘初转法轮，乃至
yú cǐ jū shī chéng   rù bō niè pán   rú shì děngjiàn   shì míngshēngwén
于此拘尸城¹⁸入般涅槃。如是等见，是名声闻、
yuánjué qū jiàn   shànnán zǐ   pú sà mó hē sà tīngshòu rú shì dà niè
缘觉曲见。善男子，菩萨摩诃萨听受如是大涅
pánjīng   xī dé duànchú rú shì děngjiàn   ruò néng shū xiě   dú sòng
槃经，悉得断除如是等见。若能书写、读诵、

¹⁴ 大正藏：阿罗逻；永乐北藏及龙藏：阿罗罗

¹⁵ 大正藏：到

¹⁶ 大正藏：糜

¹⁷ 大正藏：捺

¹⁸ 大正藏：拘尸那城；永乐北藏及龙藏：拘尸城

tōng lì wèi tā yǎnshuō sī wéi qí yì zé dé zhèng zhí wú xié qū
通利、为他演说、思惟其义，则得正直无邪曲
jiàn shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū xíng rú shì dà niè pán jīng dì
见。善男子，菩萨摩诃萨修行如是大涅槃经，谛
zhī pú sà wú liàng jié lái bù cóng dōu shuài jiàng shén mǔ tāi nǎi zhì jū
知菩萨无量劫来不从兜率降神母胎，乃至拘
shī chéng¹⁹ rù bō niè pán shì míng pú sà mó hē sà zhèng zhí zhī jiàn
尸城¹⁹入般涅槃，是名菩萨摩诃萨正直之见。

néng zhī rú lái shēn mì yì zhě suǒ wèi jí shì dà bō niè pán
“能知如来深密义者，所谓即是大般涅槃，
yī qiè zhòng shēng xī yǒu fó xìng chàn sì zhòng jìn chú bàng fǎ xīn
一切众生悉有佛性，忤四重禁，除谤法心，
jìn wǔ nì zuì miè yī chǎn tí rán hòu dé chéng ā nòu duō luó sān miǎo
尽五逆罪，灭一阐提，然后得成阿耨多罗三藐
sān pú tí shì míng shēn mì mì zhī yì fù cì shànnán zǐ
三菩提，是名甚深秘密之义。复次，善男子，
yún hé fù míng shēn zhī yì suī zhī zhòng shēng shí wú yǒu wǒ ér
云何复名甚深之义？虽知众生实无有我，而
yú wèi lái bù shī yè guǒ suī zhī wǔ yīn yú cǐ miè jìn shàn è zhī yè
于未来不失业果；虽知五阴于此灭尽，善恶之业
zhōng bú bài wáng suī yǒu zhū yè bù dé zuò zhě suī yǒu zhì chù
终不败亡；虽有诸业，不得作者；虽有至处，
wú yǒu qù zhě suī yǒu xì fù wú shòu fù zhě suī yǒu niè pán yì
无有去者；虽有系缚，无受缚者；虽有涅槃，亦
wú miè zhě shì míng shēn mì mì zhī yì
无灭者。是名甚深秘密之义。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó hē sà bó
尔时，光明遍照高贵德王菩萨摩诃萨白
fó yán shì zūn rú wǒ jiě fó suǒ shuō wén bù wén yì shì yì bù
佛言：“世尊！如我解佛所说闻不闻义，是义不
rán hé yǐ gù fǎ ruò yǒu zhě biàn yīng dìng yǒu fǎ ruò wú zhě
然。何以故？法若有者，便应定有；法若无者，
biàn yīng dìng wú wú bù yīng shēng yǒu bù yīng miè rú qí wén
便应定无。无，不应生；有，不应灭。如其闻
zhě shì zé wéi wén ruò bù wén zhě zé wéi bù wén yún hé ér yán wén
者，是则为闻；若不闻者则为不闻。云何而言闻

¹⁹ 大正藏：拘尸那城；永乐北藏及龙藏：拘尸城

suǒ bù wén shì zūn ruò bù kě wén shì wéi bù wén ruò yǐ wénzhě
所不闻？世尊！若不可闻，是为不闻。若已闻者
zé gèng bù wén hé yǐ gù yǐ dé wén gù yún hé ér yánwén suǒ
则更不闻。何以故？已得闻故。云何而言闻所
bù wén pì rú qù zhě zhì²⁰ zé bú qù qù zé bú zhì yì rú
不闻？譬如去者，至²⁰则不去，去则不至；亦如
shēng yǐ bù shēng bù shēng bù shēng dé yǐ bù dé bù dé bù dé
生已不生，不生不生；得已不得，不得不得；
wén yǐ bù wén bù wén bù wén yì fù rú shì shì zūn ruò bù wén
闻已不闻，不闻不闻亦复如是。世尊！若不闻
wénzhě yī qiè zhòngshēng wèi yǒu pú tí jí yīng yǒu zhī wèi dé niè pán
闻者，一切众 生 未有菩提即应有之，未得涅槃
yì yīng dé zhī wèi jiàn fó xìng yīng jiàn fó xìng yún hé fù yán shí zhù pú
亦应得之，未见佛性应见佛性。云何复言十住菩
sà suī jiàn fó xìng wèi dé míng liǎo shì zūn ruò bù wén wénzhě rú lái
萨虽见佛性未得明了？世尊！若不闻闻者，如来
wǎng xī cóng shéi dé wén ruò yán dé wén hé gù rú lái yú ā hán
往昔从谁得闻？若言得闻，何故如来于阿含
zhōng fù yán wú shī ruò bù wén bù wén rú lái dé chéng ā nòu duō
中 复言无师？若不闻不闻，如来得 成 阿耨多
luó sān miǎo sān pú tí zhě yī qiè zhòngshēng bù wén bù wén yì yīng dé
罗三藐三菩提者，一切众 生 不闻不闻亦应得
chéng ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí rú lái ruò dāng bù wén rú shì
成 阿耨多罗三藐三菩提。如来若当不闻如是
dà niè pán jīng jiàn fó xìng zhě yī qiè zhòngshēng bù wén shì jīng yì yīng
大涅槃经见佛性者，一切众 生 不闻是经亦应
dé jiàn shì zūn fán shì sè zhě huò kě jiàn²¹ huò bù kě jiàn shēng
得见。世尊！凡是色者，或可见²¹，或不可见；声
yì rú shì huò shì kě wén huò bù kě wén shì dà niè pán fēi sè fēi
亦如是，或是可闻，或不可闻。是大涅槃非色非
shēng yún hé ér yán kě dé jiàn wén shì zūn guò qù yǐ miè zé bù
声，云何而言可得见闻？世尊！过去已灭则不
kě wén wèi lái wèi zhì yì bù kě wén xiàn zài tīng shí zé bù míng wén
可闻，未来未至亦不可闻，现在听时则不名闻，
wén yǐ shēng miè gèng bù kě wén shì dà niè pán yì fēi guò qù wèi lái
闻已声 灭更不可闻。是大涅槃亦非过去、未来、

²⁰ 大正藏：到（本卷后同）

²¹ 大正藏：或有可见；永乐北藏及龙藏：或可见

xiàn zài ruò fēi sān shì zé bù kě shuō ruò bù kě shuō zé bù kě wén
现在，若非三世则不可说，若不可说则不可闻。

yún hé ér yán pú sà xiū shì dà niè pán jīng wén suǒ bù wén
云何而言菩萨修是大涅槃经，闻所不闻？”

ěr shí shì zūn zànguāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó
尔时，世尊赞光明遍照高贵德王菩萨摩

hē sà yán shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ rǔ jīn shàn zhī yī qiè
诃萨言：“善哉！善哉！善男子，汝今善知一切

zhū fǎ rú huàn rú yàn rú qián tà pó chéng huà shuǐ zhī jì yì
诸法如幻、如焰、如乾闥婆城、画水之迹，亦

rú pào mò bā jiāo zhī shù kōng wú yǒu shí fēi mìng fēi wǒ wú yǒu
如泡沫、芭蕉之树，空无有实，非命非我，无有

kǔ lè rú shí zhù pú sà zhī suǒ zhī jiàn
苦乐，如十住菩萨之所知见。”

shí dà zhòng zhōng hū rán zhī qǐng yǒu dà guāng míng fēi qīng jiàn
时，大众中忽然之顷有大光明，非青见

qīng fēi huáng jiàn huáng fēi chì jiàn chì fēi bái jiàn bái fēi sè jiàn
青，非黄见黄，非赤见赤，非白见白，非色见

sè fēi míng jiàn míng fēi jiàn ér jiàn ěr shí dà zhòng yù sī guāng
色，非明见明，非见而见。尔时，大众遇斯光

yǐ shēn xīn kuài lè pì rú bǐ qiū rù shī zǐ wáng dìng
已，身心快乐，譬如比丘入师子王定。

ěr shí wén shū shī lì pú sà bó fó yán shì zūn jīn cǐ
尔时，文殊师利菩萨²²白佛言：“世尊！今此

guāng míng shéi zhī suǒ fàng
光明谁之所放？”

ěr shí rú lái mò rán bù shuō
尔时，如来默然不说。

jiā shè pú sà fù wèn wén shū shī lì hé yīn yuán gù yǒu cǐ
迦叶菩萨复问文殊师利：“何因缘故有此

guāng míng zhào yú dà zhòng
光明照于大众？”

wén shū shī lì mò rán bù dá
文殊师利默然不答。

ěr shí wú biān shēn pú sà fù wèn jiā shè pú sà jīn cǐ
尔时，无边身菩萨复问迦叶菩萨：“今此

²² 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

guāngmíngshéi zhī suǒ yǒu

光明谁之所有？”

jiā shè pú sà mò rán bù shuō

迦叶菩萨默然不说。

jìng zhù wáng zǐ pú sà fù wèn wú biān shēn pú sà hé yīn yuán

净住王子菩萨复问无边身菩萨：“何因缘

gù shì dà zhòng zhōng yǒu cǐ guāng míng

故是大众中有此光明？”

wú biān shēn pú sà mò rán bù shuō

无边身菩萨默然不说。

rú shì wǔ bǎi pú sà jiē yì rú shì suī xiāng zī wèn rán wú dá

如是五百菩萨皆亦如是，虽相咨问，然无答

zhě

者。

ěr shí shì zūn wèn wén shū shī lì hé yīn yuán gù shì dà

尔时，世尊问文殊师利²³：“何因缘故²⁴是大

zhòng zhōng yǒu cǐ guāng míng

众中有此光明？”

wén shū shī lì yán shì zūn rú shì guāng míng míng wéi zhì huì

文殊师利言：“世尊！如是光明名为智慧，

zhì huì zhě jí shì cháng zhù cháng zhù zhī fǎ wú yǒu yīn yuán yún hé

智慧者即是常住，常住之法无有因缘，云何

fó wèn hé yīn yuán gù yǒu shì guāng míng shì guāng míng zhě míng dà niè

佛问何因缘故有是光明？是光明者名大涅槃，

pán dà niè pán zhě zé míng cháng zhù cháng zhù zhī fǎ bù cóng yīn yuán

槃，大涅槃者则名常住，常住之法不从因缘，

yún hé fó wèn hé yīn yuán gù yǒu shì guāng míng shì guāng míng zhě jí

云何佛问何因缘故有是光明？是光明者即

shì rú lái rú lái zhě jí shì cháng zhù cháng zhù zhī fǎ bù cóng yīn

是如来，如来者即是常住，常住之法不从因

yuán yún hé rú lái wèn yú yīn yuán guāng míng zhě míng dà cí dà bēi

缘，云何如来问于因缘？光明者名大慈大悲，

dà cí dà bēi zhě míng wéi cháng zhù cháng zhù zhī fǎ bù cóng yīn yuán

大慈大悲者名为常住，常住之法不从因缘，

yún hé rú lái wèn yú yīn yuán guāng míng zhě jí shì niàn fó niàn fó

云何如来问于因缘？光明者即是念佛，念佛

²³ 大正藏：问文殊师利言；永乐北藏及龙藏：问文殊师利

²⁴ 大正藏：文殊师利，何因缘故；永乐北藏及龙藏：何因缘故

zhě shì míngchángzhù chángzhù zhī fǎ bù cóng yīn yuán yún hé rú lái
者是名常住，常住之法不从因缘，云何如来
wèn yú yīn yuán guāngmíngzhě jí shì yī qiè shēngwén yuán jué bú
问于因缘？光明者即是一切声闻、缘觉不
gòng zhī dào shēngwén yuán jué bú gòng zhī dào jí míngchángzhù
共之道，声闻、缘觉不共之道即名常住，
chángzhù zhī fǎ bù cóng yīn yuán yún hé rú lái wèn yú yīn yuán shì
常住之法不从因缘，云何如来问于因缘？世
zūn yì yǒu yīn yuán yīn miè wú míng zé dé chì rán ā nòuduō luó
尊！亦有因缘，因灭无明，则得炽然阿耨多罗
sānmiǎosān pú tí dēng
三藐三菩提灯。”

fó yán wénshū shī lì rǔ jīn mò rù zhū fǎ shēnshēn dì yī
佛言：“文殊师利，汝今莫入诸法甚深第一
yì dì yīng yǐ shì dì ér jiě shuō zhī
义谛，应以世谛而解说之。”

wénshū shī lì yán shì zūn yú cǐ dōngfāngguò èr shí héng hé
文殊师利言：“世尊！于此东方过二十恒河
shāděng shì jiè yǒu fó shì jiè míngyuē bú dòng qí fó zhù chùzòng
沙等世界，有佛世界名曰不动，其佛住处纵
guǎngzhèngděng zú mǎn yī wàn èr qiānyóuyán²⁵ qí dì qī bǎo wú
广正等足满一万二千由延²⁵。其地七宝，无
yǒu tǔ shí píngzhèngróuruǎn wú zhūgōukēng qí zhū shù mù sì bǎo
有土石，平正柔软，无诸沟坑。其诸树木四宝
suǒchéng jīn yín liú lí jí yǐ bō lí huāguǒmào shèng wú shí
所成，金、银、琉璃及以玻瓈，花果茂盛无时
bù yǒu ruò yǒuzhòngshēngwén qí huāxiāng shēn xīn ān lè pì rú
不有。若有众生闻其华香，身心安乐，譬如
bǐ qiū rù dì sānchán zhōu zā fù yǒusānqiān dà hé qí shuǐwēimiào
比丘入第三禅。周匝复有三千大河，其水微妙，
bā wèi jù zú ruò yǒuzhòngshēng zài zhōng yù zhě suǒ dé xǐ lè pì
八味具足。若有众生在中浴者，所得喜乐譬
rú bǐ qiū rù dì èr chán qí hé duō yǒuzhòngzhōngzhūhuā yōu bō luó
如比丘入第二禅。其河多有种种诸华，优钵罗
huā bō tóu mó huā jū wù tóu huā fēn tuó lì huā xiāng huā dà
华、波头摩华、拘物头华、分陀利华、香华、大

²⁵ 大正藏：旬

xiānghuā wēimiàoxiānghuā chánghuā yī qièzhòngshēng wú zhē hù
香华、微妙香华、常华、一切众 生无遮护
huā qí hé liǎng àn yì yǒuzhònghuā suǒ wèi ā tí mù duō qié huā
华。其河两岸亦有众 华，所谓阿提目多伽华、
zhān pó huā bō zhā luó huā pó shī luó huā mó lì jiā huā dà mó
占婆华、波吒罗华、婆师罗华、摩利迦华、大摩
lì jiā huā xīn mó lì jiā huā xū mó nà huā yóu tí jiā huā tán
利迦华、新摩利迦华、须摩那华、由提迦华、檀
nóu jiā lì huā chánghuā yī qièzhòngshēng bù zhē hù huā dǐ bù
菴迦利华、常 华、一切众 生不²⁶遮护华。底布
jīn shā yǒu sì tī bì jīn yín liú lí zá sè bō lí duō
金沙，有四梯陛，金、银、琉璃、杂色玻瓈。多
yǒuzhòngniǎoyóu²⁷ jí qí shàng²⁸ fù yǒu wú liàng hǔ láng shī zǐ
有众 鸟游²⁷集其上²⁸，复有无量虎、狼、师子、
zhū è niǎoshòu qí xīn xiāng shì yóu rú chì zǐ bǐ shì jiè zhōng yī qiè
诸恶鸟兽，其心相视犹如赤子。彼世界 中一切
wú yǒu fànzhòng jìn zhě fěi bàngzhèng fǎ jí yī chǎn tí wǔ nì
无有犯 重 禁者、诽谤正法、及一阐提、五逆
děng zuì qí tǔ tiáo shì wú yǒuhán rè jī kě kǔ nǎo wú tān yù
等罪。其土调适，无有寒热、饥渴苦恼，无贪欲、
huì fàng yì jí dù wú yǒu rì yuèzhòu yè shí jié yóu rú dì èr
恚、放逸、嫉妬，无有日月昼夜时节，犹如第二
dāo lì tiānshàng qí tǔ rén mínděngyǒuguāngmíng gè gè wú yǒujiāo
忉利天上。其土人民等有光 明，各各无有憍
màn zhī xīn yī qiè xī shì pú sà dà shì jiē dé shéntōng jù dà
慢之心，一切悉是菩萨大士，皆得神通，具大
gōng dé qí xīn xī jiē zūnzhòngzhèng fǎ chéng yú dà shèng ài niàn
功德。其心悉皆尊重 正法，乘于大乘，爱念
dà shèng tān lè dà shèng hù xī dà shèng dà huì chéng jiù dé
大乘，贪乐大乘，护惜大乘，大慧成就，得
dà zǒng chí xīn chángliánmǐn yī qièzhòngshēng qí fó hào yuē mǎnyuè
大总持，心常怜悯一切众 生。其佛号曰满月
guāngmíng rú lái yīnggòng zhèngbiàn zhī míngxíng zú shàn shì
光 明如来、应供、正遍知、明行足、善逝、

²⁶ 大正藏：无

²⁷ 大正藏：游

²⁸ 大正藏：中

shì jiān jiě wú shàng shì tiáo yù zhàng fū tiān rén shī fó shì
世间解、无上士、调御丈夫、天人师、佛、世
zūn suí suǒ zhù chù yǒu suǒ jiǎng xuān qí tǔ zhòng shēng wú bù dé wén
尊，随所住处有所讲宣，其土众生无不得闻。

wèi liú lí guāng pú sà mó hē sà jiǎng xuān rú shì dà niè pán jīng yán²⁹ :
为琉璃光菩萨摩诃萨讲宣如是大涅槃经，言²⁹：

shàn nán zǐ pú sà mó hē sà ruò néng xiū xíng dà niè pán jīng suǒ
‘善男子，菩萨摩诃萨若能修行大涅槃经，所
bù wén zhě xī jiē³⁰ dé wén bǐ liú lí guāng pú sà mó hē sà wèn
不闻者悉皆³⁰得闻。’彼琉璃光菩萨摩诃萨问

mǎn yuè guāng míng fó yì rú cǐ jiān guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng
满月光明佛，亦如此间光明遍照高贵德王

pú sà³¹ suǒ wèn děng wú yǒu yì bǐ mǎn yuè guāng míng fó jí gào liú
菩萨³¹所问，等无有异。彼满月光明佛即告琉

lí guāng pú sà yán shàn nán zǐ xī fāng qù cǐ èr shí héng hé shā
璃光菩萨言：‘善男子，西方去此二十恒河沙

fó tǔ bǐ yǒu shì jiè míng yuē sū pó qí tǔ duō yǒu shān líng duī fù
佛土，彼有世界名曰娑婆。其土多有山陵、堆阜、

tǔ shā lì shí jīng jí³² è cì zhōu biàn chōng mǎn cháng yǒu
土沙、砾石、荆棘³²、恶刺，周遍充满，常有

jī kě hán shǔ³³ kǔ nǎo qí tǔ rén mín bù néng gōng jìng shā mén pó
饥渴、寒暑³³苦恼。其土人民不能恭敬沙门、婆

luó mén fù mǔ shī zhǎng tān zhuó fēi fǎ yù yú fēi fǎ xí
罗门、父母、师长，贪著非法，欲于非法，习

xíng xié fǎ bú xìn zhèng fǎ shòu mìng duǎn cù yǒu xíng jiān zhà³⁴
³⁴行邪法，不信正法，寿命短促，有行奸诈。

wáng zhě zhì zhī wáng suī yǒu guó bù zhī mǎn zú yú tā suǒ yǒu shēng
王者治之，王虽有国不知满足，于他所有生

tān lì xīn xīng shī xiāng fá wǎng sǐ zhě zhòng wáng zhě xí³⁵ xíng rú
贪利心，兴师相伐，枉死者众。王者习³⁵行如

shì fēi fǎ sì tiān shàn shén xīn wú huān xǐ gù jiàng zāi hàn wǔ gǔ
是非法，四天善神心无欢喜，故降灾旱，五谷

²⁹ 大正藏：佛言；永乐北藏及龙藏：言

³⁰ 大正藏：皆悉；永乐北藏及龙藏：悉皆

³¹ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

³² 大正藏：荆棘

³³ 大正藏：热

³⁴ 大正藏：修

³⁵ 大正藏：修

³⁶ bù dēng rén mǐnduōbìng kǔ nǎo wú liàng bǐ zhōngyǒu fó hào shì
不登，人民多病，苦恼无量。彼中有佛号释
jiā móu ní rú lái yīnggòng zhèngbiàn zhī míngxíng zú shàn shì
迦牟尼如来、应供、正遍知、明行足、善逝、
shì jiān jiě wú shàng shì tiáo yù zhàng fū tiānrén shī fó shì
世间解、无上士、调御丈夫、天人师、佛、世
zūn dà bēi chún hòu mǐnzhòngshēng gù yú jū shì chéng suō luó
尊，大悲淳³⁷厚，悯众生故，于拘尸城³⁸娑罗
shuāngshù jiān wèi zhū dà zhòng fū yǎn rú shì dà niè pán jīng bǐ yǒu pú
双树间，为诸大众敷演如是大涅槃经。彼有菩
sà míng guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng yǐ wèn sī shì rú rǔ wú
萨名光明遍照高贵德王，已问斯事如汝无
yì fó jīn dá zhī rǔ kě sù wǎng zì dāng dé wén shì zūn
异，佛今答之，汝可速往，自当得闻。’世尊！
bǐ liú lí guāng pú sà wén shì shì yǐ yǔ bā wàn sì qiān pú sà mó
彼琉璃光菩萨闻是事已，与八万四千菩萨摩
hē sà yù lái zhì cǐ gù xiān xiàn ruì yǐ shì yīn yuán yǒu cǐ guāng míng
诃萨欲来至此，故先现瑞。以是因缘有此光明，
shì míng yīn yuán yì fēi yīn yuán
是名因缘，亦非因缘。”

ěr shí liú lí guāng pú sà yǔ bā wàn sì qiān zhū pú sà jù
尔时，琉璃光菩萨与八万四千诸菩萨俱，
chí zhū fān gài xiāng huā yīng luò zhǒng zhǒng jì yuè bèi shèng yú qián
持诸幡盖、香华、璎珞、种种伎³⁹乐倍胜于前，
jù lái zhì cǐ jū shì chéng suō luó shuāng shù jiān yǐ jǐ suǒ chí gòng
俱来至此拘尸城⁴⁰娑罗双树间。以己所持供
yǎng zhī jù gòng yǎng yú fó tóu miàn lǐ zú hé zhǎng gōng jìng yòu
养之具供养于佛，头面礼足，合掌恭敬，右
rào sān zā xiū jìng yǐ bì què zuò yī miàn
绕三匝，修敬已毕，却坐一面。

ěr shí shì zūn wèn bǐ pú sà shàn nán zǐ rǔ wéi zhì lái
尔时，世尊问彼菩萨：“善男子，汝为至来？”

³⁶ 大正藏：谷米；永乐北藏及龙藏：五谷

³⁷ 大正藏：纯

³⁸ 大正藏：拘尸那城；永乐北藏及龙藏：拘尸城

³⁹ 大正藏：伎

⁴⁰ 大正藏：拘尸那城；永乐北藏及龙藏：拘尸城

wéi bú zhì lái
为不至来？”

liú lí guāng pú sà yán shì zūn zhì yì bù lái bú zhì yì
琉璃光菩萨言：“世尊！至亦不来，不至亦
bù lái wǒ guān shì yì dōu wú yǒu lái shì zūn zhū xíng ruò cháng
不来，我观是义都无有来。世尊！诸行若常，
yì fù bù lái ruò shì wú cháng yì wú yǒu lái ruò rén jiàn yǒu zhòng
亦复不来；若是无常，亦无有来。若人见有众
shēng xìng zhě yǒu lái bù lái wǒ jīn bú jiàn zhòng shēng dìng xìng yún
生性者，有来不来。我今不见众生定性，云
hé dāng yán yǒu lái bù lái yǒu jiāo màn zhě jiàn yǒu qù lái wú jiāo màn
何当言有来不来？有憍慢者见有去来；无憍慢
zhě zé wú qù lái yǒu qǔ xíng zhě jiàn yǒu qù lái wú qǔ xíng zhě zé
者则无去来。有取行者，见有去来；无取行者则
wú qù lái ruò jiàn rú lái bì jìng niè pán zé yǒu qù lái bú jiàn rú lái
无去来。若见如来毕竟涅槃则有去来；不见如来
bì jìng niè pán zé wú qù lái bù wén fó xìng zé yǒu qù lái wén fó xìng
毕竟涅槃则无去来。不闻佛性则有去来；闻佛性
zhě zé wú qù lái ruò jiàn shēng wén pì zhī fó rén yǒu niè pán zhě
者则无去来。若见声闻、辟支佛人有涅槃者，
zé yǒu qù lái bú jiàn shēng wén pì zhī fó rén yǒu niè pán zhě zé
则有去来；不见声闻、辟支佛人有涅槃者，则
wú qù lái ruò jiàn shēng wén pì zhī fó rén cháng lè wǒ jìng
无去来。若见声闻、辟支佛人常、乐、我、净，
zé yǒu qù lái ruò bú jiàn zhě zé wú qù lái ruò jiàn rú lái wú cháng
则有去来；若不见者则无去来。若见如来无常、
lè wǒ jìng zé yǒu qù lái ruò jiàn rú lái cháng lè wǒ
乐、我、净，则有去来；若见如来常、乐、我、
jìng zé wú qù lái shì zūn qiě zhì sī shì yù yǒu suǒ wèn wéi
净，则无去来。世尊！且置斯事，欲有所问，唯
chuí āi mǎn shǎo jiàn tīng xǔ
垂哀悯，少见听许。”

fó yán shàn nán zǐ suí yì suǒ wèn jīn zhèng shì shí wǒ
佛言：“善男子，随意所问，今正是时，我
dāng wèi nǚ fēn bié jiě shuō suǒ yǐ zhě hé zhū fó nán zhí rú yōu
当为汝分别解说。所以者何？诸佛难值，如优
tán huā fǎ yì rú shì nán kě dé wén shí èr bù zhōng fāng děng
昙华；法亦如是，难可得闻；十二部中，方等

fù nán shì gù yīngdāngzhuān xīn tīngshòu
复难。是故，应当专心听受。”

shí liú lí guāng pú sà mó hē sà jì méngtīng xǔ jiān bèi jiè
时，琉璃光菩萨摩诃萨既蒙听许，兼被诫
chì jí bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà yǒunéng xiū
勅，即白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨有能修
xíng dà niè pán jīng wén suǒ bù wén
行大涅槃经闻所不闻？”

ěr shí rú lái zàn yán shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ
尔时，如来赞言：“善哉！善哉！善男子，
rǔ jīn yù jìn rú shì dà shèng dà niè pán hǎi zhèng fù zhí wǒ néng shàn
汝今欲尽如是大乘大涅槃海，正复值我能善
jiě shuō rǔ jīn suǒ yǒu yí wǎng dú jiàn wǒ wéi dà yī néng shàn bá
解说。汝今所有疑网毒箭，我为大医，能善拔
chū rǔ yú fó xìng yóu wèi míng liǎo wǒ yǒu huì jù néng wèi zhào míng
出。汝于佛性犹未明了，我有慧炬，能为照明。
rǔ jīn yù dù⁴¹ shēng sǐ dà hé wǒ néng wèi rǔ zuò dà chuán shī rǔ
汝今欲度⁴¹生死大河，我能为汝作大船师。汝
yú wǒ suǒ shēng fù mǔ xiǎng wǒ yì yú rǔ shēng chì zǐ xīn rǔ xīn jīn
于我所生父母想，我亦于汝生赤子心。汝心今
zhě tān zhèng fǎ bǎo zhí wǒ duō yǒu néng xiāng huì shī dì tīng dì tīng
者贪正法宝，值我多有，能相惠施。谛听谛听，
shàn sī niàn zhī wú dāng wèi rǔ fēn bié xuān shì
善思念之，吾当为汝分别宣释。

shàn nán zǐ yù tīng fǎ zhě jīn zhèng shì shí ruò wén fǎ
“善男子，欲听法者，今正是时。若闻法
yǐ dāng shēng jìng xìn zhì xīn tīng shòu gōng jìng zūn zhòng yú zhèng
已，当生敬信，至心听受，恭敬尊重，于正
fǎ suǒ mò qiú qí guò mò niàn tān yù chēn huì yú chī mò guān
法所莫求其过，莫念贪欲、瞋恚、愚痴，莫观
fǎ shī zhǒng xìng hǎo è jì wén fǎ yǐ mò shēng jiāo màn mò wèi gōng
法师种姓好恶。既闻法已，莫生傲慢，莫为恭
jìng míng yù lì yǎng dāng wèi dù shì gān lù fǎ lì yì mò shēng
敬、名誉、利养，当为度世甘露法利。亦莫生
niàn wǒ tīng fǎ yǐ xiān zì dù shēn rán hòu dù rén xiān zì jiě
念：‘我听法已，先自度身，然后度人；先自解

⁴¹ 大正藏：渡

shēn rán hòu jiě rén xiān zì ān shēn rán hòu ān rén xiān zì niè
身，然后解人；先自安身，然后安人；先自涅槃
pán rán hòu lìng rén ér dé niè pán yú fó fǎ sāng yīng shēng děng
槃，然后令人而得涅槃。’于佛、法、僧应生等
xiǎng yú shēng sǐ zhōng shēng dà kǔ xiǎng yú dà niè pán yīng shēng
想，于生死中生大苦想，于大涅槃应生
cháng lè wǒ jìng zhī xiǎng xiān wèi tā rén rán hòu wèi shēn
常、乐、我、净之想。先为他人，然后为身。
dāng wèi dà shèng mò wèi èr shèng yú yī qiè fǎ dāng wú suǒ zhù
当为大乘，莫为二乘。于一切法当无所住，
yì mò zhuān zhí yī qiè fǎ xiàng yú zhū fǎ zhōng mò shēng tān xiǎng
亦莫专执一切法相。于诸法中莫生贪想，
cháng shēng zhī fǎ jiàn fǎ zhī xiǎng shàn nán zǐ rǔ néng rú shì zhì xīn
常生知法见法之想。善男子，汝能如是至心
tīng fǎ shì zé míng wéi wén suǒ bù wén
听法，是则名为闻所不闻。

shàn nán zǐ yǒu bù wén wén yǒu bù wén bù wén yǒu wén
“善男子，有不闻闻、有不闻不闻、有闻
bù wén yǒu wén wén shàn nán zǐ rú bù shēng shēng bù shēng bù
不闻、有闻闻。善男子，如不生生、不生不
shēng shēng bù shēng shēng shēng rú bù zhì zhì bù zhì bù zhì
生、生不生、生生，如不至至、不至不至、
zhì bù zhì zhì zhì
至不至、至至。”

shì zūn yún hé bù shēng shēng
“世尊！云何不生生？”

shàn nán zǐ ān zhù shì dì chū chū tāi shí shì míng bù shēng
“善男子，安住世谛初出胎时，是名不生
shēng
生。

yún hé bù shēng bù shēng
“云何不生不生？”

shàn nán zǐ shì dà niè pán wú yǒu shēng xiàng shì míng bù
“善男子，是大涅槃无有生相，是名不
shēng bù shēng
生不生。

yún hé shēng bù shēng
“云何生不生？”

shànnán zǐ shì dì sǐ shí shì míngshēng bù shēng
“善男子，世谛死时是名生不生。

yún hé shēngshēng
“云何生生？”

shànnán zǐ yī qiè fán fū shì míngshēngshēng hé yǐ gù
“善男子，一切凡夫是名生生，何以故？

shēngshēng bú duàn gù yī qiè yǒu lòu niànniànshēng gù shì míngshēng
生生不断故。一切有漏念念生故，是名生

shēng sì zhù pú sà míngshēng bù shēng hé yǐ gù shēng zì zài gù
生。四住菩萨名生不生。何以故？生自在故，

shì míngshēng bù shēng shànnán zǐ shì míng nèi fǎ yún hé wài fǎ
是名生不生。善男子，是名内法。云何外法？

wèishēngshēng wèishēngwèishēng shēngwèishēng shēngshēng shàn
未生生、未生未生、生未生、生生。善

nán zǐ pì rú zhǒng zǐ wèishēng yá shí dé sì dà hé hé réngōng
男子，譬如种子未生牙时，得四大和合、人功、

zuò yè rán hòu nǎi shēng shì míngwèishēngshēng yún hé wèishēngwèi
作业，然后乃生，是名未生生。云何未生未

shēng pì rú bài zhǒng jí wèi yù yuán rú shì děng bèi míngwèishēng
生？譬如败种及未遇缘，如是等辈名未生

wèishēng yún hé shēngwèishēng rú yá shēng yǐ ér wèi zēngzhǎng
未生。云何生未生？如芽⁴²生已而未⁴³增长，

shì míngshēngwèishēng yún hé shēngshēng rú yá zēngzhǎng ruò
是名生未生。云何生生？如芽⁴⁴增长。若

shēng bù shēng zé wú zēngzhǎng rú shì yī qiè yǒu lòu shì míngwài fǎ
生不生则无增长。如是，一切有漏是名外法

shēngshēng
生生。”

liú lí guāng pú sà mó hē sà bó fó yán shì zūn yǒu lòu zhī
琉璃光菩萨摩诃萨白佛言：“世尊！有漏之

fǎ ruò yǒushēngzhě wéi shì cháng yé shì wú cháng hū shēngruò
法若有生者，为是常耶？是无常乎？生若

shì cháng yǒu lòu zhī fǎ zé wú yǒushēng shēngruò wú cháng zé yǒu
是常，有漏之法则无有生；生若无常，则有

⁴² 大正藏：牙

⁴³ 大正藏：不

⁴⁴ 大正藏：牙

lòu shì cháng shì zūn ruò shēngnéng zì shēng shēng wú zì xìng ruò
漏是常。世尊！若生能自生，生无自性；若
néngshēng tā yǐ hé yīn yuán bù shēng wú lòu shì zūn ruò wèishēng
能生他，以何因缘不生无漏？世尊！若未生
shí yǒushēngzhě yún hé yú jīn nǎi míngwéishēng ruò wèishēng shí wú
时有生者，云何于今乃名为生？若未生时无
shēngzhě hé gù bù shuō xū kōngwéishēng
生者，何故不说虚空为生？”

fó yán shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ bù shēngshēng bù
佛言：“善哉！善哉！善男子，不生不生
kě shuō shēngshēng yì bù kě shuō shēng bù shēng yì bù kě shuō
可说，生生亦不可说，生不生亦不可说，
bù shēng bù shēng yì bù kě shuō shēng yì bù kě shuō bù shēng yì bù
不生不生亦不可说，生亦不可说，不生亦不
kě shuō yǒu yīn yuán gù yì kě dé shuō yún hé bù shēngshēng bù kě
可说，有因缘故亦可得说。云何不生生不可
shuō bù shēngmíngwéishēng yún hé kě shuō hé yǐ gù yǐ qí
说？不生名为生。云何可说？何以故？以其
shēng gù yún hé shēngshēng bù kě shuō shēngshēng gù shēng shēng
生故。云何生生不可说？生生故生，生
shēng gù bù shēng yì bù kě shuō yún hé shēng bù shēng bù kě shuō
生故不生亦不可说。云何生不生不可说？
shēng jí míngwéishēng shēng bú zì shēng gù bù kě shuō yún hé bù
生即名为生，生不自生，故不可说。云何不
shēng bù shēng bù kě shuō bù shēngzhě míngwéi niè pán niè pán bù
生不生不可说？不生者名为涅槃，涅槃不
shēng gù bù kě shuō hé yǐ gù yǐ xiū dào dé gù yún hé shēng
生，故不可说。何以故？以修道得故。云何生
yì bù kě shuō yǐ shēng wú gù yún hé bù shēng bù kě shuō yǐ
亦不可说？以生无故。云何不生不可说？以
yǒu dé gù yún hé yǒu yīn yuán gù yì kě dé shuō shí yīn yuán fǎ wéi
有得故。云何有因缘故亦可得说？十因缘法为
shēngzuò yīn yǐ shì yì gù yì kě dé shuō
生作因，以是义故亦可得说。

shàn nán zǐ rǔ jīn mò rù shēnshēnkōngdìng hé yǐ gù
“善男子，汝今莫入甚深空定。何以故？
dà zhòng dùn gù shàn nán zǐ yǒu wéi zhī fǎ shēng yì shì cháng yǐ
大众钝故。善男子，有为之法生亦是常，以

zhù wú cháng shēng yì wú cháng zhù yì shì cháng yǐ shēngshēng
住无 常， 生 亦无 常； 住亦是 常， 以生 生
gù zhù yì wú cháng yì yì shì cháng yǐ fǎ wú cháng yì yì
故， 住亦无 常； 异亦是 常， 以法无 常， 异亦
wú cháng huài yì shì cháng yǐ běn wú jīn yǒu gù huài yì wú cháng
无 常； 坏亦是 常， 以本无 今有故， 坏亦无 常。
shànnán zǐ yǐ xìng gù shēng zhù yì huài jiē xī shì cháng
善 男子， 以性故， 生、住、异、坏皆悉是 常，
niànniànmiè gù bù kě shuōcháng shì dà niè pánéngduànmiè gù
念念灭故， 不可说 常， 是大涅槃能 断灭故，
gù míng wú cháng shànnán zǐ yǒu lòu zhī fǎ wèishēng zhī shí yǐ
故名无 常。 善 男子， 有漏之法， 未生之时已
yǒushēngxìng gù shēngnéngshēng wú lòu zhī fǎ běn wú shēngxìng shì
有生性， 故生 能 生； 无漏之法本无 生性， 是
gù shēng bù néngshēng rú huǒ yǒu běnxìng yù yuán zé fā yǎnyǒujiàn
故生 不能 生。 如火有本性遇缘则发； 眼有见
xìng yīn sè yīn míng yīn xīn gù jiàn zhòngshēngshēng fǎ yì fù
性， 因色、因明、因心故见； 众 生 生法亦复
rú shì yóu běnyǒuxìng yù yè yīn yuán fù mǔ hé hé zé biànyǒu
如是， 由本有性， 遇业因缘， 父母和合， 则便有
shēng
生。”

ěr shí liú lí guāng pú sà jí bā wàn sì qiān pú sà mó hé
尔时， 琉璃 光 菩萨⁴⁵ 及八万四千 菩萨摩诃
sà wén shì fǎ yǐ yǒng zài xū kōnggāo qī duō luó shù gōng jìng hé
萨闻是法已， 踊在虚空高七多罗树， 恭敬合
zhǎng ér bái fó yán shì zūn wǒ méng rú lái yīn qín jiào huì yīn dà
掌而白佛言：“世尊！我蒙如来殷懃教诲， 因大
niè pán shǐ dé wù jiě wén suǒ wèi wén yì lìng bā wàn sì qiān pú sà
涅槃始得悟解闻所未⁴⁶ 闻， 亦令八万四千 菩萨
shēn jiě zhū fǎ bù shēngshēngděng shì zūn wǒ jīn yǐ jiě duàn zhū
深解诸法不生 生等。 世尊！我今已解， 断诸
yí wǎng rán cǐ huì zhōng yǒu yī pú sà míng yuē wú wèi fù yù zī bǐng
疑网。 然此会 中 有一 菩萨名曰无畏， 复欲咨禀，
wéi chuí tīng xǔ
唯垂听许。”

⁴⁵ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

⁴⁶ 大正藏：不

ěr shí shì zūngào wú wèi pú sà shànnán zǐ suí yì wèn
尔时，世尊告无畏菩萨：“善男子，随意问
nàn wú dāng wèi rǔ fēn bié jiě shuō
难，吾当为汝分别解说。”

ěr shí wú wèi pú sà yǔ bā wàn sì qiān⁴⁷ zhū pú sà děng jù
尔时，无畏菩萨与八万四千⁴⁷诸菩萨等，俱
cóng zuò qǐ gèng zhěng yī fú cháng guì hé zhǎng ér bó fó yán
从座起，更整衣服，长跪合掌，而白佛言：
shì zūn cǐ tǔ zhòng shēng dāng zào hé yè ér dé shēng bǐ bú dòng
“世尊！此土众生当造何业而得生彼不动
shì jiè qí tǔ pú sà yún hé ér dé zhì huì chéng jiù rén zhōng xiàng
世界？其土菩萨云何而得智慧成就，人中象
wáng yǒu dà wēi dé jù xiū zhū xíng lì zhì jié jí wén zé néng jiě
王有大威德，具修诸行，利智捷疾，闻则能解？”

ěr shí shì zūn jí shuō jì yán
尔时，世尊即说偈言：

bú hài zhòng shēng mìng	jiān chí zhū jìn jiè
不害众生命	坚持诸禁戒
shòu fó wēi miào jiào	zé shēng bú dòng guó
受佛微妙教	则生不动国
bù duó tā rén cái	cháng shī huì yī qiè
不夺他人财	常施惠一切
zào zhāo tí sēng fáng	zé shēng bú dòng guó
造招提僧坊	则生不动国
bú fàn tā fù nǚ	zì qī bù fēi shí
不犯他妇女	自妻不非时
shī chí jiè wò jù	zé shēng bú dòng guó
施持戒卧具	则生不动国
bú wèi zì tā gù	qiú lì jí kǒng bù
不为自他故	求利及恐怖
shèn kǒu bú wàng yǔ	zé shēng bú dòng guó
慎口不妄语	则生不动国
mò huài shàn zhī shí	yuǎn lí è juàn shǔ
莫坏善知识	远离恶眷属
kǒu cháng hé hé yǔ	zé shēng bú dòng guó
口常和合语	则生不动国

⁴⁷ 大正藏：六万（一本云与八万）四千；永乐北藏及龙藏：八万四千

rú zhū pú sà děng	cháng lí yú è kǒu
如诸菩萨等	常离于恶口
suǒ shuō rén lè wén	zé shēng bú dòng guó
所说人乐闻	则生不动国
nǎi zhì yú xì xiào	bù shuō fēi shí yǔ
乃至于戏笑	不说非时语
jǐn shèn cháng shí yǔ	zé shēng bú dòng guó
谨慎常时语	则生不动国
jiàn tā dé lì yǎng	chángshēnghuān xǐ xīn
见他得利养	常生欢喜心
bù qǐ jí dù jié	zé shēng bú dòng guó
不起嫉妬结	则生不动国
bù nǎo yú zhòng shēng	chángshēng yú cí xīn
不恼于众生	常生于慈心
bù shēng fāng biàn è	zé shēng bú dòng guó
不生方便恶	则生不动国
xié jiàn yán wú shī	fù mǔ jí qù lái
邪见言无施	父母及去来
bù qǐ rú shì jiàn	zé shēng bú dòng guó
不起如是见	则生不动国
kuàng lù zuò hǎo jǐng	zhòng zhí guǒ ⁴⁸ shù lín
旷路作好井	种植果 ⁴⁸ 树林
cháng shī qǐ zhě shí	zé shēng bú dòng guó
常施乞者食	则生不动国
ruò yú fó fǎ sēng	gòngyǎng yī xiāng dēng
若于佛法僧	供养一香灯
nǎi zhì xiàn yī huā	zé shēng bú dòng guó
乃至献一华	则生不动国
ruò wèi kǒng bù gù	lì yǎng jí fú dé
若为恐怖故	利养及福德
shū shì jīng yī jì	zé shēng bú dòng guó
书是经一偈	则生不动国
ruò wèi xī ⁴⁹ lì fú	néng yú yī rì zhōng
若为希 ⁴⁹ 利福	能于一日中
dú sòng shì jīng diǎn	zé shēng bú dòng guó
读诵是经典	则生不动国

⁴⁸ 大正藏：殖菓；永乐北藏及龙藏：植果

⁴⁹ 大正藏：悌

ruò wèi wú shàng dào	yī rì yī yè zhōng
若为无上道	一日一夜中
shòu chí bā jiè zhāi	zé shēng bú dòng guó
受持八戒斋	则生不动国
bù yǔ fàn zhòng jìn	tóng gòng yī chù zhù
不与犯重禁	同共一处住
hē bàng fāng děng zhě	zé shēng bú dòng guó
呵谤方等者	则生不动国
ruò néng shī bìng zhě	nǎi zhì yú yī guǒ
若能施病者	乃至于一果
huān xǐ ér zhān shì	zé shēng bú dòng guó
欢喜而瞻视	则生不动国
bú fàn sēng mán wù	shàn shǒu fó cái gòng ⁵⁰
不犯僧鬘物	善守佛财供
tú sǎo fó sēng dì	zé shēng bú dòng guó
涂扫佛僧地	则生不动国
zào xiàng ruò fó tǎ	yóu rú dà mǔ zhǐ
造像若佛塔	犹如大拇指
chángshēnghuān xǐ xīn	zé shēng bú dòng guó
常生欢喜心	则生不动国
ruò wèi shì jīng diǎn	zì shēn jí cái bǎo
若为是经典	自身及财宝
shī yú shuō fǎ zhě	zé shēng bú dòng guó
施于说法者	则生不动国
ruò néng tīng shū xiě	shòu chí jí dú sòng
若能听书写	受持及读诵
zhū fó mì mì zàng	zé shēng bú dòng guó
诸佛秘密藏	则生不动国

ěr shí wú wèi pú sà mó hē sà bó fó yán shì zūn wǒ jīn
尔时，无畏菩萨摩诃萨白佛言：“世尊！我今

yǐ zhī suǒ zào yè yuán dé shēng bǐ guó shì guāng míng biàn zhào gāo guì
已知所造业缘得生彼国。是光明遍照高贵

dé wáng pú sà mó hē sà pǔ wèi lián mǐn yī qiè zhòng shēng shàng suǒ⁵¹
德王菩萨摩诃萨普为怜悯一切众生，上所

zī wèn rú lái ruò shuō zé néng lì yì ān lè rén tiān ā xiū
咨问。如来若说，则能利益安乐人、天、阿修

⁵⁰ 大正藏：善守于佛物；永乐北藏及龙藏：善守佛财供

⁵¹ 大正藏：先

luó qián tà pó jiā lóu luó jǐn nà luó mó hóu luó qié děng
罗、乾闥婆、迦楼罗、紧那罗、摩睺罗伽等。”

ěr shí shì zūn jí gào guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà
尔时，世尊即告光明遍照高贵德王菩萨：

shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ rǔ jīn yú cǐ dāng zhì xīn tīng
“善哉！善哉！善男子，汝今于此当至心听，
wú dāng wèi rǔ fēn bié jiě shuō yǒu yīn yuán gù wèi zhì bú zhì yǒu
吾当为汝分别解说。有因缘故，未至不至；有
yīn yuán gù bú zhì zhì yǒu yīn yuán gù zhì bú zhì yǒu yīn yuán
因缘故，不至至；有因缘故，至不至；有因缘
gù zhì zhì
故，至至。

hé yīn yuán gù wèi zhì bú zhì shàn nán zǐ fū bú zhì zhě
“何因缘故未至不至？善男子，夫不至者，
shì dà niè pán fán fū wèi zhì yǐ yǒu tān yù chēn huì yú chī gù
是大涅槃，凡夫未至，以有贪欲、瞋恚、愚痴故，
shēn yè kǒu yè bù qīng jìng gù jí shòu yī qiè bú jìng wù gù fàn sì
身业、口业不清净故，及受一切不净物故，犯四
zhòng gù bàng fāng děng gù yī chǎn tí gù wǔ nì zuì gù yǐ
重故、谤方等故、一阐提故、五逆罪故。以
shì yì gù wèi zhì bú zhì
是义故，未至不至。

shàn nán zǐ hé yīn yuán gù bú zhì zhì bú zhì zhě míng
“善男子，何因缘故不至至？不至者，名
dà niè pán hé yì gù zhì yǒng duàn tān yù chēn huì yú chī
大涅槃。何义故至？永断贪欲、瞋恚、愚痴、
shēn kǒu è gù bú shòu yī qiè bú jìng wù gù bú fàn sì zhòng gù
身口恶故，不受一切不净物故，不犯四重故，
bú bàng fāng děng jīng gù bú zuò yī chǎn tí gù bú zuò wǔ nì zuì gù
不谤方等经故，不作一阐提故，不作五逆罪故。
yǐ shì yì gù míng bú zhì zhì xū tuó huán zhě bā wàn jié zhì
以是义故，名不至至。须陀洹者，八万劫至；
sī tuó hán zhě liù wàn jié zhì ā nà hán zhě sì wàn jié zhì ā
斯陀含者，六万劫至；阿那含者，四万劫至；阿
luó hàn zhě èr wàn jié zhì pì zhī fó zhě shí qiān jié zhì yǐ shì
罗汉者，二万劫至；辟支佛者，十千劫至。以是
yì gù míng bú zhì zhì
义故，名不至至。

shànnán zǐ hé yīn yuán gù míng zhì bú zhì zhì zhě míng
“善男子，何因缘故名至不至？至者，名
wéi èr shí wǔ yǒu yī qiè zhòng shēng cháng wéi wú liàng fán nǎo zhū jié zhī
为二十五有。一切众生常为无量烦恼诸结之
suǒ fù bì wǎng lái bù lí yóu rú lún zhuǎn shì míng wéi zhì shēng
所覆蔽，往来不离，犹如轮转，是名为至。声
wén yuán jué jí zhū pú sà yǐ dé yǒng lí gù míng bú zhì wèi yù
闻、缘觉及诸菩萨已得永离，故名不至；为欲
huà dù zhū zhòng shēng gù shì xiàn zài zhōng yì míng wéi zhì
化度诸众生故，示现在中，亦名为至。

shànnán zǐ hé yīn yuán gù míng wéi zhì zhì zhì zhě jí
“善男子，何因缘故名为至至？至者即
míng èr shí wǔ yǒu yī qiè fán fū xū tuó huán nǎi zhì ā nà hán
名⁵²二十五有。一切凡夫、须陀洹乃至阿那含，
fán nǎo yīn yuán gù míng zhì zhì
烦恼因缘故，名至至。

shànnán zǐ wén suǒ bù wén yì fù rú shì yǒu bù wén wén
“善男子，闻所不闻亦复如是，有不闻闻、
yǒu bù wén bù wén yǒu wén bù wén yǒu wén wén
有不闻不闻、有闻不闻、有闻闻。

yún hé bù wén wén shànnán zǐ bù wén zhě míng dà niè
“云何不闻闻？善男子，不闻者，名大涅槃。
pán hé gù bù wén fēi yǒu wéi gù fēi yīn shēng gù bù kě shuō
槃。何故不闻？非有为故，非音声故，不可说
gù yún hé yì wén dé wén míng gù suǒ wèi cháng lè wǒ
故。云何亦闻？得闻名故，所谓常、乐、我、
jìng yǐ shì yì gù míng bù wén wén
净，以是义故，名不闻闻。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó hē sà bó
尔时，光明遍照高贵德王菩萨摩诃萨白
fó yán shì zūn rú fó suǒ shuō dà niè pán zhě bù kě dé wén
佛言：“世尊！如佛所说：‘大涅槃者不可得闻。’

yún hé fù yán cháng lè wǒ jìng ér kě dé wén hé yǐ gù
云何复言常、乐、我、净而可得闻？何以故？
shì zūn duàn fán nǎo zhě míng dé niè pán ruò wèi duàn zhě míng wéi
世尊！断烦恼者，名得涅槃；若未断者，名为

⁵² 大正藏：是

bù dé yǐ shì yì gù niè pán zhī xìng běn wú jīn yǒu ruò shì jiān fǎ
不得。以是义故，涅槃之性本无今有。若世间法
běn wú jīn yǒu zé míng wú cháng pì rú píngděng běn wú jīn yǒu yǐ yǒu
本无今有则名无常。譬如瓶等本无今有，已有
huán wú gù míng wú cháng niè pán ruò ěr yún hé shuō yán cháng
还无，故名无常。涅槃若尔，云何说言常、
lè wǒ jìng
乐、我、净？

fù cì shì zūn fán yīn zhuāng yán ér dé chéng zhě xī míng
“复次，世尊！凡因庄严而得成者，悉名
wú cháng niè pán ruò ěr yīng shì wú cháng hé děng yīn yuán suǒ
无常。涅槃若尔，应是无常。何等因缘？所
wèi sān shí qī pǐn liù bō luó mì sì wú liàng xīn guān yú gǔ xiàng
谓三十七品、六波罗蜜、四无量心、观于骨相、
ā nà bō nà liù niàn chù pò xī liù dà rú shì děng fǎ jiē shì
阿那波那、六念处、破析六大，如是等法皆是
chéng jiù niè pán yīn yuán gù míng wú cháng
成就涅槃因缘，故名无常。

fù cì shì zūn yǒu míng wú cháng ruò niè pán shì yǒu
“复次，世尊！有名无常。若涅槃是有，
yì yīng wú cháng rú fó xī yú ā hán zhōng shuō shēng wén yuán jué
亦应无常。如佛昔于阿含中说声闻、缘觉、
zhū fó shì zūn jiē yǒu niè pán yǐ shì yì gù míng wéi wú cháng
诸佛世尊皆有涅槃，以是义故，名为无常。

fù cì shì zūn kě jiàn zhī fǎ míng wéi wú cháng rú fó
“复次，世尊！可见之法名为无常，如佛
xiān shuō jiàn niè pán zhě zé dé duàn chú yī qiè fán nǎo
先说：‘见涅槃者则得断除一切烦恼。’

fù cì shì zūn pì rú xū kōng yú zhū zhòng shēng děng wú
“复次，世尊！譬如虚空于诸众生等无
zhàng ài⁵³ gù míng wéi⁵⁴ cháng ruò shǐ niè pán shì píng⁵⁵ děng zhě hé
障阂，故名为常。若使涅槃是平等者，何
gù zhòng shēng yǒu dé bù dé niè pán ruò ěr yú zhū zhòng shēng bù
故众生有得、不得？涅槃若尔于诸众生不

⁵³ 大正藏：碍

⁵⁴ 大正藏：无；丽藏：为；永乐北藏及龙藏：无；本校勘：为

⁵⁵ 大正藏：常

píngděngzhě zé bù míngcháng
平等者，则不名常。

shì zūn pì rú bǎi rén gòng yǒu yī yuàn ruò hài cǐ yuàn zé
“世尊！譬如百人共有一怨，若害此怨则

duō rén shòu lè ruò shǐ niè pán shì píngděng fǎ yī rén dé shí yīng duō
多人受乐。若使涅槃是平等法，一人得时应多

rén dé yī rén duàn jié yīng duō rén yì duàn ruò bù rú shì yún hé
人得，一人断结应多人亦断。若不如是，云何

míngcháng pì rú yǒu rén gōngjìng gòngyǎng zūnzhòng zàn tàn guó
名常？譬如有人恭敬、供养、尊重、赞叹国

wáng wáng zǐ fù mǔ shī zhǎng zé dé lì yǎng shì bù míngcháng
王、王子、父母、师长则得利养，是不名常。

niè pán yì ěr bù míngwéicháng hé yǐ gù rú fó xī yú ā hán
涅槃亦尔，不名为常。何以故？如佛昔于阿含

jīng zhōng gào ā nán yán ruò yǒu rén néng gōngjìng niè pán zé dé duàn
经中告阿难言：‘若有人能恭敬涅槃，则得断

jié shòu wú liàng lè yǐ shì yì gù bù míngwéicháng shì zūn
结，受无量乐。’以是义故，不名为常。世尊！

ruò niè pán zhōng yǒu cháng lè wǒ jìng míng zhě bù míngwéicháng
若涅槃中有常、乐、我、净名者，不名为常。

rú qí wú zhě yún hé kě shuō
如其无者，云何可说？”

ěr shí shì zūn gào guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà⁵⁶
尔时，世尊告光明遍照高贵德王菩萨⁵⁶：

niè pán zhī tǐ fēi běn wú jīn yǒu ruò niè pán tǐ běn wú jīn yǒu zhě
“涅槃之体非本无今有。若涅槃体本无今有者，

zé fēi wú lòu cháng zhù zhī fǎ yǒu fó wú fó xìng xiāng cháng zhù
则非无漏常住之法。有佛无佛，性相常住，

yǐ zhū zhòng shēng fán nǎo fù gù bú jiàn niè pán biàn wèi wéi wú pú sà
以诸众生烦恼覆故，不见涅槃便谓为无。菩萨

⁵⁷ yǐ jiè dìng huì qín⁵⁸ xiū qí xīn duàn fán nǎo yǐ biàn dé jiàn zhī
⁵⁷以戒、定、慧勤⁵⁸修其心，断烦恼已便得见之。

dāng zhī niè pán shì cháng zhù fǎ fēi běn wú jīn yǒu shì gù wéi cháng
当知涅槃是常住法，非本无今有，是故为常。

⁵⁶ 大正藏：菩萨摩訶萨言；永乐北藏及龙藏：菩萨

⁵⁷ 大正藏：菩萨摩訶萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

⁵⁸ 大正藏：熏

shànnán zǐ rú àn shì zhōngjǐng zhǒngzhǒng qī bǎo rén yì zhī yǒu
善男子，如暗室中井，种种七宝，人亦知有，
àn gù bú jiàn yǒu zhì zhī rén shàn zhī fāngbiàn rán dà míngdēng
暗故不见。有智之人，善知方便，然大明灯，
chíwǎngzhàoliáo⁵⁹ xī dé jiàn zhī shì rén yú cǐ zhōng bù shēngniàn
持往照燎⁵⁹，悉得见之。是人于此终不生念：

shuǐ jí qī bǎoběn wú jīn yǒu niè pán yì ěr běn zì yǒu zhī
‘水及七宝本无今有。’涅槃亦尔，本自有之，
fēi shì jīn yě fánǎo àn gù zhòngshēng bú jiàn dà zhì rú lái yǐ
非适今也，烦恼暗故，众生不见。大智如来以
shàn fāngbiàn rán zhì huì dēng lìng zhū pú sà dé jiàn niè pán cháng lè
善方便燃智慧灯，令诸菩萨得见涅槃常、乐、
wǒ jìng shì gù zhì zhě yú cǐ niè pán bù yīngshuō yán běn wú jīn yǒu
我、净。是故，智者于此涅槃不应说言本无今有。

shànnán zǐ rǔ yán yīn zhuāngyán gù dé chéng niè pán
“善男子，汝言‘因庄严故，得成涅槃
yīng wú cháng zhě shì yì bù rán hé yǐ gù shànnán zǐ niè
应无常’者，是亦不然。何以故？善男子，涅
pán zhī tǐ fēi shēng fēi chū fēi shí fēi xū fēi zuò yè shēng fēi
槃之体，非生非出，非实非虚，非作业生，非
shì yǒu lòu yǒu wéi zhī fǎ fēi wén fēi jiàn fēi duò fēi sǐ fēi bié yì
是有漏有为之法，非闻非见，非堕非死，非别异
xiàng yì fēi tóngxiàng fēi wǎng fēi huán fēi qù lái jīn fēi
相亦非同相，非往非还，非去、来、今，非
yī fēi duō fēi cháng fēi duǎn fēi yuán fēi fāng fēi jiān fēi xié⁶⁰
一非多，非长非短，非圆非方，非尖非斜⁶⁰，
fēi xiàng fēi xiǎng⁶¹ fēi míng fēi sè fēi yīn fēi guǒ fēi wǒ wǒ suǒ
非相非想⁶¹，非名非色，非因非果，非我我所。

yǐ shì yì gù niè pán shì cháng héng bú biàn yì shì yǐ wú liàng ā
以是义故，涅槃是常，恒不变易。是以无量阿
sēng qí jié xiū xí shàn fǎ yǐ zì zhuāngyán rán hòu nǎi jiàn shànnán
僧祇劫修习⁶²善法以自庄严，然后乃见。善男
zǐ pì rú dì xià yǒu bā wèishuǐ yī qiè zhòngshēng ér bù néng dé
子，譬如地下有八味水，一切众生而不能得，

⁵⁹ 大正藏：了

⁶⁰ 大正藏：斜；永乐北藏及龙藏：邪

⁶¹ 大正藏：非有相非无相；永乐北藏及龙藏：非相非想

⁶² 大正藏：集

yǒu zhì zhī rén shī gōngchuān jué zé biàn dé zhī niè pán yì ěr pì rú
有智之人施功 穿掘则便得之，涅槃亦尔。譬如
máng rén bú jiàn rì yuè liáng yī liáo zhī zé biàn dé jiàn ér shì rì yuè
盲人不见日月，良医疗之则便得见，而是日月

fēi shì jīn yǒu⁶³ niè pán yì ěr xiān zì yǒu zhī fēi shì jīn yě
非是今有⁶³；涅槃亦尔，先自有之，非适今也。

shàn nán zǐ rú rén yǒu zuì xì zhī líng yǔ jiǔ nǎi dé chū huán
善男子，如人有罪，系之囹圄，久乃得出，还
jiā dé jiàn fù mǔ xiōng dì qī zǐ juàn shǔ niè pán yì ěr
家得见父母、兄弟、妻子、眷属，涅槃亦尔。

shàn nán zǐ rǔ yán yīn yuán gù niè pán zhī fǎ yīng wú
“善男子，汝言‘因缘故，涅槃之法应无
cháng zhě shì yì bù rán hé yǐ gù shàn nán zǐ yīn yǒu wǔ
常’者，是亦不然。何以故？善男子，因有五
zhǒng hé děng wéi wǔ yī zhě shēng yīn èr zhě hé hé yīn
种。何等为五？一者，生因；二者，和合因；
sān zhě zhù yīn sì zhě zēng zhǎng yīn wǔ zhě yuǎn yīn yún
三者，住因；四者，增长因；五者，远因。云
hé shēng yīn shēng yīn zhě jí shì yè fán nǎo děng jí wài zhū cǎo mù
何生因？生因者，即是业烦恼等及外诸草木
zǐ shì míng shēng yīn yún hé hé hé yīn rú shàn yǔ shàn xīn hé hé
子，是名生因。云何和合因？如善与善心和合，
bú shàn yǔ bú shàn xīn hé hé wú jì yǔ wú jì xīn hé hé shì míng
不善与不善心和合，无记与无记心和合，是名
hé hé yīn yún hé zhù yīn rú xià yǒu zhù wū zé bú duò shān
和合因。云何住因？如下有柱，屋则不堕；山、
hé shù mù yīn dà dì gù ér dé zhù lì nèi yǒu sì dà wú liàng
河、树木因大地故，而得住立；内有四大，无量
fán nǎo zhòng shēng dé zhù shì míng zhù yīn yún hé zēng zhǎng yīn yīn
烦恼众 生得住，是名住因。云何增长因？因
yuán yī fú yǐn shí děng gù lìng zhòng shēng zēng zhǎng rú wài zhǒng
缘、衣服、饮食等故，令众 生增长。如外种
zǐ huǒ suǒ bù shāo niǎo suǒ bù shí zé dé zēng zhǎng rú zhū shā
子，火所不烧，鸟所不食，则得增长；如诸沙
mén pó luó mén děng yī yīn hé shàng shàn zhī shí děng ér dé zēng zhǎng
门、婆罗门等依因和上善知识等而得增长；

⁶³ 大正藏：本无今有；永乐北藏及龙藏：今有

rú yīn fù mǔ zǐ dé zēngzhǎng shì míngzēngzhǎng yīn yún hé yuǎn
如因父母，子得增长，是名增长因。云何远
yīn pì rú yīn zhòu guǐ bù néng hài dú bù néngzhōng yī píngguó
因？譬如因呪，鬼不能害，毒不能中；依凭国
wáng wú yǒudào zéi rú yá yī yīn dì shuǐ huǒ fēngděng
王，无有盗贼；如牙⁶⁴依因地、水、火、风等；
rú shuǐzuàn jí rén wéi sū yuǎn yīn rú míng sè děngwéi shí yuǎn yīn
如水钻⁶⁵及人为酥远因；如明色等为识远因；
fù mǔ yí tǐ wéizhòngshēngyuǎn yīn rú shí jié děng xī míngyuǎn
父母遗体⁶⁶为众 生 远因；如时节等，悉名 远
yīn shànnán zǐ niè pán zhī tǐ fēi rú shì děng wǔ yīn suǒ chéng
因。善男子，涅槃之体非如是等⁶⁷五因所 成，
yún hé dāng yán shì wú cháng yīn
云何当言是无 常 因？

fù cì shànnán zǐ fù yǒu èr yīn yī zhě zuò yīn
“复次，善男子，复有二因：一者，作因；
èr zhě liǎo yīn rú táo shī lún shéng shì míngzuò yīn rú dēngzhú
二者，了因。如陶师轮 绳，是名作因；如灯烛
děngzhào àn zhōng wù shì míngliǎo yīn shànnán zǐ dà niè pánzhě
等 照暗 中 物，是名了因。善男子，大涅槃者
bù cóngzuò yīn ér yǒu wéicóngliǎo yīn liǎo yīn zhě suǒ wèi sān shí
不从作因而有，唯从了因。了因者，所谓三十
qī zhù dào fǎ liù bō luó mì shì míngliǎo yīn shànnán zǐ bù
七助道法、六波罗蜜，是名了因。善男子，布
shī zhě shì niè pán yīn fēi dà niè pán yīn tán bō luó mì nǎi dé míngwéi
施者是涅槃因，非大涅槃因；檀波罗蜜乃得名为
dà niè pán yīn sān shí qī pǐn shì niè pán yīn fēi dà niè pán yīn wú
大涅槃因。三十七品是涅槃因，非大涅槃因；无
liàng ā sēng qí zhù pú tí fǎ nǎi dé míngwéi dà niè pán yīn
量⁶⁸阿僧祇助菩提法乃得名为大涅槃因。”

ěr shí guāngmíngbiànzhào gāo guì dé wáng pú sà mó hē sà bó
尔时，光 明 遍 照 高 贵 德 王 菩 萨 摩 诃 萨 白

⁶⁴ 大正藏：芽

⁶⁵ 大正藏：攢

⁶⁶ 大正藏：精血；永乐北藏及龙藏：遗体

⁶⁷ 大正藏：非是如是；永乐北藏及龙藏：非如是等

⁶⁸ 大正藏：无量无边；永乐北藏及龙藏：无量

fó yán shì zūn yún hé bù shī bù dé míngwéi tán bō luó mì yún
佛言：“世尊！云何布施不得名为檀波罗蜜？云
hé bù shī ér dé míngwéi tán bō luó mì nǎi zhì bō rě yún hé bù
何布施而得名为⁶⁹檀波罗蜜？乃至般若，云何不
dé míng bō rě bō luó mì yún hé dé míng bō rě bō luó mì yún
得名⁷⁰般若波罗蜜？云何得名⁷¹般若波罗蜜？云
hé míng niè pán yún hé míng dà niè pán
何名涅槃？云何名大涅槃？”

fó yán shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū xíngfāngděng dà bō
佛言：“善男子，菩萨摩诃萨修行方等大般
niè pán bù wén bù shī bú jiàn bù shī bù wén tán bō luó mì bú
涅槃，不闻布施，不见布施；不闻檀波罗蜜，不
jiàn tán bō luó mì nǎi zhì bù wén bō rě bú jiàn bō rě bù wén bō
见檀波罗蜜；乃至不闻般若，不见般若；不闻般
rě bō luó mì bú jiàn bō rě bō luó mì bù wén niè pán bú jiàn niè
若波罗蜜，不见般若波罗蜜；不闻涅槃，不见涅
pán bù wén dà niè pán bú jiàn dà niè pán pú sà mó hē sà xiū dà
槃；不闻大涅槃，不见大涅槃。菩萨摩诃萨修大
niè pán zhī jiàn fǎ jiè jiě liǎo shí xiàngkōng wú suǒ yǒu wú yǒu hé hé
涅槃知见法界，解了实相空无所有，无有和合
jué zhī zhī xiàng dé wú lòu xiàng wú suǒ zuò xiàng rú huàn huà xiàng
⁷²觉知之相，得无漏相、无所作相、如幻化相、
rè shí yàn xiàng qián tà pó chéngkōng xū zhī xiàng pú sà ěr shí
热时焰⁷³相、乾闥婆城空虚⁷⁴之相。菩萨尔时
dé rú shì xiàng wú tān huì chī bù wén bú jiàn shì míng pú
得如是相，无贪、恚、痴，不闻不见，是名菩
sà mó hē sà zhēn shí zhī xiàng ān zhù shí xiàng pú sà mó hē sà zì
萨摩诃萨真实之相、安住实相。菩萨摩诃萨自
zhī cǐ shì tán cǐ shì tán bō luó mì nǎi zhì cǐ shì bō rě cǐ shì
知此是檀、此是檀波罗蜜，乃至此是般若、此是
bō rě bō luó mì cǐ shì niè pán cǐ shì dà niè pán
般若波罗蜜，此是涅槃、此是大涅槃。

⁶⁹ 大正藏：之

⁷⁰ 大正藏：名为；永乐北藏及龙藏：名

⁷¹ 大正藏：名为；永乐北藏及龙藏：名

⁷² 大正藏：合；永乐北藏及龙藏：舍；本校勘：合

⁷³ 大正藏：炎

⁷⁴ 大正藏：虚空；永乐北藏及龙藏：空虚

shànnán zǐ yún hé shì shī fēi bō luó mì jiànyǒu qǐ zhě
“善男子，云何是施非波罗蜜？见有乞者，
rán hòu nǎi yǔ shì míngwéi shī fēi bō luó mì ruò wú qǐ zhě kāi
然后乃与，是名为施，非波罗蜜；若无乞者，开
xīn zì shī shì zé míngwéitán bō luó mì ruò shí shí shī shì míngwéi
心自施，是则名为檀波罗蜜。若时时施，是名为
shī fēi bō luó mì ruò xiū cháng shī shì zé míngwéitán bō luó mì
施，非波罗蜜；若修常施，是则名为檀波罗蜜。
ruò shī tā yǐ huánshēng huǐ xīn shì míngwéi shī fēi bō luó mì shī
若施他已还生悔心，是名为施，非波罗蜜；施
yǐ bù huǐ shì zé míngwéitán bō luó mì pú sà mó hē sà yú cái wù
已不悔，是则名为檀波罗蜜。菩萨摩訶萨于财物
zhōngshēng sì bù xīn wáng zéi shuǐ huǒ huān xǐ shī yǔ
中生四怖心，王、贼、水、火，欢喜施与，
shì zé míngwéitán bō luó mì ruò wàng bào shī shì míngwéi shī fēi
是则名为檀波罗蜜。若望报施，是名为施，非
bō luó mì shī bú wàng bào shì zé míngwéitán bō luó mì ruò wèi
波罗蜜；施不望报，是则名为檀波罗蜜。若为
kǒng bù míngwén lì yǎng jiā fǎ xiàng xù tiānshàng wǔ yù wèi
恐怖、名闻利养、家法相续、天上五欲，为
jiāomàn gù wèishèngmàn gù wèi zhī shí gù wèi lái bào gù rú
憍慢故，为胜慢故，为知识故，为来报故，如
shì yì fǎ shànnán zǐ rú rén zhòng shù wèi dé yīn liáng wèi dé
市易法，善男子，如人种树，为得荫凉，为得
huāguǒ jí yǐ cái mù ruò rén xiū háng rú shì děng shī shì míngwéi shī
华果及以材木；若人修行如是等施，是名为施，
fēi bō luó mì
非波罗蜜。

pú sà mó hē sà xiū xíng rú shì dà niè pán zhě bú jiàn shī zhě
“菩萨摩訶萨修行如是大涅槃者，不见施者、
shòuzhě cái wù bú jiàn shí jié bú jiàn fú tián jí fēi fú tián bú
受者、财物，不见时节，不见福田及非福田，不
jiàn yīn bú jiàn yuán bú jiànguǒ bào bú jiàn zuò zhě bú jiàn shòu
见因、不见缘、不见果报，不见作者、不见受
zhě bú jiàn duō bú jiàn shǎo bú jiàn jìng bú jiàn bú jìng bú qīng
者，不见多、不见少，不见净、不见不净，不轻
shòuzhě jǐ shēn cái wù bú jiàn jiàn zhě bú jiàn bú jiàn zhě bú
受者、己身、财物，不见见者、不见不见者，不

jì jǐ tā wéi wèi fāng děng dà bō niè pán cháng zhù fǎ gù xiū xíng bù
计己他，唯为方等大般涅槃常住法故，修行布
shī wèi lì yī qiè zhū zhòng shēng gù ér xíng bù shī wèi duàn yī qiè
施；为利一切诸众生故而行布施；为断一切
zhòng shēng fán nǎo gù xíng yú bù shī wèi zhū zhòng shēng bú jiàn shòu
众生烦恼故，行于布施⁷⁵；为诸众生不见受
zhě shī zhě cái wù gù xíng yú bù shī⁷⁶
者、施者、财物故，行于布施⁷⁶。

shàn nán zǐ pì rú yǒu rén duò dà hǎi shuǐ bào chí sǐ shī zé
“善男子，譬如有人堕大海水，抱持死尸则
dé dù tuō pú sà mó hē sà xiū dà niè pán xíng bù shī shí yì fù rú shì
得度脱；菩萨摩诃萨修大涅槃行布施时亦复如是，
rú bǐ sǐ shī shàn nán zǐ pì rú yǒu rén bì zài shēn yù mén hù
如彼死尸。善男子，譬如有人闭在深狱，门户
jiān láo wéi yǒu cè kǒng biàn cóng zhōng chū zhì wú ài chù pú sà
坚牢，唯有厕孔，便从中出至无阂⁷⁷处；菩萨
mó hē sà xiū dà niè pán xíng bù shī shí yì fù rú shì shàn nán zǐ
摩诃萨修大涅槃行布施时，亦复如是。善男子，
pì rú guì rén kǒng bù jí è gèng wú shì hù yī zhān tuó luó
譬如贵人，恐怖急厄，更无恃怙，依旃陀罗；
pú sà mó hē sà xiū dà niè pán xíng yú bù shī yì fù rú shì shàn nán
菩萨摩诃萨修大涅槃行于布施，亦复如是。善男
zǐ pì rú bìng rén wèi chú bìng kǔ dé ān lè gù fú shí bú jìng
子，譬如病人，为除病苦得安乐故，服食不净；
pú sà mó hē sà xiū dà niè pán xíng yú bù shī yì fù rú shì shàn nán
菩萨摩诃萨修大涅槃行于布施，亦复如是。善男
zǐ rú pó luó mén zhí gǔ yǒng⁷⁸ guì wèi shòu mìng gù shí dàn gǒu ròu
子，如婆罗门值谷踊⁷⁸贵，为寿命故食啖狗肉；
pú sà mó hē sà xiū dà niè pán xíng yú bù shī yì fù rú shì
菩萨摩诃萨修大涅槃行于布施，亦复如是。

shàn nán zǐ dà niè pán zhōng rú shì zhī shì cóng wú liàng jié
“善男子，大涅槃中如是之事，从无量劫
lái bù wén ér wén shī luó shī luó bō luó mì nǎi zhì bō rě bō rě
来不闻而闻，尸罗、尸罗波罗蜜乃至般若、般若

⁷⁵ 大正藏：行于施；永乐北藏及龙藏：行于布施

⁷⁶ 大正藏：行于施；永乐北藏及龙藏：行于布施

⁷⁷ 大正藏：碍

⁷⁸ 大正藏：勇

bō luó mì   rú   zá huā jīng zhōng guǎng shuō
波罗蜜，如⁷⁹杂华经中广说。

shàn nán zǐ   yún hé pú sà mó hē sà xiū dà niè pán bù wén
“善男子，云何菩萨摩诃萨修大涅槃不闻
ér wén   shí èr bù jīng qí yì shēn suì   xī lái bù wén   jīn yīn shì jīng
而闻？十二部经其义深邃，昔来不闻，今因是经，
dé jù zú wén   xiān suī dé wén   wéi wén míng zì   ér jīn yú cǐ dà
得具足闻。先虽得闻，唯闻名字，而今于此大
niè pán jīng   nǎi dé wén yì   shēng wén   yuán jué wéi wén shí èr bù jīng
涅槃经，乃得闻义。声闻、缘觉唯闻十二部经
míng zì   bù wén qí yì   jīn yú cǐ jīng jù zú dé wén   shì míng bù
名字，不闻其义，今于此经具足得闻，是名不
wén ér wén   shàn nán zǐ   yī qiè shēng wén   yuán jué jīng zhōng   bù
闻而闻。善男子，一切声闻、缘觉经中，不
céng wén fó yǒu cháng   lè   wǒ   jìng   bú bì jìng miè   sān bǎo fó
曾闻佛有常、乐、我、净，不毕竟灭；三宝佛
xìng wú chā bié xiàng   fàn sì zhòng jìn⁸⁰   bàng fāng děng jīng   zuò wǔ nì
性无差别相；犯四重禁⁸⁰、谤方等经、作五逆
zuì jí yī chǎn tí xī yǒu fó xìng   jīn yú cǐ jīng ér dé wén zhī   shì
罪及一阐提悉有佛性。今于此经而得闻之，是
míng bù wén ér wén
名不闻而闻。”

大般涅槃经卷第十九

⁷⁹ 大正藏：如佛；永乐北藏及龙藏：如

⁸⁰ 大正藏：罪

dà bō niè pán jīng juàn dì èr shí
大般涅槃经卷第二十

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshā mén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

gāo guì dé wáng pú sà pǐn dì èr shí èr zhī èr⁸¹
高贵德王菩萨品第二十二之二

guāngmíngbiànzhào⁸² gāo guì dé wáng pú sà⁸³ bó fó yán shì
光明遍照 高贵德王菩萨 白佛言：“世

zūn ruò fànzhòng jìn bàngfāngděngjīng zuò wǔ nì zuì yī chǎn
尊！若犯重禁、谤方等经、作五逆罪、一阐

tí děngyǒu fó xìngzhě shì děngyún hé fù duò dì yù shì zūn ruò
提等有佛性者，是等云何复堕地狱？世尊！若

shǐ shì děngyǒu fó xìngzhě yún hé fù yán wú cháng lè wǒ jìng
使是等有佛性者，云何复言无常、乐、我、净？

shì zūn ruò duànshàngēnmíng yī chǎn tí zhě duànshàngēn shí suǒyǒu
世尊！若断善根名一阐提者，断善根时所有

fó xìngyún hé bú duàn fó xìng ruò duàn yún hé fù yán cháng lè
佛性云何不断？佛性若断，云何复言常、乐、

wǒ jìng rú qí bú duàn hé gù míngwéi yī chǎn tí yé shì zūn
我、净？如其不断，何故名为一阐提耶？世尊！

fàn sì zhòng jìn míngwéi bú dìng bàngfāngděngjīng zuò wǔ nì zuì
犯四重禁，名为不定；谤方等经、作五逆罪

jí yī chǎn tí xī míng bú dìng rú shì děngbèi ruò jué dìngzhě yún
及一阐提，悉名不定。如是等辈若决定者，云

hé dé chéng ā nòuduō luó sānmiǎo sān pú tí dé⁸⁴ xū tuó huán nǎi
何得成阿耨多罗三藐三菩提？得须陀洹乃

zhì pì zhī fó yì míng bú dìng ruò xū tuó huán zhì pì zhī fó shì jué
至辟支佛，亦名不定。若须陀洹至辟支佛是决

⁸¹ 大正藏：高贵德王菩萨品之二

⁸² 大正藏：尔时，光明遍照；永乐北藏及龙基：光明遍照

⁸³ 大正藏：菩萨摩訶萨；永乐北藏及龙基：菩萨

⁸⁴ 大正藏：从

dìngzhě yì bù yīngchéng ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí shì zūn
定者，亦不应成阿耨多罗三藐三菩提。世尊！
ruò fàn sì zhòng bù jué dìngzhě xū tuó huán nǎi zhì pì zhī fó yì bù jué
若犯四重不决定者，须陀洹乃至辟支佛亦不决
dìng rú shì bú dìng zhū fó rú lái yì fù bú dìng ruò fó bú dìng
定。如是不定，诸佛如来亦复不定。若佛不定，
niè pán tǐ xìng yì fù bú dìng zhì yī qiè fǎ yì fù bú dìng yún hé bú
涅槃体性亦复不定，至一切法亦复不定。云何不
dìng ruò yī chǎn tí chú yī chǎn tí zé chéng fó dào zhū fó rú lái
定？若一阐提除一阐提则成佛道。诸佛如来
yì yīng rú shì rù niè pán yǐ yì yīng huán chū bú rù niè pán ruò
亦应如是，入涅槃已，亦应还出，不入涅槃。若
rú shì zhě niè pán zhī xìng zé wéi bú dìng bù jué dìng gù dāng zhī
如是者，涅槃之性则为不定。不决定故，当知
wú yǒucháng lè wǒ jìng yún hé shuō yán yī chǎn tí děng dāng
无有常、乐、我、净。云何说言一阐提等当
dé niè pán
得涅槃？”

ěr shí shì zūn gào guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà⁸⁵
尔时，世尊告光明遍照高贵德王菩萨

yán shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ wèi yù lì yì wú liàng zhòng
言：“善哉！善哉！善男子，为欲利益无量众
shēng lìng dé ān lè lián mǐn cí niàn zhū shì jiān gù wèi yù zēng zhǎng fā
生令得安乐，怜悯慈念诸世间故，为欲增长发
pú tí xīn zhū pú sà gù zuò rú shì wèn
菩提心诸菩萨故，作如是问。

shàn nán zǐ rǔ yǐ qīn jìn guò qù wú liàng zhū fó shì zūn yú
“善男子，汝已亲近过去无量诸佛世尊，于
zhū fó suǒ zhòng zhū shàn gēn jiǔ yǐ chéng jiù pú tí gōng dé xiáng fú
诸佛所种诸善根，久已成就菩提功德，降伏
zhòng mó lìng qí tuì sàn yǐ jiào wú liàng wú biān zhòng shēng xī lìng dé zhì
众魔令其退散，已教无量无边众生悉令得至
ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí jiǔ yǐ tōng dá zhū fó rú lái suǒ yǒu
阿耨多罗三藐三菩提，久已通达诸佛如来所有
shēn shēn mì mì zhī zàng yǐ wèn guò qù wú liàng wú biān héng hé shā děng
甚深秘密之藏，已问过去无量无边恒河沙等

⁸⁵ 大正藏：菩萨摩訶萨；永乐北藏及龙基：菩萨

zhū fó shì zūn rú shì shēnshēnwēi mì zhī yì wǒ dōu bú jiàn yī qiè shì
诸佛世尊如是甚深微密之义。我都不见一切世
jiān ruò rén ruò tiān shā mén pó luó mén ruò mó ruò fàn yǒu
间若人、若天、沙门、婆罗门、若魔、若梵，有
néng zī wèn rú lái shì yì jīn dāng chéng xīn dì tīng dì tīng wú
能咨问如来是义。今当诚心，谛听！谛听！吾
dāng wèi rǔ fēn bié yǎnshuō
当为汝分别演说。

shàn nán zǐ yī chǎn tí zhě yì bù jué dìng ruò jué dìng
“善男子，一阐提者，亦不决定。若决定
zhě shì yī chǎn tí zhōng bù néng dé ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí
者，是一阐提终不能得阿耨多罗三藐三菩提。
yì bù jué dìng shì gù néng dé rú rǔ suǒ yán fó xìng bú duàn
以不决定，是故能得。如汝所言‘佛性不断，
yún hé yī chǎn tí duàn shàngēn zhě shàn nán zǐ shàngēn yǒu èr
云何一阐提断善根’者，善男子，善根有二
zhǒng yī zhě nèi èr zhě wài fó xìng fēi nèi fēi wài yǐ
种：一者，内；二者，外。佛性，非内非外，以
shì yì gù fó xìng bú duàn fù yǒu èr zhǒng yī zhě yǒu lòu
是义故，佛性不断。复有二种：一者，有漏；
èr zhě wú lòu fó xìng fēi yǒu lòu fēi wú lòu shì gù bú duàn
二者，无漏。佛性，非有漏非无漏，是故不断。
fù yǒu èr zhǒng yī zhě cháng èr zhě wú cháng fó xìng
复有二种：一者，常；二者，无常。佛性，
fēi cháng fēi wú cháng shì gù bú duàn ruò shì duàn zhě zé yīng huán
非常非无常，是故不断。若是断者，则应还
dé ruò bú huán dé zé míng bú duàn ruò duàn yǐ dé míng yī
得；若不还得，则名不断；若断已得，名一
chǎn tí
阐提。

fàn sì zhòng zhě yì shì bú dìng ruò jué dìng zhě fàn sì zhòng
“犯四重者亦是不定，若决定者，犯四重
jìn zhōng bù néng dé ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí bàng fāng děng
禁终不能得阿耨多罗三藐三菩提。谤方等
jīng yì fù bú dìng ruò jué dìng zhě bàng zhèng fǎ rén zhōng bù néng dé
经亦复不定，若决定者，谤正法人终不能得
ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí zuò wǔ nì zuì yì fù bú dìng ruò jué
阿耨多罗三藐三菩提。作五逆罪亦复不定，若决

dìngzhě wǔ nì zhī rén zhōng bù néng dé ā nòuduō luó sānmiǎosān pú
定者，五逆之人终不能得阿耨多罗三藐三菩
tí sè yǔ sè xiàng èr jù bú dìng xiāng wèi chùxiàng shēng
提。色与色相，二俱不定。香、味、触相，生
xiàng zhì wú míngxiàng yīn rù jiè xiàng èr shí wǔ yǒuxiàng sì shēng
相至无明相、阴入界相、二十五有相，四生
nǎi zhì yī qiè zhū fǎ jiē yì bú dìng
乃至一切诸法，皆亦不定。

shànnán zǐ pì rú huàn shī zài dà zhòngzhōnghuàzuò sì
“善男子，譬如幻师，在大众中化作四
bīngchē bù xiàng mǎ zuò zhūyīng luò yánshēn zhī jù chéng yì
兵车、步、象、马，作诸璎珞严身之具、城邑、
jù luò shān lín shù mù quán chí hé jīng yú bǐ zhòngzhōng
聚落、山林、树木、泉池、河井。于⁸⁶彼众中，
yǒuzhūxiǎo ér wú yǒu zhì huì dǔ jiàn zhī shí xī yǐ wéi shí qí zhōng
有诸小儿无有智慧，睹见之时，悉以为实。其中
zhì rén zhī qí xū kuáng yǐ huàn lì gù huò rén yǎn mù shànnán
智人，知其虚诳，以幻力故，惑人眼目。善男
zǐ yī qiè fán fū nǎi zhì shēngwén pì zhī fó děng yú yī qiè fǎ
子，一切凡夫乃至声闻、辟支佛等，于一切法，
jiànyǒudìngxiàng yì fù rú shì zhū fó pú sà yú yī qiè fǎ bú jiàndìng
见有定相亦复如是。诸佛菩萨于一切法不见定
xiàng
相。

shànnán zǐ pì rú xiǎo ér yú shèng xià yuèjiàn rè shí yàn
“善男子，譬如小儿，于盛夏月见热时焰
wèi zhī wéishuǐ yǒu zhì zhī rén yú cǐ rè yànzhōng bù shēng yú shí shuǐ
谓之谓为水。有智之人，于此热焰终不生于是水
zhī xiǎng dàn shì xū yàn kuáng rén yǎn mù fēi shí shì shuǐ yī qiè
之想，但是虚焰，诳人眼目，非实是水。一切
fán fū shēngwén yuánjué jiàn yī qiè fǎ yì fù rú shì xī wéi shì
凡夫、声闻、缘觉见一切法亦复如是，悉谓是
shí zhū fó pú sà yú yī qiè fǎ bú jiàndìngxiàng
实。诸佛菩萨于一切法不见定相。

shànnán zǐ pì rú shānjiàn yīn shēngyǒuxiǎng xiǎo ér
“善男子，譬如山礧⁸⁷，因声有响，小儿

⁸⁶ 大正藏：而

⁸⁷ 大正藏：涧

wén zhī wèi shì shí shēng yǒu zhì zhī rén jiě wú dìng shí dàn yǒu
闻之，谓是实声；有智之人，解无定实，但有
shēng xiàng kuáng yú ěr shí shàn nán zǐ yī qiè fán fū shēng wén
声相逛于耳识。善男子，一切凡夫、声闻、
yuán jué yú yī qiè fǎ yì fù rú shì jiàn yǒu dìng xiàng zhū pú sà děng
缘觉于一切法亦复如是，见有定相。诸菩萨等
jiě liǎo zhū fǎ xī wú dìng xiàng shì⁸⁸ wú cháng xiàng kōng jì děng xiàng
解了诸法悉无定相，是⁸⁸无常相、空寂等相、
wú shēng miè xiàng yǐ shì yì gù pú sà⁸⁹ jiàn yī qiè fǎ shì wú cháng
无生灭相。以是义故，菩萨⁸⁹见一切法是无常
xiàng
相。

shàn nán zǐ yì yǒu dìng xiàng yún hé wéi dìng cháng lè
“善男子，亦有定相。云何为定？常、乐、
wǒ jìng zài hé chù yé suǒ wèi niè pán
我、净。在何处耶？所谓涅槃。

shàn nán zǐ xū tuó huánguǒ yì fù bú dìng bù jué dìng gù
“善男子，须陀洹果亦复不定，不决定故，
jīng bā wàn jié dé ā nòuduō luó sān miǎosān pú tí xīn sī tuó hánguǒ
经八万劫得阿耨多罗三藐三菩提心；斯陀含果
yì fù bú dìng bù jué dìng gù jīng liù wàn jié dé ā nòuduō luó sān
亦复不定，不决定故，经六万劫得阿耨多罗三
miǎosān pú tí xīn ā nà hánguǒ yì fù bú dìng bù jué dìng gù jīng
藐三菩提心；阿那含果亦复不定，不决定故，经
sì wàn jié dé ā nòuduō luó sān miǎosān pú tí xīn ā luó hàn guǒ yì
四万劫得阿耨多罗三藐三菩提心；阿罗汉果亦
fù bú dìng bù jué dìng gù jīng èr wàn jié dé ā nòuduō luó sān miǎo
复不定，不决定故，经二万劫得阿耨多罗三藐
sān pú tí xīn pì zhī fó dào yì fù bú dìng bù jué dìng gù jīng shí
三菩提心；辟支佛道亦复不定，不决定故，经十
qiān jié dé ā nòuduō luó sān miǎosān pú tí xīn
千劫得阿耨多罗三藐三菩提心。

shàn nán zǐ rú lái jīn yú jū shī chéng⁹⁰ suō luó shuāng shù
“善男子，如来今于拘尸城⁹⁰娑罗双树

⁸⁸ 大正藏：见

⁸⁹ 大正藏：菩萨摩訶萨；永乐北藏及龙基：菩萨

⁹⁰ 大正藏：拘尸那城；永乐北藏及龙基：拘尸城

jiān shì xiàn yǐ wò shī zǐ zhī chuáng yù rù niè pán lìng zhū wèi dé ā
 间，示现倚卧师子之床欲入涅槃，令诸未得阿
 luó hàn guǒ zhòng dì zǐ děng jí zhū lì shì shēng dà yōu kǔ yì lìng tiān
 罗汉果众弟子等及诸力士生大忧苦，亦令天、
 rén ā xiū luó qián tà pó jiā lóu luó jǐn nà luó mó hóu luó
 人、阿修罗、乾闥婆、迦楼罗、紧那罗、摩睺罗
 qié děng dà shè gòng yǎng yù shǐ zhū rén yǐ qiān duān dié chánguǒ qí
 伽等大设供养，欲使诸人以千端鬘缠裹其
 shēn qī bǎo wéi guān chéng mǎn xiāng yóu jī zhū xiāng mù yǐ huǒ
 身，七宝为棺，盛满香油，积诸香木，以火
 fén zhī wéi chú èr duān bù kě dé shāo yī zhě chèn shēn èr
 焚之。唯除二端不可得烧：一者，衬⁹¹身；二
 zhě⁹² zuì zài wài wèi zhū zhòng shēng fēn sǎn shè lì yǐ wéi bā fēn
 者⁹²，最在外。为诸众生分散舍利，以为八分。

yī qiè suǒ yǒu shēng wén dì zǐ xián yán rú lái rù yú niè pán dāng
 一切所有声闻弟子咸言：‘如来入于涅槃。’当
 zhī rú lái yì bú bì⁹³ dìng rù yú niè pán hé yǐ gù rú lái cháng
 知如来亦不必⁹³定入于涅槃。何以故？如来常
 zhù bú biàn yì gù yǐ shì yì gù rú lái niè pán yì fù bú dìng
 住不变易故。以是义故，如来涅槃亦复不定。

shàn nán zǐ dāng zhī rú lái yì fù bú dìng rú lái fēi tiān
 “善男子，当知如来亦复不定。如来非天，
 hé yǐ gù yǒu sì zhǒng tiān yī zhě shì jiān tiān èr zhě shēng
 何以故？有四种天：一者，世间天；二者，生
 tiān sān zhě jìng tiān sì zhě yì tiān shì jiàn tiān zhě rú zhū
 天；三者，净天；四者，义天。世间天者，如诸
 guó wáng shēng tiān zhě cóng sì tiān wáng nǎi zhì fēi yǒu xiǎng fēi wú xiǎng
 国王；生天者，从四天王乃至非有想非无想
 tiān jìng tiān zhě cóng xū tuó huán zhì pì zhī fó yì tiān zhě shí
 天；净天者，从须陀洹至辟支佛；义天者，十
 zhù pú sà mó hē sà děng yǐ hé yì gù shí zhù pú sà míng wéi yì tiān
 住菩萨摩诃萨等。以何义故，十住菩萨名为义天？
 yǐ néng shàn jiě zhū fǎ yì gù yún hé wéi yì jiàn yī qiè fǎ shì kōng
 以能善解诸法义故。云何为义？见一切法是空

⁹¹ 大正藏：觀身

⁹² 大正藏：二；永乐北藏及龙基：二者

⁹³ 大正藏：毕

yì gù
义故。

shànnán zǐ   rú lái fēi wáng   yì fēi sì tiān   nǎi zhì fēi
“善男子，如来非王，亦非四天，乃至非
yǒuxiǎng fēi wú xiǎngtiān   cóng xū tuó huán zhì pì zhī fó   shí zhù pú sà
有想非无想天、从须陀洹至辟支佛、十住菩萨。
yǐ shì yì gù   rú lái fēi tiān   rán zhū zhòng shēng yì fù chēng fó wéi
以是义故，如来非天，然诸众生亦复称佛为
tiānzhōngtiān   shì gù   rú lái fēi tiān fēi fēi tiān   fēi rén fēi fēi rén
天中天。是故，如来非天非非天、非人非非人、
fēi guǐ fēi fēi guǐ   fēi dì yù chùshēng è guǐ fēi fēi dì yù chùshēng è
非鬼非非鬼、非地狱畜生饿鬼非非地狱畜生饿
guǐ   fēi zhòngshēng fēi fēi zhòngshēng   fēi fǎ fēi fēi fǎ   fēi sè fēi
鬼、非众生非非众生、非法非非法、非色非
fēi sè   fēi cháng fēi fēi cháng   fēi duǎn fēi fēi duǎn   fēi xiàng fēi fēi
非色、非长非非长、非短非非短、非相非非
xiàng   fēi xīn fēi fēi xīn   fēi yǒu lòu fēi wú lòu   fēi yǒu wéi fēi wú wéi
相、非心非非心、非有漏非无漏、非有为非无为、
fēi cháng fēi wú cháng   fēi huàn fēi fēi huàn   fēi míng fēi fēi míng
非常非无常、非幻非非幻、非名非非名、
fēi dìng fēi fēi dìng   fēi yǒu fēi wú   fēi shuō fēi fēi shuō   fēi rú lái
非定非非定、非有非无、非说非非说、非如来
fēi bù rú lái   yǐ shì yì gù   rú lái bù dìng
非不如来。以是义故，如来不定。

shànnán zǐ   hé gù rú lái bù míng shì tiān   shì tiān⁹⁴   jí
“善男子，何故如来不名世天？世天⁹⁴，即
shì zhūwáng   rú lái jiǔ yú wú liàng jié zhōng yǐ shěwángwèi   shì gù
是诸王。如来久于无量劫中已舍王位，是故
fēi wáng   fēi fēi wángzhě   rú lái shēng yú jiā pí luó chéngjìng fàn wáng
非王。非非王者，如来生于迦毗罗城净饭王
jiā   shì gù fēi fēi wáng
家，是故非非王。

fēi shēngtiānzhě   rú lái jiǔ yǐ lí zhūyǒu gù   shì gù fēi
“非生天者，如来久已离诸有故，是故非
shēngtiān   fēi fēi shēngtiān   hé yǐ gù   shēngdōushuàitiān xià yán fú
生天。非非生天，何以故？升兜率天下阎浮

⁹⁴ 大正藏：世天者；永乐北藏及龙基：世天

tí gù shì gù rú lái fēi fēi shēng tiān
提故，是故如来非非生天。

yì fēi jìng tiān hé yǐ gù rú lái fēi shì xū tuó huán nǎi
“亦非净天，何以故？如来非是须陀洹乃
zhì fēi pì zhī fó shì gù rú lái fēi shì jìng tiān fēi fēi jìng tiān hé
至非辟支佛，是故如来非是净天。非非净天，何
yǐ gù shì jiān bā fǎ suǒ bù néng rǎn yóu rú lián huā bú shòu chén shuǐ
以故？世间八法所不能染，犹如莲华不受尘水，
shì gù rú lái fēi fēi jìng tiān
是故如来非非净天。

yì fēi yì tiān hé yǐ gù rú lái fēi shì shí zhù pú sà gù
“亦非义天，何以故？如来非是十住菩萨故，
shì gù rú lái fēi shì yì tiān⁹⁵ fēi fēi yì tiān hé yǐ gù rú lái
是故如来非是义天⁹⁵。非非义天，何以故？如来
cháng xiū shí bā kōng yì gù shì gù rú lái fēi fēi yì tiān
常修十八空义故，是故如来非非义天。

rú lái fēi rén hé yǐ gù rú lái jiǔ yú wú liàng jié zhōng
“如来非人，何以故？如来久于无量劫中
lí rén yǒu gù shì gù fēi rén yì fēi fēi rén hé yǐ gù shēng yú
离人有故，是故非人。亦非非人，何以故？生于
jiā pí luó chéng gù shì gù fēi fēi rén
迦毗罗城故，是故非非人。

rú lái fēi guǐ hé yǐ gù bú hài yī qiè zhòng shēng⁹⁶ gù
“如来非鬼，何以故？不害一切众生⁹⁶故，
shì gù fēi guǐ yì fēi fēi guǐ hé yǐ gù yì yǐ guǐ xiàng huà zhòng
是故非鬼。亦非非鬼，何以故？亦以鬼像化众
shēng gù shì gù fēi fēi guǐ
生故，是故非非鬼。

rú lái yì fēi dì yù chù shēng è guǐ hé yǐ gù rú lái
“如来亦非地狱畜生饿鬼，何以故？如来
jiǔ lí zhū è yè gù shì gù fēi dì yù chù shēng è guǐ yì fēi fēi dì
久离诸恶业故，是故非地狱畜生饿鬼。亦非非地
yù chù shēng è guǐ hé yǐ gù rú lái yì fù xiàn shòu sān è zhū qù
狱畜生饿鬼，何以故？如来亦复现受三恶诸趣
zhī shēn huà zhòng shēng gù shì gù fēi fēi dì yù chù shēng è guǐ
之身化众生故，是故非非地狱畜生饿鬼。

⁹⁵ 大正藏：非义天也；永乐北藏及龙基：非是义天

⁹⁶ 大正藏：诸众生；永乐北藏及龙基：众生

yì fēi zhòngshēng hé yǐ gù jiǔ yǐ shě lí zhòngshēng
“亦非众 生，何以故？久已舍⁹⁷离众 生

xìng gù shì gù rú lái fēi zhòngshēng yì fēi fēi zhòngshēng hé yǐ
性故，是故如来非众 生。亦非非众 生，何以
gù huò shí yǎnshuō zhòngshēng xiàng gù shì gù rú lái fēi fēi zhòng
故？或时演说众 生相故，是故如来非非众
shēng
生。

rú lái fēi fǎ hé yǐ gù zhū fǎ gè gè yǒu bié yì xiàng
“如来非法，何以故？诸法各各有别异相，
rú lái bù ěr wéi yǒu yī xiàng shì gù fēi fǎ yì fēi fēi fǎ hé
如来不尔，唯有一相，是故非法。亦非非法，何
yǐ gù rú lái fǎ jiè gù shì gù fēi fēi fǎ
以故？如来法界故，是故非非法。

rú lái fēi sè hé yǐ gù shí sè rù suǒ bú shè gù shì
“如来非色，何以故？十色入所不摄故，是
gù fēi sè yì fēi fēi sè hé yǐ gù shēnyǒu sān shí èr xiàng bā
故非色。亦非非色，何以故？身有三十二相、八
shí zhǒnghǎo gù shì gù fēi fēi sè
十种好故，是故非非色。

rú lái fēi cháng hé yǐ gù duàn zhū sè gù shì gù fēi
“如来非长，何以故？断诸色故，是故非
cháng yì fēi fēi cháng hé yǐ gù yī qiè shì jiān wú yǒu néng jiàn
长。亦非非长，何以故？一切世间无有能见
dǐng jì xiàng gù shì gù fēi fēi cháng
顶髻相故，是故非非长。

rú lái fēi duǎn hé yǐ gù jiǔ yǐ yuǎn lí jiāo màn jié gù
“如来非短，何以故？久已远离憍慢结故，
shì gù fēi duǎn yì fēi fēi duǎn hé yǐ gù wèi qú shī zhǎng zhě
是故非短。亦非非短，何以故？为瞿师⁹⁸长者
shì sān chǐ shēn gù shì gù fēi fēi duǎn
示三尺身故，是故非非短。

rú lái fēi xiàng hé yǐ gù jiǔ yǐ yuǎn lí zhū xiàng xiàng
“如来非相，何以故？久已远离诸相相
gù shì gù fēi xiàng yì fēi fēi xiàng hé yǐ gù shàn zhī zhū xiàng
故，是故非相。亦非非相，何以故？善知诸相

⁹⁷ 大正藏：远

⁹⁸ 大正藏：瞿师罗；永乐北藏及龙基：瞿师

gù shì gù fēi fēi xiàng
故，是故非非相。

rú lái fēi xīn hé yǐ gù xū kōng xiàng gù shì gù fēi
“如来非心，何以故？虚空相故，是故非
xīn yì fēi fēi xīn hé yǐ gù yǒu shí lì xīn fǎ gù yì néng zhī
心。亦非非心，何以故？有十力心法故，亦能知
tā zhòngshēng xīn gù shì gù fēi fēi xīn
他众心生心故，是故非非心。

rú lái fēi yǒu wéi hé yǐ gù cháng lè wǒ jìng
“如来非有为，何以故？常、乐、我、净
gù shì gù fēi yǒu wéi yì fēi wú wéi hé yǐ gù yǒu lái qù zuò
故，是故非有为。亦非无为，何以故？有来去坐
wò shì xiàn niè pán gù shì gù fēi wú wéi
卧，示现涅槃故，是故非无为。

rú lái fēi cháng hé yǐ gù shēnyǒu fēn gù shì gù fēi
“如来非常，何以故？身有分故，是故非
cháng yún hé fēi cháng yǐ yǒu zhī gù cháng fǎ wú zhī yóu rú
常。云何非常？以有知故。常法无知，犹如
xū kōng rú lái yǒu zhī shì gù fēi cháng yún hé fēi cháng yǒu
虚空；如来有知，是故非常。云何非常？有
yán shuō gù cháng fǎ wú yán yì rú xū kōng rú lái yǒu yán shì
言说故。常法无言，亦如虚空；如来有言，是
gù wú cháng yǒuxìng shì gù míngyuē wú cháng wú xìng zhī fǎ nǎi
故无常。有姓氏故，名曰无常；无姓之法乃
míngwéi cháng xū kōng cháng gù wú yǒuxìng shì rú lái yǒuxìng
名为常。虚空常故，无有姓氏；如来有姓，
xìng qú tán shì shì gù wú cháng yǒu fù mǔ gù míngyuē wú cháng
姓瞿昙氏，是故无常。有父母故，名曰无常；
wú fù mǔ zhě nǎi míngyuē cháng xū kōng cháng gù wú yǒu fù mǔ
无父母者，乃名曰常。虚空常故，无有父母；
fó yǒu fù mǔ shì gù wú cháng yǒu sì wēi yí míngyuē wú cháng
佛有父母，是故无常。有四威仪，名曰无常；
wú sì wēi yí nǎi míngyuē cháng xū kōng cháng gù wú sì wēi yí
无四威仪，乃名曰常。虚空常故，无四威仪；
fó yǒu sì wēi yí shì gù wú cháng cháng zhù zhī fǎ wú yǒu fāng suǒ
佛有四威仪⁹⁹，是故无常。常住之法无有方所，

⁹⁹ 大正藏：四仪；永乐北藏及龙基：四威仪

xū kōngcháng gù wú yǒufāngsuǒ rú lái chū zài dōngtiānzhú dì zhù shè
虚空 常 故无有方所，如来出在 东 天竺地，住舍
pó tí huòwángshèchéng shì gù wú cháng yǐ shì yì gù rú lái
婆提或王舍城，是故无 常 。以是义故，如来
fēi cháng yì fēi fēi cháng hé yǐ gù shēngyǒngduàn gù yǒu
非 常 。亦非非 常 ，何以故？生 永 断故。有
shēng zhī fǎ míngyuē wú cháng wú shēng zhī fǎ nǎi míngwéicháng
生之法，名曰无 常 ；无生之法乃名为 常 。
rú lái wú shēng shì gù wéicháng cháng fǎ wú xìng¹⁰⁰ yǒuxìng¹⁰¹ zhī
如来无生，是故为 常 。常 法无姓¹⁰⁰，有姓¹⁰¹ 之
fǎ míngyuē wú cháng rú lái wú shēng wú xìng¹⁰² wú shēng wú xìng¹⁰³ gù
法名曰无 常 。如来无生无姓¹⁰²，无生无姓¹⁰³ 故
cháng yǒucháng zhī fǎ biàn yī qiè chù yóu rú xū kōng wú chù bù
常 。有 常 之法遍一切处，犹如虚空，无处不
yǒu rú lái yì ěr biàn yī qiè chù shì gù wéicháng wú cháng zhī
有。如来亦尔，遍一切处，是故为 常 。无 常 之
fǎ huòyán cǐ yǒu huòyán bǐ wú rú lái bù ěr bù kě shuōyán
法，或言此有，或言彼无。如来不尔，不可说言
shì chù yǒu bǐ chù wú shì gù wéicháng wú cháng zhī fǎ yǒu shí
是处有、彼处无，是故为 常 。无 常 之法，有时
shì yǒu yǒu shí shì wú rú lái bù ěr yǒu shí shì yǒu yǒu shí shì wú
是有、有时是无。如来不尔有时是有、有时是无，
shì gù wéicháng chángzhù zhī fǎ wú míng wú sè xū kōngcháng gù
是故为 常 。常 住之法无名无色，虚空 常 故，
wú míng wú sè rú lái yì ěr wú míng wú sè shì gù wéicháng
无名无色；如来亦尔，无名无色，是故为 常 。
chángzhù zhī fǎ wú yīn wú guǒ xū kōngcháng gù wú yīn wú guǒ
常 住之法无因无果，虚空 常 故，无因无果；
rú lái yì ěr wú yīn wú guǒ shì gù wéicháng chángzhù zhī fǎ
如来亦尔，无因无果，是故为 常 。常 住之法，
sān shì bú shè rú lái yì ěr sān shì bú shè shì gù wéicháng
三世不摄。如来亦尔，三世不摄，是故为 常 。
rú lái fēi huàn hé yǐ gù yǒngduàn yī qiè xū kuáng xīn
“如来非幻，何以故？永 断一切虚 诳 心

¹⁰⁰ 大正藏：性

¹⁰¹ 大正藏：性

¹⁰² 大正藏：性

¹⁰³ 大正藏：性

gù shì gù fēi huàn yì fēi fēi huàn hé yǐ gù rú lái huò shí
故，是故非幻。亦非非幻，何以故？如来或时
fēn cǐ yī shēnwéi wú liàngshēn wú liàng zhī shēn fù wéi yī shēn shān
分此一身为无量身，无量之身复为一身，山
bì zhí guò wú yǒuzhàng ài¹⁰⁴ lǚ shuǐ rú dì rù dì rú shuǐ xíng
壁直过，无有障阂¹⁰⁴，履水如地，入地如水，行
kōng rú dì shēnchūyānyàn rú dà huǒ jù yún léi zhèndòng qí shēng
空如地，身出烟焰如大火聚，云雷震动其声
kě wèi huòwéichéng yì jù luò shèzhái shānchuān shù mù
可畏；或为城邑、聚落、舍宅、山川、树木；
huòzuò dà shēn huòzuò xiǎoshēn nánshēn nǚ shēn tóngnán nǚ¹⁰⁵
或作大身；或作小身、男身、女身、童男女¹⁰⁵
shēn shì gù rú lái yì fēi fēi huàn
身。是故，如来亦非非幻。

rú lái fēi dìng hé yǐ gù rú lái yú cǐ jū shī chéng¹⁰⁶
“如来非定，何以故？如来于此拘尸城¹⁰⁶
suō luó shuāngshù jiān shì xiàn rù yú bō niè pán gù shì gù fēi dìng yì
娑罗双树间示现入于般涅槃故，是故非定。亦
fēi fēi dìng hé yǐ gù cháng lè wǒ jìng gù shì gù rú
非非定，何以故？常、乐、我、净故，是故如
lái yì fēi fēi dìng
来亦非非定。

rú lái fēi yǒu lòu hé yǐ gù duàn sān lòu gù gù fēi yǒu
“如来非有漏，何以故？断三漏故，故非有
lòu sān lòu zhě yù jiè yī qiè fán nǎo chú wú míng shì míng yù lòu
漏。三漏者，欲界一切烦恼，除无明，是名欲漏；
sè wú sè jiè yī qiè fán nǎo chú wú míng shì míng yǒu lòu sān jiè
色、无色界一切烦恼，除无明，是名有漏；三界
wú míng míng wú míng lòu rú lái yǒng duàn shì gù fēi lòu fù cì
无明，名无明漏。如来永断，是故非漏。复次，
yī qiè fán fū bú jiàn yǒu lòu yún hé fán fū bú jiàn yǒu lòu yī qiè fán
一切凡夫不见有漏。云何凡夫不见有漏？一切凡
fū yú wèi lái shì xī yǒu yí xīn wèi lái shì zhōng dāng dé shēn yé
夫于未来世悉有疑心：未来世中当得身耶？

¹⁰⁴ 大正藏：碍

¹⁰⁵ 大正藏：童女；永乐北藏及龙基：女

¹⁰⁶ 大正藏：拘尸那城；永乐北藏及龙基：拘尸城

bù dé shēn yé guò qù shì zhōng shēnběnyǒu yé wéiběn wú yé
不得身耶？过去世中，身本有耶？为本无耶？
xiàn zài shì zhōng shì shēnyǒu yé shì shēn wú yé ruò yǒu wǒ zhě
现在世中，是身有耶？是身无耶？若有我者，
shì sè yé fēi sè yé sè fēi sè yé fēi sè fēi fēi sè yé
是色耶？非色耶？色非色耶？非色非非色耶？
xiǎng yé fēi xiǎng yé xiǎng fēi xiǎng yé fēi xiǎng fēi fēi xiǎng yé
想耶？非想耶？想非想耶？非想非非想耶？
shì shēn shǔ tā yé bù shǔ tā yé shǔ bù shǔ yé fēi shǔ fēi bù
是身属他耶？不属他耶？属不属耶？非属非不
shǔ yé yǒumìng wú shēn yé yǒushēn wú mìng yé yǒushēnyǒumìng
属耶？有命无身耶？有身无命耶？有身有命
yé wú shēn wú mìng yé shēn zhī yǔ mìng yǒu cháng yé wú
耶？无身无命耶？身之与命，有常耶？无
cháng yé cháng wú cháng yé fēi cháng fēi wú cháng yé shēn
常耶？常无常耶？非常非无常耶？身
zhī yǔ mìng zì zài zuò yé shí jié zuò yé wú yīn zuò yé shì
之与命，自在作耶？时节作耶？无因作耶？世
xìng zuò yé wēichén zuò yé fǎ fēi fǎ zuò yé shì fū zuò yé
性作耶？微尘作耶？法非法作耶？士夫作耶？
fán nǎo zuò yé fù mǔ zuò yé wǒ zhù xīn yé zhù yǎn zhōng yé
烦恼作耶？父母作耶？我住心耶？住眼中耶？
biàn mǎn shēn zhōng yé cóng hé lái yé qù hé zhì yé shéi shēng
遍满身中耶？从何来耶？去何至耶？谁生
yé shéi sǐ yé wǒ yú guò qù shì pó luó mén xìng yé shì chà
耶？谁死耶？我于过去，是婆罗门姓耶？是刹
lì xìng yé shì pí shè xìng yé shì shǒu tuó¹⁰⁷ xìng yé dāng yú wèi
利姓耶？是毗舍姓耶？是首陀¹⁰⁷姓耶？当于未
lái dé hé xìng yé wǒ cǐ shēn zhě guò qù zhī shí shì nán shēn yé
来得何姓耶？我此身者，过去之时是男身耶？
shì nǚ shēn yé chù shēng shēn yé ruò wǒ shā shēng dāng yǒu zuì yé
是女身耶？畜生身耶？若我杀生，当有罪耶？
dāng wú zuì yé nǎi zhì yǐn jiǔ dāng yǒu zuì yé dāng wú zuì yé
当无罪耶？乃至饮酒，当有罪耶？当无罪耶？
wǒ zì zuò yé wéi tā zuò yé wǒ shòu bào yé shēn shòu bào yé
我自作耶？为他作耶？我受报耶？身受报耶？

¹⁰⁷ 大正藏：首陀罗；永乐北藏及龙基：首陀

rú shì yí jiàn wú liàng fán nǎo fù zhòng shēng xīn yīn shì yí jiàn shēng liù
如是疑见无量烦恼覆众 生心。因是疑见生六
zhǒng xīn jué dìng yǒu wǒ jué dìng wú wǒ wǒ jiàn wǒ wǒ jiàn wú
种心：决定有我、决定无我、我见我、我见无
wǒ wú wǒ jiàn wǒ wǒ zuò wǒ shòu wǒ zhī shì míng xié jiàn rú lái
我、无我见我、我作我受我知，是名邪见。如来
yǒng bá rú shì wú liàng jiàn lòu gēn běn shì gù fēi lòu shàn nán zǐ
永拔如是无量见漏根本，是故非漏。善男子，
pú sà mó hē sà yú dà niè pán xiū shèng xíng zhě yì dé yǒng duàn rú
菩萨摩诃萨于大涅槃修圣行者，亦得永断如
shì zhū lòu zhū fó rú lái cháng xiū shèng xíng shì gù wú lòu
是诸漏。诸佛如来常修圣行，是故无漏。

shàn nán zǐ fán fū bù néng shàn shè wǔ gēn zé yǒu sān lòu
“善男子，凡夫不能善摄五根则有三漏，
wéi è suǒ qiān zhì bú shàn chù shàn nán zǐ pì rú è mǎ qí
为恶所牵，至不善处。善男子，譬如恶马，其
xìng hěn lì¹⁰⁸ néng lìng chéng zhě zhì xiǎn è chù bù néng shàn shè cǐ wǔ
性很戾¹⁰⁸，能令乘者至险恶处。不能善摄此五
gēn zhě yì fù rú shì lìng rén yuǎn lí niè pán shàn dào zhì zhū è chù
根者亦复如是，令人远离涅槃善道至诸恶处。
pì rú è xiàng xīn wèi tiáo shùn yǒu rén chéng zhī bù suí yì qù yuǎn
譬如恶象，心未调顺，有人乘之不随意去，远
lí chéng yì zhì kōng kuàng chù bù néng shàn shè cǐ wǔ gēn zhě yì fù
离城邑至空旷处。不能善摄此五根者亦复
rú shì jiāng rén yuǎn lí niè pán chéng yì zhì yú shēng sǐ kuàng yě zhī
如是，将人远离涅槃城邑，至于生死旷野之
chù shàn nán zǐ pì rú nìng chén jiào wáng zuò è wǔ gēn nìng chén
处。善男子，譬如佞臣，教王作恶。五根佞臣
yì fù rú shì cháng jiào zhòng shēng zào wú liàng è shàn nán zǐ pì
亦复如是，常教众生造无量恶。善男子，譬
rú è zǐ bú shòu shī zhǎng fù mǔ jiào chì zé wú è bú zào
如恶子，不受师长、父母教勅，则无恶不造。
bù tiáo wǔ gēn yì fù rú shì bú shòu shī zhǎng shàn yán jiào chì wú è
不调五根亦复如是，不受师长善言教勅，无恶
bú zào shàn nán zǐ fán fū zhī rén bú shè wǔ gēn cháng wéi dì yù
不造。善男子，凡夫之人不摄五根，常为地狱、

¹⁰⁸ 大正藏：很戾；永乐北藏及龙基：很戾

chùshēng è guǐ zhī suǒ zéi hài yì rú yuàndào hài jí shànrén shàn
畜生、饿鬼之所贼害，亦如怨盗害及善人。善
nán zǐ fán fū zhī rén bú shè wǔ gēn chí chěng wǔ chén pì rú mù
男子，凡夫之人不摄五根，驰骋五尘。譬如牧
niú bú shànshǒu hù fàn rén miáo jià fán fū zhī rén bú shè wǔ gēn
牛，不善守护，犯人苗稼。凡夫之人不摄五根，
cháng zài zhū yǒu duō shòu kǔ nǎo
常在诸有多受苦恼。

shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū dà niè pán xíng shèng xíng shí
“善男子，菩萨摩诃萨修大涅槃行圣行时，
cháng néng shàn tiáo shǒu shè wǔ gēn bù wèi tān yù chēn huì yú chī
常能善调守摄五根，怖畏贪欲、瞋恚、愚痴、
jiāo màn jí dù wèi dé yī qiè zhū shàn fǎ gù shànnán zǐ ruò
憍慢、嫉妬，为得一切诸善法故。善男子，若
néng shàn shǒu cǐ wǔ gēn zhě zé néng shè xīn ruò néng shè xīn zé shè wǔ
能善守此五根者则能摄心，若能摄心则摄五
gēn pì rú yǒu rén yōng hù yú wáng zé hù guó tǔ hù guó tǔ zhě
根。譬如有人，拥护于王则护国土，护国土者
zé hù yú wáng pú sà mó hē sà yì fù rú shì ruò dé wén shì dà niè
则护于王。菩萨摩诃萨亦复如是，若得闻是大涅槃
pán jīng zé dé zhì huì dé zhì huì gù zé dé zhuān niàn wǔ gēn ruò sàn
经则得智慧，得智慧故则得专念。五根若散，
niàn zé néng zhǐ hé yǐ gù shì niàn huì gù shànnán zǐ rú shàn
念则能止。何以故？是念慧故。善男子，如善
mù zhě shè niú dōng xī dàn tā miáo jià zé biàn zhē zhǐ bú lìng fàn
牧者，设牛东西啖他苗稼，则便遮止，不令犯
bào pú sà mó hē sà yì fù rú shì niàn huì yīn yuán gù shǒu shè
暴。菩萨摩诃萨亦复如是，念慧因缘故，守摄
wǔ gēn bú lìng chí sàn
五根，不令驰散。

pú sà mó hē sà yǒu niàn huì zhě bú jiàn wǒ xiàng bú jiàn wǒ
“菩萨摩诃萨有念慧者，不见我相，不见我
suǒ xiàng bú jiàn zhòng shēng jí suǒ shòu yòng jiàn yī qiè fǎ tóng fǎ xìng
所相，不见众生及所受用，见一切法同法性
xiàng shēng yú tǔ shí wǎ lì zhī xiàng pì rú wū shě cóng zhòng yuán
相，生于土石瓦砾之相。譬如屋舍，从众缘
shēng wú yǒu dìng xìng jiàn zhū zhòng shēng sì dà wǔ yīn zhī suǒ chéng
生，无有定性。见诸众生，四大五阴之所成

lì tuī wú dìng xìng wú dìng xìng gù pú sà yú zhōng bù shēng tān zhuó
立，推无定性。无定性故，菩萨于中不生贪著。

yī qiè fán fū jiàn yǒu zhòng shēng gù qǐ fán nǎo pú sà mó hē sà xiū
一切凡夫见有众生故起烦恼。菩萨摩诃萨修

dà niè pán yǒu niàn huì gù yú zhū zhòng shēng bù shēng tān zhuó
大涅槃，有念慧故，于诸众生不生贪著。

fù cì pú sà mó hē sà xiū dà niè pán jīng zhě bù zhuó
“复次，菩萨摩诃萨修大涅槃经者，不著

zhòng shēng xiàng zuò zhǒng zhǒng fǎ xiàng shàn nán zǐ pì rú huà shī
众生相、作种种法相。善男子，譬如画师，

yǐ zhòng zá cǎi huà zuò zhòng xiàng ruò nán ruò nǚ ruò niú ruò mǎ
以众杂彩画作众像，若男、若女、若牛、若马。

fán fū wú zhī jiàn zhī zé shēng nán nǚ děng xiàng huà shī liǎo zhī wú
凡夫无知，见之则生男、女等相；画师了知无

yǒu nán nǚ pú sà mó hē sà yì fù rú shì yú fǎ yì xiàng guān
有男、女。菩萨摩诃萨亦复如是，于法异相观

yú yī xiàng zhōng bù shēng yú zhòng shēng zhī xiàng hé yǐ gù yǒu
于一相，终不生于众生之相。何以故？有

niàn huì gù pú sà mó hē sà xiū dà niè pán huò shí dǔ jiàn duān zhèng
念慧故。菩萨摩诃萨修大涅槃，或时睹见端正

nǚ rén zhōng bù shēng yú tān zhuó zhī xīn hé yǐ gù shàn guān xiàng
女人，终不生于贪著之心。何以故？善观相

gù
故。

shàn nán zǐ pú sà mó hē sà zhī wǔ yù fǎ wú yǒu huān lè
“善男子，菩萨摩诃萨知五欲法无有欢乐，

bù dé zàn tíng rú quǎn niè kū gǔ rú rén chí huǒ nì fēng ér xíng rú
不得暂停，如犬嚙枯骨，如人持火逆风而行，如

tàn¹⁰⁹ dú shé mèng zhōng suǒ dé lù biān guǒ shù duō rén suǒ zhì yì
炭¹⁰⁹毒蛇，梦 中 所得，路边果树多人所掷，亦

rú duàn ròu zhòng niǎo¹¹⁰ jìng zú rú shuǐ shàng pào huà shuǐ zhī jì rú
如段肉众鸟¹¹⁰竞逐，如水上泡，画水之迹，如

zhī jīng jìn rú qiú qù shì yóu rú jiǎ jiè shì bù dé jiǔ guān yù
织经尽，如囚趣市，犹如假借，势不得久。观欲

rú shì duō zhū guò è
如是，多诸过恶。

¹⁰⁹ 大正藏：篋

¹¹⁰ 大正藏：乌

fù cì pú sà guānzhūzhòngshēngwèi sè xiāng wèi
“复次，菩萨¹¹¹观诸众生为色、香、味、
chù yīn yuán gù cóng xī wú shù wú liàng jié lái cháng shòu kǔ nǎo yī
触因缘故，从昔无数无量劫来常受苦恼。一
yī zhòngshēng yī jié zhī zhōng suǒ jī shēn gǔ rú wángshèchéng pí
一众生，一劫之中，所积身骨如王舍城毗
fù luó shān suǒ yǐn rǔ zhī rú sì hǎi shuǐ shēnsuǒ chū xuè fù duō yú shì
富罗山，所饮乳汁如四海水，身所出血复多于是。
fù mǔ xiōng dì qī zǐ juànshǔmìngzhōng kǔ qì suǒ chū mù lèi duō
父母、兄弟、妻子、眷属命终哭泣所出目泪多
sì dà hǎi jìn dì cǎo mù zhǎnwéicùn¹¹² chóu yǐ shǔ fù mǔ yì bù néng
四大海。尽地草木斩为寸¹¹²筹以数父母亦不能
jìn wú liàng jié lái huò zài dì yù chùshēng è guǐ suǒ shòu
尽。无量劫来，或在地狱、畜生、饿鬼，所受
xíng kǔ bù kě chēng jì fán¹¹³ cǐ dà dì yóu rú zǎo děng yì kě qióng
行苦不可称计。凡¹¹³此大地犹如枣等易可穷
jí shēng sǐ wú liàng bù kě dé jìn pú sà mó hē sà rú shì shēnguān
极，生死无量不可得尽。菩萨摩诃萨如是深观，
yī qiè zhòngshēng yù yīn yuán gù shòu kǔ wú liàng pú sà yǐ shì shēng
一切众生欲因缘故受苦无量。菩萨以是生
sǐ xíng kǔ gù bù shī niàn huì
死行苦故，不失念慧。

shànnán zǐ pì rú shì jiān yǒuzhū dà zhòngmǎn èr shí wǔ
“善男子，譬如世间，有诸大众满二十五
lǐ wáng chì yī chén chí yī yóu bō jīng yóuzhōngguò mò lìng qīng fù
里，王敕一臣持一油钵，经由中过，莫令倾覆：
ruò qì yī dī dāngduàn rǔ mìng fù qiǎn yī rén bá dāo zài
‘若弃一滴，当断汝命。’复遣一人，拔刀在
hòu suí ér bù zhī chénshòuwángjiào jìn xīn jiān chí jīng lì ěr
后，随而怖之。臣受王教，尽心坚持，经历尔
suǒ dà zhòng zhī zhōng suī jiàn kě yì wǔ xié yù děng xīn cháng niàn yán
所大众之中，虽见可意五邪欲等，心常念言：
wǒ ruò fàng yì zhuó bǐ xié yù dāng qì suǒ chí mìng bù quán jì
‘我若放逸，著彼邪欲，当弃所持，命不全济。’

¹¹¹ 大正藏：善男子，菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙基：菩萨

¹¹² 大正藏：以为；永乐北藏及龙基：为寸

¹¹³ 大正藏：持

shì rén yǐ shì bù yīn yuán gù nǎi zhì bú qì yī dī zhī yóu pú sà mó
是人以是怖因缘故，乃至不弃一涕之油。菩萨摩
hē sà yì fù rú shì yú shēng sǐ zhōng bù shī niàn huì yǐ bù shī
诃萨亦复如是，于生死中，不失念慧，以不失
gù suī jiàn wǔ yù xīn bù tān zhuó ruò jiàn jìng sè bù shēng sè
故，虽见五欲，心不贪著。若见净色，不生色
xiàng wéi guān kǔ xiàng nǎi zhì shí xiàng yì fù rú shì bú zuò shēng
相，唯观苦相；乃至识相亦复如是，不作生
xiàng bú zuò miè xiàng bú zuò yīn xiàng guān hé hé xiàng pú sà
相，不作灭相，不作因相，观和合相。菩萨
ěr shí wǔ gēn qīng jìng gēn qīng jìng gù hù gēn jiè jù yī qiè fán fū
尔时五根清净，根清净故，护根戒具。一切凡夫
wǔ gēn bú jìng bù néng shàn chí míng yuē gēn lòu pú sà yǒng duàn
五根不净，不能善持，名曰根漏；菩萨永断，
shì gù wú lòu rú lái bá chū yǒng duàn gēn běn shì gù fēi lòu
是故无漏；如来拔出永断根本，是故非漏。

fù cì shàn nán zǐ fù yǒu lí lòu pú sà yù wèi wú
“复次，善男子，复有离漏：菩萨¹¹⁴欲为无
shàng gān lù fó jiè gù lí yú è lòu yún hé wéi lí ruò néng xiū
上甘露佛界¹¹⁵故离于恶漏。云何为离？若能修
xíng dà niè pán jīng shū xiě shòu chí dú sòng jiě shuō sī wéi
行大涅槃经，书写、受持、读诵、解说、思惟
qí yì shì míng wéi lí hé yǐ gù shàn nán zǐ wǒ dōu bú jiàn shí
其义，是名为离。何以故？善男子，我都不见十
èr bù jīng néng lí è lòu rú cǐ fāng děng dà niè pán jīng shàn nán zǐ
二部经能离恶漏如此方等大涅槃经。善男子，
pì rú míng shī jiào zhū dì zǐ zhū dì zǐ zhōng yǒu shòu jiào zhě xīn
譬如明¹¹⁶师教诸弟子，诸弟子中，有受教者心
bú zào è pú sà xiū dà niè pán wēi miào jīng diǎn yì fù rú shì xīn
不造恶。菩萨¹¹⁷修大涅槃微妙经典亦复如是，心
bú zào è shàn nán zǐ pì rú shì jiān yǒu shàn zhòu shù ruò yǒu yī
不造恶。善男子，譬如世间有善咒术，若有一

¹¹⁴ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙基：菩萨

¹¹⁵ 大正藏：果

¹¹⁶ 大正藏：良

¹¹⁷ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙基：菩萨

wén hòu èr shí nián¹¹⁸ bù wéi yī qiè dú yào suǒ zhòng shé bù néng shì
闻，后二十年¹¹⁸不为一切毒药所中，蛇不能螫；
ruò yǒu sòng zhě nǎi zhì mìng jìn wú yǒu zhòng è shàn nán zǐ shì dà
若有诵者，乃至命尽无有众恶。善男子，是大
niè pán yì fù rú shì ruò yǒu zhòng shēng yī jīng ěr zhě què hòu qī jié
涅槃亦复如是，若有众生一经耳者，却后七劫
bú duò è dào ruò yǒu shū xiě dú sòng jiě shuō sī wéi qí yì
不堕恶道；若有书写、读诵、解说、思惟其义，
bì dé ā nù duō luó sān miǎo sān pú tí dé¹¹⁹ jiàn fó xìng rú bǐ
必得阿耨多罗三藐三菩提，得¹¹⁹见佛性，如彼
shèng wáng dé gān lù wèi
圣王得甘露味。

shàn nán zǐ shì dà niè pán jīng¹²⁰ yǒu rú shì děng wú liàng gōng
“善男子，是大涅槃经¹²⁰有如是等无量功
dé shàn nán zǐ ruò yǒu rén néng shū xiě shì jīng dú sòng jiě shuō
德。善男子，若有人能书写是经、读诵、解说、
wèi tā fū yǎn sī wéi qí yì dāng zhī shì rén zhēn wǒ dì zǐ shàn
为他敷演、思惟其义，当知是人真我弟子，善
shòu wǒ jiào shì wǒ suǒ jiàn wǒ zhī suǒ niàn shì rén dì zhī wǒ bú niè
受我教，是我所见，我之所念。是人谛知我不涅槃
pán suí rú shì rén suǒ zhù zhī chù ruò chéng yì jù luò shān lín kuàng
槃，随如是人所住之处，若城邑聚落、山林旷
yě fáng shè tián zhái lóu gé diàn táng wǒ yì zài zhōng cháng zhù bù
野、房舍田宅、楼阁殿堂，我亦在中常住不
yí wǒ yú shì rén cháng zuò shòu shī huò zuò bǐ qiū bǐ qiū ní
移，我于是人常作受施，或作比丘、比丘尼、
yōu pó sè yōu pó yí pó luó mén fàn zhì pín qióng qǐ rén
优婆塞、优婆夷、婆罗门、梵志、贫穷乞人。

yún hé dāng lìng shì rén dé zhī rú lái shòu qí suǒ shī¹²¹ shàn
“云何当令是人得知如来受其所施¹²¹？善
nán zǐ shì rén huò yú yè wò mèng zhōng mèng jiàn fó xiàng huò jiàn zhū
男子，是人或于夜卧梦中梦见佛像，或见诸

¹¹⁸ 大正藏：却后七年；永乐北藏及龙基：后二十年

¹¹⁹ 大正藏：净

¹²⁰ 大正藏：大涅槃；永乐北藏及龙基：大涅槃经

¹²¹ 大正藏：所施之物；永乐北藏及龙基：所施

tiān¹²² shā mén zhī xiàng guó zhǔ shèng wáng shī zǐ wáng xiàng
天¹²²、沙门之像，国主、圣王、师子王像，
lián huā xíng xiàng yōu tán huā xiàng huò jiàn dà shān huò dà hǎi shuǐ
莲华形像，优昙华像，或见大山，或大海水，
huò jiàn rì yuè huò jiàn bái xiàng jí bái mǎ xiàng huò jiàn fù mǔ
或见日、月，或见白象及白马像，或见父母，
dé huā dé guǒ jīn yín liú lí bō lí dēng bǎo wǔ zhǒng niú
得华得果、金、银、琉璃、玻瓈等宝、五种牛
wèi ěr shí dāng zhī jí shì rú lái shòu qí suǒ shī wù yǐ xǐ lè
味。尔时，当知即是如来受其所施。寤已喜乐，
xún dé zhǒng zhǒng suǒ xū zhī wù xīn bú niàn è lè xiū shàn fǎ shàn
寻得种种所须之物，心不念恶，乐修善法。善
nán zǐ shì dà niè pán xī néng chéng jiù rú shì wú liàng ā sēng qí děng
男子，是大涅槃悉能成就如是无量阿僧祇等
bù kě sī yì wú biān gōng dé
不可思议无边功德。

shàn nán zǐ rǔ jīn yīng dāng xìn shòu wǒ yǔ ruò yǒu shàn nán
“善男子，汝今应当信受我语。若有善男
zǐ shàn nǚ rén yù jiàn wǒ zhě yù gōng jìng wǒ yù tóng fǎ xìng
子、善女人，欲见我者；欲恭敬我；欲同法性
ér jiàn yú wǒ yù dé kōng dìng yù jiàn shí xiàng yù dé xiū xí shǒu
而见于我；欲得空定；欲见实相；欲得修习首
léng yán dìng shī zǐ wáng dìng yù pò bā mó bā mó zhě suǒ
楞严定、师子王定；欲破八魔——八魔者，所
wèi sì mó wú cháng wú lè wú wǒ wú jìng yù dé rén zhōng
谓四魔、无常、无乐、无我、无净；欲得人中
tiān shàng lè zhě jiàn yǒu shòu chí dà niè pán jīng shū xiě dú sòng
天上乐者，见有受持大涅槃经、书写、读诵、
wèi tā jiě shuō sī wéi yì zhě dāng wǎng qīn jìn yī fù zī shòu
为他解说、思惟义者，当往亲近、依附、咨受、
gòng yǎng gōng jìng zūn zhòng zàn tàn wèi xǐ shǒu zú bù zhì
供养、恭敬、尊重、赞叹，为洗手足，布置
chuáng xí sì shì gòng jǐ lìng wú suǒ fá ruò cóng yuǎn lái yīng
床席，四事供给，令无所乏。若从远来，应
shí yóu xún¹²³ lù cì fèng yíng wèi shì jīng gù suǒ zhòng zhī wù yīng yǐ
十由旬¹²³路次奉迎。为是经故，所重之物应以

¹²² 大正藏：天像；永乐北藏及龙基：诸天

¹²³ 大正藏：延

fèngxiàn ruò¹²⁴ qí wú zhě yīng zì mài shēn hé yǐ gù shì jīng nán
奉献；若¹²⁴其无者，应自卖身。何以故？是经难
yù guò yōu tán huā
遇过优昙华。

shàn nán zǐ wǒ niàn guò qù wú liàng wú biān nà yóu tā jié
“善男子，我念过去无量无边那由他劫，
ěr shí shì jiè míng yuē suō pó yǒu fó shì zūn hào shì jiā móu ní rú lái
尔时世界名曰娑婆，有佛世尊号释迦牟尼如来、
yīng gòng zhèng biàn zhī míng xíng zú shàn shì shì jiān jiě wú shàng
应供、正遍知、明行足、善逝、世间解、无上
shì tiáo yù zhàng fū tiān rén shī fó shì zūn wèi zhū dà zhòng
士、调御丈夫、天人师、佛、世尊，为诸大众
xuān shuō rú shì dà niè pán jīng wǒ yú ěr shí cóng shàn yǒu suǒ zhuǎn
宣说如是大涅槃经。我于尔时，从善友所转
wén bǐ fó dāng wèi dà zhòng shuō dà niè pán wǒ wén shì yǐ xīn zhōng
闻彼佛当为大众说大涅槃。我闻是已，心中
huān xǐ yù shè gòng yǎng jū pín wú wù zhōu xíng¹²⁶ mài shēn¹²⁵
¹²⁵欢喜，欲设供养。居贫无物，周行¹²⁶卖身，
bó fú bú shòu jí yù huán jiā lù jiàn yī rén ér fù¹²⁷ yǔ yán
薄福不售，即欲还家，路见一人，而复¹²⁷语言：
wú yù mài shēn jūn néng mǎi fǒu qí rén dá yán¹²⁸ wǒ jiā
‘吾欲卖身，君能买不？’其人答言¹²⁸：‘我家
zuò yè rén wú kān zhě rǔ shè néng wéi wǒ dāng mǎi rǔ wǒ jí
作业，人无堪者。汝设能为，我当买汝。’我即
wèn yán yǒu hé zuò yè rén wú kān zhě¹²⁹ qí rén dá yán wú
问言：‘有何作业人无堪者¹²⁹？’其人答言：‘吾
yǒu è bìng liáng yī chǔ yào yīng dāng rì fú rén ròu sān liǎng qīng
有恶病，良医处药：“应当日服人肉三两。”卿
ruò néng yǐ shēn ròu sān liǎng rì rì jiàn jǐ biàn dāng yǔ rǔ jīn qián wǔ
若能以身肉三两日日见给，便当与汝金钱五
méi wǒ shí wén yǐ xīn dà¹³⁰ huān xǐ jí¹³¹ fù yǔ yán rǔ
枚。’我时闻已，心大¹³⁰欢喜。即¹³¹复语言：‘汝

¹²⁴ 大正藏：如

¹²⁵ 大正藏：其心；永乐北藏及龙基：心中

¹²⁶ 大正藏：欲自；永乐北藏及龙基：周行

¹²⁷ 大正藏：便

¹²⁸ 大正藏：曰

¹²⁹ 大正藏：能

¹³⁰ 大正藏：中

yǔ wǒ qián huì¹³² wǒ qī rì xū wǒ shì qì biànhuánxiāng jiù
与我钱，惠¹³²我七日，须我事讫，便还相就。’

qí rén dá yán qī rì bù kě shěnnéng ěr zhě tīng rǔ¹³³ yī rì
其人答言：‘七日不可，审能尔者，听汝¹³³一日。’

shànnán zǐ wǒ yú ěr shí jí qǔ qí qián huán zhì fó suǒ tóu miàn lǐ
善男子，我于尔时即取其钱，还至佛所头面礼

zú jìn qí suǒ yǒu ér yǐ fèngxiàn rán hòu chéng xīn tīng shòu shì jīng
足，尽其所有而以奉献，然后诚心听受是经。

wǒ shí àn dùn suī dé wén jīng wéi néng shòu chí yī jì wén jù
我时暗钝，虽得闻经，唯能受持一偈文句：

rú lái zhèng niè pán yǒng duàn yú shēng sǐ
如来证涅槃永断于生死

ruò néng¹³⁴ zhì xīn tīng cháng dé wú liàng lè
若能¹³⁴至心听常得无量乐

shòu shì jì yǐ jí biànhuán zhì bǐ bìng rén jiā
“受是偈已，即便还至彼病人家。

shànnán zǐ wǒ shí suī fù rì rì yǔ sān liǎng ròu yǐ niàn
“善男子，我时虽复日日与三两肉，以念

jì yīn yuán gù bù yǐ wéi tòng rì rì bú fèi zú mǎn yī yuè
偈因缘故，不以为痛，日日不废，足满一月。

shànnán zǐ yǐ shì yīn yuán qí bìng dé chāi wǒ shēn píng
“善男子，以是因缘，其病得差，我身平

fù yì wú chuāng yí wǒ shí jiàn shēn jù zú wán jù jí fā ā nòu
复亦无疮痍。我时见身，具足完具，即发阿耨

duō luó sān miǎo sān pú tí xīn yī jì zhī lì shàng néng rú shì hé
多罗三藐三菩提心。一偈之力尚能如是，何

kuàng jù zú shòu chí dú sòng wǒ jiàn cǐ jīng yǒu rú shì lì fù bèi fā
况具足受持读诵？我见此经有如是利，复倍发

xīn yuàn yú wèi lái chéng dé fó dào zì shì jiā móu ní
心：‘愿于未来成得佛道，字释迦牟尼。’

shànnán zǐ yǐ shì yī jì yīn yuán lì gù lìng wǒ jīn rì yú
“善男子，以是一偈因缘力故，令我今日于

dà zhòng zhōng wèi zhū tiān rén jù zú xuān shuō
大众中，为诸天人具足宣说。

¹³¹ 大正藏：我

¹³² 大正藏：假

¹³³ 大正藏：当许；永乐北藏及龙基：听汝

¹³⁴ 大正藏：有

shànnán zǐ yǐ shì yīn yuán shì dà niè pán bù kě sī yì
“善男子，以是因缘，是大涅槃不可思议，
chéng jiù wú liàng wú biāngōng dé nǎi shì zhū fó rú lái shēn mì mì
成就无量无边功德，乃是诸佛如来甚深秘密
zhī zàng yǐ shì yì gù néng shòu chí zhě duàn lí è lòu suǒ wèi
之藏。以是义故，能受持者，断离恶漏。所谓
è zhě è xiàng è mǎ è niú è gǒu dú shé zhù chù è
恶者，恶象、恶马、恶牛、恶狗、毒蛇住处、恶
cì tǔ dì xuán yá xiǎn àn bàoshuǐ huí fú è rén è guó è
刺土地、悬崖险岸、暴雨洄洑、恶人、恶国、恶
chéng è shè è zhī shí děng rú shì děng bèi ruò zuò lòu yīn
城、恶舍、恶知识等。如是等辈，若作漏因，
pú sà jí lí ruò bù néng zuò zé bù yuǎn lí ruò zēng yǒu lòu zé biàn
菩萨即离，若不能作则不远离；若增有漏则便
lí zhī ruò bù zēng zhě¹³⁵ zé bù yuǎn lí ruò zuò è fǎ zé biàn lí zhī
离之，若不增者¹³⁵则不远离；若作恶法则便离之，
ruò néng zuò shàn zé bù yuǎn lí yún hé wéi lí bù chí dāo zhàng
若能作善则不远离。云何为离？不持刀杖，
cháng yǐ zhèng huì fāng biàn ér yuǎn lí zhī shì gù míng wéi zhèng huì yuǎn
常以正慧方便而远离之，是故名为正慧远
lí wèi shēng shàn fǎ zé lí è fǎ
离，为生善法则离恶法。

pú sà mó hē sà zì guān qí shēn rú bìng rú chuāng rú
“菩萨摩訶萨自观其身如病、如疮、如
yōng rú yuàn rú jiàn rù tǐ shì dà kǔ jù xī shì yī qiè shàn
痛、如怨、如箭入体，是大苦聚，悉是一切善
è gēn běn shì shēn suī fù bú jìng rú shì pú sà yóu gù zhān shì jiāng
恶根本。是身虽复不净如是，菩萨犹故瞻视将
yǎng hé yǐ gù fēi wèi tān shēn wèi shàn fǎ gù wèi yú niè pán
养。何以故？非为贪身，为善法故；为于涅槃，
bú wèi shēng sǐ wèi cháng lè wǒ jìng bú wèi wú cháng
不为生死；为常、乐、我、净，不为无常、
wú wǒ lè jìng¹³⁶ wèi pú tí dào bú wèi yǒu dào wèi yú yī shèng
无我乐净¹³⁶；为菩提道，不为有道；为于一乘，
bú wèi sān shèng wèi sān shí èr xiàng bā shí zhǒng hǎo wēi miào zhī shēn
不为三乘；为三十二相、八十种好微妙之身，

¹³⁵ 大正藏：长

¹³⁶ 大正藏：乐我净；永乐北藏及龙基：我乐净

bú wèi nǎi zhì fēi yǒuxiǎng fēi wú xiǎngshēn wèi fǎ lún wáng bú wèi
不为乃至非有想非无想身；为法轮王，不为
zhuàn lún wáng shànnán zǐ pú sà mó hē sà chángdāng hù shēn
转轮王。善男子，菩萨摩诃萨常当护身。
hé yǐ gù ruò bú hù shēn mìng zé bù quán mìngruò bù quán zé
何以故？若不护身，命则不全；命若不全，则
bù néng dé shū xiě shì jīng shòu chí dú sòng wèi tā guǎngshuō
不能得书写是经、受持、读诵、为他广说、
sī wéi qí yì shì gù pú sà yīngshàn hù shēn yǐ shì yì gù pú
思惟其义。是故，菩萨应善护身。以是义故，菩
sà dé lí yī qiè è lòu
萨得离一切恶漏。

shànnán zǐ rú yù dù¹³⁷ shuǐ shàn hù chuán fá¹³⁸ lín
“善男子，如欲度¹³⁷水，善护船筏¹³⁸；临
lù zhī rén shàn hù liángmǎ tián fū zhòng zhí shàn hù fèn huì rú
路之人，善护良马；田夫种植，善护粪秽；如
wèichài¹³⁹ dú shàn hù dú shé rú rén wèi cái hù zhāntuó luó wèi
为蜚¹³⁹毒，善护毒蛇；如人为财，护旃陀罗；为
huài zéi gù yǎng hù jiànjiàng yì rú hán rén ài hù yú huǒ rú
坏贼故，养护健将；亦如寒人，爱护于火；如
lài bìngzhě qiú yú dú yào pú sà mó hē sà yì fù rú shì suī jiàn
癞病者，求于毒药。菩萨摩诃萨亦复如是，虽见
shì shēn wú liàng bú jìng jù zú chōngmǎn wèi yù shòu chí dà niè pán jīng
是身无量不净具足充满，为欲受持大涅槃经
gù yóuhǎojiàng hù bú lìng fá shǎo pú sà mó hē sà guān yú è
故，犹好将护，不令乏少。菩萨摩诃萨观于恶
xiàng jí è zhī shí děng wú yǒu èr hé yǐ gù jù huàishēn gù pú
象及恶知识等无有二，何以故？俱坏身故。菩
sà¹⁴⁰ yú è xiàngděng xīn wú kǒng bù¹⁴¹ yú è zhī shí shēngwèi jù xīn
萨¹⁴⁰于恶象等心无恐怖¹⁴¹，于恶知识生畏惧心，
hé yǐ gù shì è xiàngděng wéi néng huàishēn bù néng huài xīn è zhī
何以故？是恶象等唯能坏身不能坏心，恶知

¹³⁷ 大正藏：渡

¹³⁸ 大正藏：棧

¹³⁹ 大正藏：差

¹⁴⁰ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙基：菩萨

¹⁴¹ 大正藏：怖惧；永乐北藏及龙基：恐怖

shí zhě èr jù huài gù shì è xiàngděngwéihuài yī shēn è zhī shí zhě
识者二俱坏故；是恶象等唯坏一身，恶知识者
huài wú liàngshànshēn wú liàngshàn xīn shì è xiàngděngwéinéng pò huài
坏无量善身、无量善心；是恶象等唯能破坏
bú jìng chòushēn è zhī shí zhěnéng huàijìngshēn jí yǐ jìng xīn shì è
不净臭身，恶知识者能坏净身及以净心；是恶
xiàngděngnéng huàiròushēn è zhī shí zhě huài yú fǎ shēn wéi è xiàng
象等能坏肉身，恶知识者坏于法身；为恶象
shā bú zhì sān qù wéi è yǒushā bì zhì sān qù shì è xiàngděngdàn
杀不至三趣，为恶友杀必至三趣；是恶象等但
wéishēnyuàn è zhī shí zhěwéishàn fǎ yuàn shì gù pú sà cháng
为身怨，恶知识者为善法怨。是故，菩萨常
dāng yuǎn lí zhū è zhī shí rú shì děnglòu fán fū bù lí shì gù shēng
当远离诸恶知识。如是等漏凡夫不离，是故生
lòu pú sà lí zhī zé bù shēnglòu pú sà rú shì shàngwú yǒu lòu
漏；菩萨离之则不生漏。菩萨如是尚无有漏，
kuàng yú rú lái shì gù fēi lòu
况于如来？是故非漏。

yún hé qīn jìn lòu yī qiè fán fū shòu qǔ yī shí wò jù
“云何亲近漏？一切凡夫受取衣、食、卧具、

yī yào wèishēn xīn lè qiú rú shì wù zàozhǒngzhǒng è bù zhī guò
医药，为身心乐求如是物，造种种恶，不知过
huàn¹⁴² lún huí sān qù shì gù mínglòu pú sà¹⁴³ jiàn rú shì guò zé
患¹⁴² 轮回三趣，是故名漏。菩萨¹⁴³ 见如是过，则
biànyuǎn lí ruò xū yī shí jí biànshòu qǔ bú wèishēn gù dàn
便远离。若须衣时，即便受取，不为身故，但
wèi yú fǎ bù zhǎngjiāomàn xīn chángbēi xià bú wèiyán shì dàn
为于法；不长憍慢，心常卑下；不为严饰，但
wèi xiū chǐ zhàngzhūhánshǔ è fēng è yǔ è chóng wén
为羞耻，障诸寒暑、恶风、恶雨、恶虫、蚊、
méng yíng zǎo fù shì suī shòu yǐn shí xīn wú tānzhuó bú
虻、蝇、蚤、蝮螫。虽受饮食，心无贪著；不
wèishēn gù chángwèizhèng fǎ bú wèi fū tǐ dànwèizhòngshēng
为身故，常为正法；不为肤体，但为众生；
bú wèijiāomàn wèishēn lì gù bú wèiyuàn hài wèi zhì jī chuāng
不为憍慢，为身力故；不为怨害，为治饥疮；

¹⁴² 大正藏：味

¹⁴³ 大正藏：菩萨摩訶萨；永乐北藏及龙基：菩萨

sūi dé shàngwèi xīn wú tānzhuó shòu qǔ fángshè yì fù rú shì tān
虽得上味，心无贪著。受取房舍亦复如是，贪
màn zhī jié bú lìng jū xīn wèi pú tí shè zhē zhǐ jié zéi zhàng è
慢之结不令居心，为菩提舍，遮止结贼，障恶
fēng yǔ gù shòu wū shè qiú yī yàozhě xīn wú tānmàn dàn wèi
风雨，故受屋舍。求医药者，心无贪慢，但为
zhèng fǎ bú wèishòumìng wèichángmìng gù
正法，不为寿命，为常命故。

shànnán zǐ rú rén bìng chuāng wèi sū chǎo tú yǐ yī
“善男子，如人病疮，为酥¹⁴⁴ 𦔻涂，以衣
guǒ zhī wèichūnóngxuè sū¹⁴⁵ chǎo tú fù wèi yù chuāng¹⁴⁶ gù
裹之；为出脓血，酥¹⁴⁵ 𦔻涂傅；为愈疮¹⁴⁶ 故，
yǐ yàobèn zhī wèi è fēng gù zài shēn wū zhōng pú sà mó hē sà
以药埒之；为恶风故，在深屋中。菩萨摩訶萨
yì fù rú shì guānshēn shì chuāng gù yǐ yī fù wèi jiǔ kǒng lòu¹⁴⁷ qiú
亦复如是，观身是疮故以衣覆，为九孔漏¹⁴⁷ 求
suǒ yǐn shí wèi è fēng yǔ shòu qǔ fángshè wèi sì dú fā qiú mì yī yào
索饮食，为恶风雨受取房舍，为四毒发求觅医药。
pú sà mó hē sà¹⁴⁸ shòu sì zhǒng gòng yǎng wèi pú tí dào fēi wèishòu
菩萨摩訶萨¹⁴⁸ 受四种供养，为菩提道，非为寿
mìng hé yǐ gù pú sà mó hē sà zuò shì sī wéi wǒ ruò bú shòu
命。何以故？菩萨摩訶萨作是思惟：‘我若不受
shì sì gòng yǎng shēn zé mó miè bù dé jiān láo ruò bù jiān láo
是四供养，身则磨灭，不得坚牢；若不坚牢，
zé bù rěn kǔ ruò bù rěn kǔ zé bù néng dé xiū xí shàn fǎ ruò néng
则不忍苦；若不忍苦，则不能得修习善法；若能
rěn kǔ zé dé xiū xí wú liàng shàn fǎ wǒ ruò bù néng kān rěn zhòng kǔ
忍苦，则得修习无量善法。我若不能堪忍众苦，
zé yú kǔ shòu shēng chēn huì xīn yú lè shòu zhōng shēng tān zhuó xīn
则于苦受生瞋恚心，于乐受中生贪著心。
ruò qiú lè bù dé zé shēng wú míng shì gù fán fū yú sì gòng yǎng
若求乐不得，则生无明。’是故，凡夫于四供养

¹⁴⁴ 大正藏：苏

¹⁴⁵ 大正藏：苏

¹⁴⁶ 大正藏：疮愈；永乐北藏及龙基：愈疮

¹⁴⁷ 大正藏：脓

¹⁴⁸ 大正藏：菩萨；永乐北藏及龙基：菩萨摩訶萨

shēng yú yǒu lòu pú sà mó hē sà néngshēnguānchá bù shēng yú lòu
生于有漏，菩萨摩诃萨能深观察，不生有漏。

shì gù pú sà míngwéi wú lòu yún hé rú lái dāng míngyǒu lòu shì
是故，菩萨名为无漏。云何如来当名有漏？是
gù rú lái bù míngyǒu lòu
故如来不名有漏。

fù cì shànnán zǐ yī qiè fán fū suī shàn hù shēn xīn
“复次，善男子，一切凡夫虽善护身，心
yóu gù shēng yú sānzhǒng è jué yǐ shì yīn yuán suī duàn fán nǎo dé
犹故生于三种恶觉。以是因缘，虽断烦恼得
shēng fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchù yóu gù huánduò sān è dào zhōng shàn
生非想非非想处，犹故还堕三恶道中。善
nán zǐ pì rú yǒu rén dù yú dà hǎi chuí zhì bǐ àn mò shuǐ ér sǐ
男子，譬如有人度于大海，垂至彼岸，没水而死。
fán fū zhī rén yì fù rú shì chuí jìn sān yǒu huánduò sān tú hé yǐ
凡夫之人亦复如是，垂尽三有，还堕三涂。何以
gù wú shàn jué gù hé děng shàn jué suǒ wèi liù niàn chù fán fū
故？无善觉故。何等善觉？所谓六念处。凡夫
zhī rén shàn xīn léi liè bú shàn chì shèng shàn xīn léi gù huì xīn
之人，善心羸劣，不善炽盛。善心羸故，慧心
bó shǎo huì xīn bó gù zēngzhǎng zhū lòu pú sà mó hē sà yǎngēn
薄少；慧心薄故，增长诸漏。菩萨摩诃萨眼根

qīng jìng jiàn sān jué guò zhī shì sān jué yǒuzhǒngzhǒng huàn cháng
¹⁴⁹ 149 清净，见三觉过，知是三觉有种种患，常
yǔ zhòngshēng zuò sānshèng yuàn sān jué yīn yuán nǎi lìng wú liàng fán fū
与众生作三乘怨。三觉因缘乃令无量凡夫
zhòngshēng bú jiàn fó xìng wú liàng jié zhōngshēng diāndǎo xīn wèi fó
众生不见佛性，无量劫中生颠倒心，谓佛
shì zūn wú cháng lè wǒ wéiyǒu yī jìng rú lái bì jìng rù yú
世尊无常、乐、我，唯有一净，如来毕竟入于
niè pán yī qiè zhòngshēng wú cháng wú lè wú wǒ wú jìng
涅槃。一切众生无常、无乐、无我、无净，
diāndǎo xīn gù yányǒucháng lè wǒ jìng shí wú sānshèng
颠倒心故，言有常、乐、我、净。实无三乘，
diāndǎo xīn gù yányǒusānshèng yī shí zhī dào zhēn shí bù xū diān
颠倒心故，言有三乘。一实之道真实不虚，颠

¹⁴⁹ 大正藏：慧眼；永乐北藏及龙基：眼根

dǎo xīn gù yán wú yī shí shì sān è jué cháng wéi zhū fó jí zhū pú
倒心故，言无一实。是三恶觉常为诸佛及诸菩
sà zhī suǒ hē zé shì sān è jué cháng hài yú wǒ huò yì hài tā
萨之所呵责，是三恶觉常害于我，或亦害他。
yǒu shì sān jué yī qiè zhū è cháng lái suí cóng shì sān jué zhě jí
有是三觉，一切诸恶常来随从。是三觉者，即
wéi sān fù lián zhuì zhòng shēng wú biān shēng sǐ pú sà mó hē sà
为¹⁵⁰三缚，连缀众生无边生死。菩萨摩訶萨
cháng zuò rú shì guān chá sān jué
常作如是观察三觉。

pú sà huò shí yǒu yīn yuán gù yīng shēng yù jué mò rán bù
“菩萨或时有因缘故，应生欲觉，默然不
shòu pì rú duān zhèng jìng jié zhī rén bú shòu yī qiè huì wū¹⁵¹ bú jìng
受。譬如端正净洁之人，不受一切秽污¹⁵¹不净；
rú rè tiě wán rén wú shòu zhě rú pó luó mén xìng bú shòu niú ròu
如热铁丸，人无受者；如婆罗门性，不受牛肉；
rú bǎo mǎn rén bú shòu è shí rú zhuàn lún wáng bù yǔ yī qiè zhān
如饱满人，不受恶食；如转轮王，不与一切旃
tuó luó děng tóng zuò yī chuáng pú sà mó hē sà è jiàn sān jué bú
陀罗等同坐一床。菩萨摩訶萨恶贱三觉，不
shòu bú wèi yì fù rú shì hé yǐ gù pú sà sī wéi zhòng shēng
受不味亦复如是。何以故？菩萨思惟：‘众生
zhī wǒ shì liáng fú tián wǒ dāng yún hé shòu shì è fǎ ruò shòu è jué
知我是良福田，我当云何受是恶法？若受恶觉，
zé bú rèn wéi zhòng shēng fú tián wǒ zì bù yán shì liáng fú tián zhòng
则不任为众生福田。我自不言是良福田，众
shēng jiàn xiàng biàn yán wǒ shì wǒ jīn ruò qǐ rú shì è jué zé wéi
生见相，便言我是。我今若起如是恶觉，则为
qī kuáng yī qiè zhòng shēng wǒ yú wǎng xī yǐ qī kuáng gù wú liàng
欺诳一切众生。我于往昔以欺诳故，无量
jié zhōng liú zhuǎn shēng sǐ duò sān è dào wǒ ruò è xīn shòu rén xìn
劫中流转生死，堕三恶道。我若恶心受人信
shī yī qiè tiān rén jí wǔ tōng xiān xī dāng zhèng zhī ér jiàn hē zé wǒ
施，一切天人及五通仙悉当证知而见呵责。我
ruò wū jué shòu rén xìn shī huò lìng shī zhǔ guǒ bào jiǎn shǎo huò kōng wú
若恶觉受人信施，或令施主果报减少，或空无

¹⁵⁰ 大正藏：是

¹⁵¹ 大正藏：粪秽；永乐北藏及龙基：秽污

bào wǒ ruò è xīn shòu tán yuè shī zé yǔ shī zhǔ ér wéi chóu yuàn
 报。我若恶心受檀越施，则与施主而为 讎 怨¹⁵²。
 yī qiè shī zhǔ héng yú wǒ suǒ qǐ chì zǐ xiǎng wǒ dāng yún hé kǎn zàng
 一切施主恒于我所起赤子想，我当云何欺 诳
 yú bǐ ér shēng yuàn xiǎng hé yǐ gù huò lìng shī zhǔ bù dé guǒ bào
 于彼而生 怨 想？何以故？或令施主不得果报，
 huò shǎo guǒ bào¹⁵³ wǒ cháng zì chēng wéi chū jiā rén fū chū jiā zhě bù
 或少果报¹⁵³。我常自称为出家人，夫出家者不
 yīng qǐ è ruò qǐ è zhě zé fēi chū jiā chū jiā zhī rén shēn kǒu xiāng
 应起恶，若起恶者则非出家。出家之人，身口相
 yìng ruò bù xiāng yìng zé fēi chū jiā wǒ qì fù mǔ xiōng dì qī
 应，若不相 应则非出家。我弃父母、兄弟、妻
 zǐ juàn shǔ zhī shí chū jiā xiū dào zhèng shì xiū xí zhū shàn jué
 子、眷属、知识，出家修道，正是修习诸善觉
 shí fēi shì xiū xí bú shàn jué shí pì rú yǒu rén rù hǎi qiú bǎo bù
 时，非是修习不善觉时。譬如有人入海求宝，不
 qǔ zhēn zhū ér¹⁵⁴ qǔ shuǐ jīng yì rú yǒu rén qì miào yīn yuè yóu xì
 取真珠，而¹⁵⁴取水精。亦如有人弃妙音乐，游戏
 fèn huī rú shě bǎo nǚ ài niàn bì shǐ¹⁵⁵ rú qì jīn qì ér yòng
 粪秽。如舍宝女，爱念婢使¹⁵⁵。如弃金器，而用
 wǎ yú rú qì gān lù fú shí dú yào rú shě qīn jiù xián shàn
 瓦盂。如弃甘露，服食毒药。如舍亲旧、贤善、
 liáng yī fǎn cóng yuàn zēng qiú yào zì liáo wǒ yì rú shì shě lí dà
 良医，反从 怨 憎求药自疗。我亦如是，舍离大
 shī rú lái shì zūn gān lù fǎ wèi ér fú mó yuàn zhǒng zhǒng è jué rén
 师如来世尊甘露法味，而服魔怨 种 种恶觉。人
 shēn nán dé rú yōu tán huā wǒ jīn yǐ dé rú lái nán zhí guò yōu tán huā
 身难得如优昙华，我今已得；如来难值过优昙华，
 wǒ jīn yǐ zhí qīng jìng fǎ bǎo nán dé jiàn wén wǒ jīn yǐ wén yóu rú
 我今已值；清净法宝难得见闻，我今已闻。犹如
 máng guī zhí fú mù kǒng rén mìng bù tíng guò yú shān shuǐ jīn rì suī cún
 盲 龟值浮木孔，人命不停过于山水，今日虽存，
 míng yì nán bǎo yún hé zòng xīn lìng zhù è fǎ zhuàng sè bù tíng yóu
 明亦难保。云何纵心令住恶法？ 壮 色不停犹

¹⁵² 大正藏：怨讎；永乐北藏及龙基：讎怨

¹⁵³ 大正藏：或少果报故；永乐北藏及龙基：或少果报

¹⁵⁴ 大正藏：直

¹⁵⁵ 大正藏：卑陋；永乐北藏及龙基：婢使

rú bēnmǎ yún hé shì hù ér shēngjiǎomàn yóu rú è guǐ sì qiú
如奔马，云¹⁵⁶何恃怙而生憍慢？犹如恶鬼伺求
rénguò sì dà è guǐ yì fù rú shì cháng lái sì qiú wǒ zhī guò shī
人过；四大恶鬼亦复如是，常来伺求我之过失。
yún hé dāng lìng è jué fā qǐ pì rú xiǔ zhái chuíbēng zhī wū wǒ
云何当令恶觉发起？譬如朽宅、垂崩之屋，我
mìng yì ěr yún hé qǐ è wǒ míngshā mén shā mén zhī rén míng jué
命亦尔，云何起恶？我名沙门，沙门之人名觉
¹⁵⁷shàn jué wǒ jīn nǎi qǐ bú shàn zhī jué yún hé dāng dé míng wéi shā
善觉，我今乃起不善之觉，云何当得名为沙
mén¹⁵⁸ wǒ míngchū jiā chū jiā zhī rén míng xiū shàn dào wǒ jīn xíng
门¹⁵⁸？我名出家，出家之人名修善道，我今行
è yún hé dāng dé míng wéi chū jiā wǒ jīn míng wéi zhēn pó luó mén
恶，云何当得名为出家？我今名为真婆罗门，
pó luó mén zhě míng xiū jìng xíng wǒ jīn nǎi xíng bú jìng è jué yún hé
婆罗门者名修净行，我今乃行不净恶觉，云何
dāng dé míng pó luó mén wǒ jīn yì míng chà lì dà xìng chà lì xìng
当得名为婆罗门？我今亦名刹利大姓，刹利姓
zhě néng chú yuàn dí wǒ jīn bù néng chú è yuàn dí yún hé dāng dé
者能除怨敌，我今不能除恶怨敌，云何当得
míng chà lì xìng wǒ míng bǐ qiū bǐ qiū zhī rén míng pò fán nǎo wǒ
名刹利姓？我名比丘，比丘之人名破烦恼，我
jīn bú pò è jué fán nǎo yún hé dāng dé míng wéi bǐ qiū shì yǒu liù
今不破恶觉烦恼，云何当得名为比丘？世有六
chù nán kě zhí yù wǒ jīn yǐ dé yún hé dāng lìng è jué jū xīn hé
处难可值遇，我今已得。云何当令恶觉居心？何
děng wéi liù yī fó shì nán zhí¹⁵⁹ èr zhèng fǎ nán wén sān
等为六？一，佛世难值¹⁵⁹；二，正法难闻；三，
bù xīn nán qǐ sì zhōngguó nán shēng wǔ rén shēn nán dé liù
怖心难起；四，中国难生；五，人身难得；六，
zhū gē nán jù rú shì liù shì nán dé yǐ dé shì gù bù yīng qǐ yú è
诸根难具。如是六事难得已得，是故不应起于恶
jué
觉。

¹⁵⁶ 大正藏：云；永乐北藏及龙基：如；本校勘：云

¹⁵⁷ 大正藏：学

¹⁵⁸ 大正藏：沙门也；永乐北藏及龙基：为沙门

¹⁵⁹ 大正藏：遇

pú sà ěr shí xiū xíng rú shì dà niè pán jīng cháng qín guān
“菩萨尔时修行如是大涅槃经，常勤观
chá shì zhū è xīn yī qiè fán fū bú jiàn rú shì è xīn guò huàn gù
察是诸恶心。一切凡夫不见如是恶心过患，故
shòu sān jué míng wéi shòu lòu pú sà jiàn yǐ bú shòu bù zhuó fàng
受三觉，名为受漏。菩萨见已，不受不著，放
shě bú hù yī bā shèng dào tuī zhī lìng qù zhǎn zhī lìng duàn shì gù
舍不护，依八圣道推之令去，斩之令断。是故，
pú sà wú yǒu shòu lòu yún hé dāng yán rú lái yǒu lòu yǐ shì yì gù
菩萨无有受漏。云何当言如来有漏？以是义故，
rú lái shì zūn fēi shì yǒu lòu
如来世尊非是有漏。

大般涅槃经卷第二十

dà bō niè pán jīng juàn dì èr shí yī
大般涅槃经卷第二十一

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshā mén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

gāo guì dé wáng pú sà pǐn dì èr shí èr zhī sān¹⁶⁰
高贵德王菩萨品第二十二之三

fù cì shànnán zǐ fán fū ruò yù shēn xīn kǔ nǎo qǐ zhǒng
“复次，善男子，凡夫若遇身心苦恼起种

zhǒng è ruò dé shēnbìng ruò dé xīn bìng lìng shēn kǒu yì zuò
种恶，若得身病，若得心病，令身、口、意作

zhǒngzhǒng è yǐ zuò è gù lún huí sān qù jù shòuzhū kǔ hé
种种恶。以作恶故，轮回三趣，具受诸苦。何

yǐ gù fán fū zhī rén wú niàn huì gù shì gù shēng yú zhǒngzhǒngzhū
以故？凡夫之人无念慧故，是故生于种种诸

lòu shì míngniàn lòu
漏，是名念漏。

pú sà mó hē sà cháng zì sī wéi wǒ cóngwǎng xī wú shù
“菩萨摩诃萨常自思惟：‘我从往昔无数

jié lái wèi shì shēn xīn zàozhǒngzhǒng è yǐ shì yīn yuán liú zhuǎn
劫来，为是身心造种种恶，以是因缘流转

shēng sǐ zài sān è dào jù shòuzhòng kǔ suì lìng wǒ yuǎnsānshèng
生死，在三恶道具受众苦，遂令我远三乘

zhèng lù pú sà yǐ shì è yīn yuán gù yú jǐ shēn xīn shēng dà bù
正路。’菩萨以是恶因缘故，于己身心生大怖

wèi shě lí zhòng è qù xiàngshàndào
畏，舍离众恶，趣向善道。

shànnán zǐ pì rú yǒuwáng yǐ sì dú shéchéng zhī yī qiè
“善男子，譬如有王，以四毒蛇盛之一筐，

lìng rén yǎng sì zhān shì wò qǐ mó xǐ qí shēn ruò lìng yī shéshēng
令人养食，瞻视卧起，摩洗其身。‘若令一蛇生

¹⁶⁰ 大正藏：光明遍照高贵德王菩萨品之三

chēn huì zhě wǒ dāngzhǔn fǎ lù zhī dū shì ěr shí qí rén wén
瞋恚者，我当准法，戮之都市。’尔时，其人闻
wáng qiè lìng xīn shēng huāng bù shě qiè táo zǒu wáng shí fù qiǎn wǔ
王切令，心生惶怖，舍篋逃走。王时复遣五
zhān tuó luó bá dāo suí zhī qí rén huí gù jiàn hòu wǔ rén suì jí shě
旃陀罗拔刀随之。其人回顾，见后五人，遂疾舍
qù shì shí wǔ rén yǐ è fāng biàn cáng suǒ chí dāo mì qiǎn yī rén
去。是时，五人以恶方便藏所持刀，密遣一人
zhà wéi qīn shàn ér yǔ zhī yán rǔ kě lái hái¹⁶¹ qí rén bù xìn
诈为亲善，而语之言：‘汝可来还¹⁶¹。’其人不信，
tóu yī jù luò yù zì yǐn nì jì rù jù zhōng kuī shì zhū shě dōu bù
投一聚落，欲自隐匿。既入聚中，窥视诸舍都不
jiàn rén zhí zhū fǒu¹⁶² qì xī kōng wú wù jì bú jiàn rén qiú wù bù
见人，执诸瓠¹⁶²器悉空无物。既不见人，求物不
dé jí biàn zuò dì wén kōng zhōng shēng duō zāi nán zǐ cǐ
得，即便坐地，闻空中声：‘咄哉！男子，此
jù kōng kuàng wú yǒu jū mín jīn yè dāng yǒu liù dà zéi lái rǔ shè yù
聚空旷无有居民，今夜当有六大贼来。汝设遇
zhě mìng jiāng bù quán rǔ dāng yún hé ér dé miǎn zhī ěr shí
者，命将不全。汝当云何而得免之？’尔时，
qí rén kǒng bù jiàn zēng fù shě ér qù lù zhí yī hé hé shuǐ piāo
其人恐怖渐¹⁶³增，复舍而去。路值一河，河水漂
jí wú yǒu chuán fá¹⁶⁴ yǐ bù wèi gù jí qǔ zhǒng zhǒng cǎo mù
急，无有船筏¹⁶⁴。以怖畏故，即取种种草木
wéi fá fù gèng sī wéi wǒ shè zhù cǐ dāng wéi dú shé wǔ zhān
为筏。复更思惟：‘我设住此，当为毒蛇、五旃
tuó luó yī zhà qīn shàn¹⁶⁵ jí liù dà zéi zhī suǒ wēi hài ruò dù cǐ hé
陀罗、一诈亲善¹⁶⁵及六大贼之所危害。若度此河，
fá bù kě yī dāng mò shuǐ sǐ nìng mò shuǐ sǐ zhōng bù wéi bǐ shé
筏不可依，当没水死。宁没水死，终不为彼蛇、
zéi sǔn¹⁶⁶ hài jí tuī cǎo fá zhì zhī shuǐ zhōng shēn yǐ qí shàng
贼损¹⁶⁶害。’即推草筏，置之水中，身倚其上，

¹⁶¹ 大正藏：还来；永乐北藏及龙藏：来还

¹⁶² 大正藏：瓠

¹⁶³ 大正藏：遂

¹⁶⁴ 大正藏：筏（后同）

¹⁶⁵ 大正藏：者

¹⁶⁶ 大正藏：所

yùnshǒudòng zú jié liú ér qù jí¹⁶⁷ dá bǐ àn ān wěn wú huàn
运手动足，截流而去。即¹⁶⁷达彼岸，安隐无患，
xīn yì tài rán kǒng bù xiāochú
心意泰然，恐怖消除。

pú sà mó hē sà dé wénshòu chí dà niè pán jīng guānshēn rú
“菩萨摩诃萨得闻受持大涅槃经，观身如
qiè dì shuǐ huǒ fēng rú sì dú shé jiàn dú chù dú qì
箧，地、水、火、风如四毒蛇，见毒、触毒、气
dú niè dú yī qiè zhòngshēng yù shì sì dú gù sàng qí mìng zhòng
毒、啗毒，一切众生遇是四毒故丧其命。众
shēng sì dà yì fù rú shì huòjiàn wéi è huòchù wéi è huò qì wéi
生四大亦复如是，或见为恶，或触为恶，或气为
è huò niè wéi è yǐ shì yīn yuányuǎn lí zhòngshàn
恶，或啗为恶，以是因缘远离众善。

fù cì shànnán zǐ pú sà mó hē sà guān sì dú shé yǒu sì
复次，善男子，菩萨摩诃萨观四毒蛇有四
zhǒngxìng¹⁶⁸ suǒ wèi chà lì pó luó mén pí shè shǒutuó shì
种性¹⁶⁸，所谓刹利、婆罗门、毗舍、首陀。是
sì dà shé yì fù rú shì yǒu sì zhǒngxìng jiānxìng shī xìng rè xìng
四大蛇亦复如是，有四种性：坚性、湿性、热性、
dòngxìng shì gù pú sà guān shì sì dà yǔ sì dú shé tóng qí zhǒngxìng
动性。是故，菩萨观是四大与四毒蛇同其种性。

fù cì shànnán zǐ pú sà mó hē sà guān shì sì dà rú sì
复次，善男子，菩萨摩诃萨观是四大如四
dú shé yún hé wéi guān shì sì dú shé cháng sì rén biàn hé shí dāng
毒蛇。云何为观？是四毒蛇常伺人便，何时当
shì hé shí dāng chù hé shí dāng xū hé shí dāng niè sì dà
视？何时当触？何时当嘘？何时当啗？四大
dú shé yì fù rú shì cháng sì zhòngshēng qiú qí duǎnquē ruò wéi
毒蛇亦复如是，常伺众生，求其短缺。若为
sì shé zhī suǒ shā zhě zhōng bú zhì yú sān è dào zhōng ruò wéi sì dà
四蛇之所杀者，终不至于三恶道中；若为四大
zhī suǒ shā hài bì zhì sān è dìng wú yǒu yí shì sì dú shé suī fù
之所杀害，必至三恶，定无有疑。是四毒蛇虽复
zhānyǎng yì yù shā rén sì dà yì ěr suī cháng gòng jǐ yì cháng
瞻养，亦欲杀人；四大亦尔，虽常供给，亦常

¹⁶⁷ 大正藏：既

¹⁶⁸ 大正藏：姓

qiānrén zàozuò zhòng è shì sì dú shé ruò yī chēnzhě zé néngshā rén
牵人造作众恶。是四毒蛇，若一瞋者则能杀人；
sì dà zhī xìng yì fù rú shì ruò yī dà fā yì néng hài rén shì sì dú
四大之性亦复如是，若一大发亦能害人。是四毒
shé suī tóng yī chù sì xīn gè yì sì dà dú shé yì fù rú shì suī
蛇虽同一处，四心各异；四大毒蛇亦复如是，虽
tóng yī chù xìng gè bié yì shì sì dú shé suī fù gōngjìng nán kě qīn
同一处，性各别异。是四毒蛇虽复恭敬，难可亲
jìn sì dà dú shé yì fù rú shì suī fù gōngjìng yì nán qīn jìn
近；四大毒蛇亦复如是，虽复恭敬，亦难亲近。
shì sì dú shé ruò hài rén shí huò yǒu shā mén pó luó mén děng ruò
是四毒蛇若害人时，或有沙门、婆罗门等，若
yǐ zhòu yào zé kě liáo zhì sì dà shā rén suī yǒu shā mén pó luó mén
以呪药则可疗治；四大杀人，虽有沙门、婆罗门
děng shén zhòu liáng yào jiē bù néng zhì rú zì xǐ rén wén sì dú shé
等神呪良药，皆不能治。如自喜人，闻四毒蛇
qì chòu kě è zé biànyuǎn lí zhū fó pú sà yì fù rú shì wén sì
气臭可恶则便远离；诸佛菩萨亦复如是，闻四
dà chòu jí biànyuǎn lí ěr shí pú sà fù gèng sī wéi sì dà dú shé
大臭即便远离。尔时，菩萨复更思惟四大毒蛇，
shēng dà bù wèi bèi zhī chí qù xiū bā shèng dào
生大怖畏，背之驰趣¹⁶⁹，修八圣道。

wǔ zhān tuó luó zhě jí shì wǔ yīn yún hé pú sà guān yú
“五旃陀罗者¹⁷⁰即是五阴。云何菩萨观于
wǔ yīn rú zhān tuó luó zhān tuó luó zhě cháng néng lìng rén ēn ài bié
五阴如旃陀罗？旃陀罗者，常能令人恩爱别
lí yuàn zēng jí huì wǔ yīn yì ěr lìng rén tān jìn bú shàn zhī fǎ
离、怨憎集会；五阴亦尔，令人贪近不善之法，
yuǎn lí yī qiè chún shàn zhī fǎ
远离一切淳¹⁷¹善之法。

fù cì shàn nán zǐ rú zhān tuó luó zhǒng zhǒng qì zhàng
“复次，善男子，如旃陀罗，种种器仗
yǐ zì zhuāng yán ruò dāo ruò dùn ruò gōng ruò jiàn ruò kǎi
以自庄严，若刀、若盾¹⁷²、若弓、若箭、若铠、

¹⁶⁹ 大正藏：走

¹⁷⁰ 大正藏：旃陀罗；永乐北藏及龙藏：旃陀罗者

¹⁷¹ 大正藏：纯

¹⁷² 大正藏：楯

ruòshuò nénghài yú rén wǔ yīn yì ěr yǐ zhū fánnǎoláo zì zhuāng
若稍，能害于人；五阴亦尔，以诸烦恼牢自 庄
yán hài zhū chī rén lìng duò zhū yǒu shànnán zǐ rú zhāntuó luó
严，害诸痴人令堕诸有。善男子，如旃陀罗，
yǒuguò zhī rén dé biàn hài zhī wǔ yīn yì ěr yǒuzhū jié guò cháng
有过之人得便害之；五阴亦尔，有诸结过，常
néng hài rén shì gù pú sà shēnguān wǔ yīn rú zhāntuó luó
能害人。是故，菩萨深观五阴如旃陀罗。

fù cì pú sà guānchá wǔ yīn rú zhāntuó luó zhāntuó luó
“复次，菩萨观察五阴如旃陀罗，旃陀罗
rén wú cí mǐn xīn yuànqīn jù hài wǔ yīn yì ěr wú cí mǐn xīn
人无慈悯心，怨亲俱害；五阴亦尔，无慈悯心，
shàn è jù hài rú zhāntuó luó nǎo yī qiè rén wǔ yīn yì ěr yǐ zhū
善恶俱害。如旃陀罗恼一切人；五阴亦尔，以诸
fánnǎocháng nǎo yī qiè shēng sǐ zhòngshēng shì gù pú sà guān yú
烦恼常恼一切生死众生。是故，菩萨观于
wǔ yīn rú zhāntuó luó
五阴如旃陀罗。

fù cì pú sà guānchá wǔ yīn rú zhāntuó luó zhāntuó luó
“复次，菩萨观察五阴如旃陀罗，旃陀罗
rén cháng huái hài xīn wǔ yīn yì ěr cháng huáizhū jié nǎo hài zhī xīn
人常怀害心；五阴亦尔，常怀诸结恼害之心。
rú rén wú zú dāozhàng¹⁷³ shì cóng dāng zhī bì wéizhāntuó luó rén
如人无足、刀仗¹⁷³、侍从，当知必为旃陀罗人
zhī suǒ shā hài zhòngshēng yì ěr wú zú wú dāo wú yǒu shì cóng
之所杀害；众生亦尔，无足、无刀、无有侍从，
zé wéi wǔ yīn zhī suǒ zéi hài zú míngwéi jiè dāomíngwéi huì shì cóng
则为五阴之所贼害。足名为戒，刀名为慧，侍从
míngwéi zhūshàn zhī shí¹⁷⁴ wú cǐ sān shì gù wéi wǔ yīn zhī suǒ zéi hài
名为诸善知识¹⁷⁴。无此三事故，为五阴之所贼害。
shì gù pú sà guān yú wǔ yīn rú zhāntuó luó
是故，菩萨观于五阴如旃陀罗。

fù cì shànnán zǐ pú sà mó hē sà guānchá wǔ yīn guò
“复次，善男子，菩萨摩訶萨观察五阴过
zhāntuó luó hé yǐ gù zhòngshēng ruò wéi wǔ zhāntuó luó zhī suǒ shā
旃陀罗。何以故？众生若为五旃陀罗之所杀

¹⁷³ 大正藏：杖

¹⁷⁴ 大正藏：善知识也；永乐北藏及龙藏：诸善知识

zhě bú duò dì yù wéi yīn shā zhě zé duò dì yù shì gù¹⁷⁵
者，不堕地狱；为阴杀者，则堕地狱。是故¹⁷⁵，
pú sà guānchá wǔ yīn guò zhān tuó luó zuò shì guān yǐ ér zuò yuàn
菩萨观察五阴¹⁷⁶过旃陀罗。作是观已，而作愿
yán wǒ nìng zhōng shēn jìn zhān tuó luó bù néng zàn shí qīn jìn wǔ yīn
言：‘我宁终身近旃陀罗，不能暂时亲近五阴。
zhān tuó luó zhě wéi néng hài yú yù jiè chī rén shì wǔ yīn zéi biàn
旃陀罗者，惟¹⁷⁷能害于欲界痴人；是五阴贼，遍
hài sān jiè fán fū zhòng shēng zhān tuó luó rén wéi néng shā lù yǒu zuì
害三界凡夫众生。旃陀罗人，唯能杀戮有罪
zhī rén shì wǔ yīn zéi bú wèn zhòng shēng yǒu zuì wú zuì xī néng hài
之人；是五阴贼，不问众生有罪无罪，悉能害
zhī zhān tuó luó rén bú hài shuāi lǎo fù nǚ zhì xiǎo shì wǔ
之。旃陀罗人，不害衰老、妇女、稚小；是五
yīn zéi bú wèn zhòng shēng lǎo xiǎo fù nǚ¹⁷⁸ yī qiè xī hài shì gù
阴贼不问众生老小、妇女¹⁷⁸，一切悉害。’是故，
pú sà shēn guān wǔ yīn guò zhān tuó luó shì gù fā yuàn nìng dāng
菩萨深观五¹⁷⁹阴过旃陀罗，是故发愿：‘宁当
zhōng shēn jìn zhān tuó luó bù néng zàn shí qīn jìn wǔ yīn
终身近旃陀罗，不能暂时亲近五阴。’

fù cì shàn nán zǐ zhān tuó luó zhě wéi hài tā rén zhōng
“复次，善男子，旃陀罗者，唯害他人，终
bú zì hài wǔ yīn zhī zéi zì hài hài tā¹⁸⁰ zhān tuó luó rén kě yǐ shàn
不自害；五阴之贼自害害他¹⁸⁰。旃陀罗人可以善
yán qián cái bǎo huò qiú ér dé tuō wǔ yīn bù ěr bù kě qiáng
言、钱财、宝货求而得脱；五阴不尔，不可强
yǐ shàn yán yòu yù qián cái bǎo huò qiú ér dé tuō zhān tuó luó rén
以善言诱喻、钱财、宝货求而得脱。旃陀罗人
yú sì shí zhōng bú bì cháng shā wǔ yīn bù ěr cháng yú niàn niàn hài
于四时中不必常杀；五阴不尔，常于念念害
zhū zhòng shēng zhān tuó luó rén wéi zài yī chù kě yǒu táo bì wǔ yīn
诸众生。旃陀罗人唯在一处，可有逃避；五阴

¹⁷⁵ 大正藏：以是义故；永乐北藏及龙藏：是故

¹⁷⁶ 大正藏：菩萨观阴；永乐北藏及龙藏：菩萨观察五阴

¹⁷⁷ 大正藏：唯

¹⁷⁸ 大正藏：女弱；永乐北藏及龙藏：妇女

¹⁷⁹ 大正藏：此

¹⁸⁰ 大正藏：害他及旃陀罗；永乐北藏及龙藏：害他

bù ěr biàn yī qiè chù wú kě táo bì zhān tuó luó rén suī fù hài
不尔，遍一切处，无可逃避。旃陀罗人，虽复害
rén hài yǐ bù suí wǔ yīn bù ěr shā zhòng shēng yǐ suí zhú bù
人，害已不随；五阴不尔，杀众生已，随逐不
lí shì gù pú sà nìng yǐ zhōng shēn jìn zhān tuó luó bù néng zàn shí
离。是故，菩萨宁以终身近旃陀罗，不能暂时
qīn jìn wǔ yīn
亲近五阴。

yǒu zhì zhī rén yǐ shàn fāng biàn dé tuō wǔ yīn shàn fāng biàn
“有智之人以善方便得脱五阴。善方便
zhě jí bā shèng dào liù bō luó mì sì wú liàng xīn yǐ shì fāng
者，即八圣道、六波罗蜜、四无量心。以是方
biàn ér dé jiě tuō shēn xīn bù wéi wǔ yīn suǒ hài hé yǐ gù shēn
便而得解脱，身心不为五阴所害。何以故？身
rú jīn gāng xīn rú xū kōng shì gù shēn xīn nán kě jǔ huài yǐ
如金刚，心如虚空，是故，身心难可沮坏。以
shì yì gù pú sà guān yīn chéng jiù zhǒng zhǒng zhū bù shàn fǎ shēng
是义故，菩萨观阴成就种种诸不善法，生
dà bù wèi xiū bā shèng dào yì rú bǐ rén wèi sì dú shé wǔ zhān
大怖畏，修八圣道。亦如彼人畏四毒蛇、五旃
tuó luó shè lù ér qù wú suǒ gù liú
陀罗，涉路而去，无所顾留。

zhà qīn shàn zhě míng wéi tān ài pú sà mó hē sà shēng guān
“诈亲善者，名为贪爱。菩萨摩訶萨深观
ài jié rú yuàn zhà qīn ruò zhī shí zhě zé wú néng wéi ruò bù zhī
爱结如怨诈亲。若知实者，则无能为；若不知
zhě¹⁸¹ bì wéi suǒ hài tān ài yì ěr ruò zhī qí xìng zé bù néng
者¹⁸¹，必为所害。贪爱亦尔，若知其性，则不能
lìng zhòng shēng lún zhuǎn shēng sǐ kǔ zhōng ruò bù zhī zhě¹⁸² lún huí liù
令众生轮转生死苦中；若不知者¹⁸²，轮回六
qù jù shòu zhòng kǔ hé yǐ gù ài zhī wéi bìng nán shě lí gù
趣，具受众苦。何以故？爱之为病，难舍离故，
rú yuàn zhà qīn nán kě yuǎn lí yuàn zhà qīn zhě cháng sì rén biàn
如怨诈亲难可远离。怨诈亲者，常伺人便，
lìng ài bié lí yuàn zēng hé huì ài yì rú shì lìng rén yuǎn lí yī
令爱别离、怨憎会。爱亦如是，令人远离一

¹⁸¹ 大正藏：能知；永乐北藏及龙藏：知者

¹⁸² 大正藏：如其不知；永乐北藏及龙藏：若不知者

qiè shàn fǎ jìn yú yī qiè bú shàn zhī fǎ yǐ shì yì gù pú sà mó
切善法，近于一切不善之法。以是义故，菩萨摩
hē sà shēnguāntān ài rú yuànzhà qīn jiàn bú jiàn gù wén bù wén gù
诃萨深观贪爱如怨诈亲，见不见故，闻不闻故。
rú fán fū rén jiànshēng sǐ guò suī yǒu zhì huì yǐ chī fù gù hòuhuán
如凡夫人见生死过，虽有智慧，以痴覆故，后还
bú jiàn shēngwén yuánjué yì fù rú shì suī jiàn bú jiàn suī wén
不见；声闻、缘觉亦复如是，虽见不见，虽闻
bù wén hé yǐ gù yǐ ài xīn gù suǒ yǐ zhě hé jiànshēng sǐ
不闻。何以故？以爱心故。所以者何？见生死
guò bù néng jí zhì ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí yǐ shì yì gù
过不能疾至阿耨多罗三藐三菩提。以是义故，
pú sà mó hē sà guān cǐ ài jié rú yuànzhà qīn
菩萨摩诃萨观此爱结如怨诈亲。

yún hé míngwéi yuànzhà qīn xiàng rú yuàn bù shí zhàxiàn
“云何名为怨诈亲相？如怨不实，诈现
shí xiàng bù kě qīn jìn zhàxiàn jìn xiàng shí shì bú shàn zhàxiàn
实相；不可亲近，诈现近相；实是不善，诈现
shànxiàng shí shì bú ài zhàwéi ài xiàng hé yǐ gù cháng sì
善相；实是不爱，诈为爱相。何以故？常伺
rén biàn yù wéi hài gù ài yì rú shì chángwèi zhòngshēng fēi shí
人便，欲为害故。爱亦如是，常为众生非实
zhà shí fēi jìn zhà jìn fēi shànzhàshàn fēi ài zhà ài chángkuáng
诈实，非近诈近，非善诈善，非爱诈爱，常诳
yī qiè lún huíshēng sǐ yǐ shì yì gù pú sà guān ài rú yuànzhà qīn
一切轮回生死。以是义故，菩萨观爱如怨诈亲。

yuànzhà qīn zhě dàn jiànshēn kǒu bù dǔ qí xīn shì
“怨诈亲者，但见身、口，不睹其心，是
gù néng kuáng ài yì rú shì wéi wéi xū kuáng shí bù kě dé shì
故能诳。爱亦如是，唯为虚诳，实不可得，是
gù néng huò yī qiè zhòngshēng yuànzhà qīn zhě yǒu shǐ yǒu zhōng yì
故能惑一切众生。怨诈亲者，有始有终，易
kě yuǎn lí ài bù rú shì wú shǐ wú zhōng nán kě yuǎn lí yuàn
可远离；爱不如是，无始无终，难可远离。怨
zhà qīn zhě yuǎn zé nán zhī jìn zé yì jué ài bù rú shì
诈亲者，远则难知¹⁸³，近则易觉¹⁸⁴；爱不如是，

¹⁸³ 大正藏：觉

¹⁸⁴ 大正藏：知

jìn shàngnán shí¹⁸⁵ kuàng fù yuǎn zhī¹⁸⁶ yǐ shì yì gù pú sà guān
近尚难识¹⁸⁵，况复远知¹⁸⁶？以是义故，菩萨观
ài guò yú zhà qīn yī qiè zhòngshēng yǐ ài jié gù yuǎn dà niè pán
爱过于诈亲。一切众生以爱结故，远大涅槃，
jìn yú shēng sǐ yuǎncháng lè wǒ jìng jìn wú cháng kǔ
近于生死；远常、乐、我、净，近无常、苦、
wú wǒ bú jìng shì gù wǒ yú chùchù jīng zhōngshuō wéi sāngòu
无我、不净。是故，我于处处经中说为三垢。
yú xiàn zài shì yǐ wú míng gù bú jiànguòhuàn bù néngshě lí
于现在事，以无明故，不见过患，不能舍离。
ài yuànzhà qīn zhōng bù néng hài yǒu zhì zhī rén shì gù pú sà shēn
爱怨诈亲，终不能害有智之人。是故，菩萨深
guān cǐ ài shēng dà bù wèi xiū bā shèngdào yóu rú bǐ rén wèi sì
观此爱，生大怖畏，修八圣道，犹如彼人畏四
dú shé wǔ zhāntuó luó jí yī zhà qīn shè lù bù huí
毒蛇、五旃陀罗及一诈亲，涉路不回。

kōng jù luò zhě jí nèi liù rù pú sà mó hē sà guān cǐ¹⁸⁷
“空聚落者，即内六入。菩萨摩诃萨观此¹⁸⁷
liù rù kōng wú suǒ yǒu yóu rú kōng jù rú bǐ bù rén jì rù jù yǐ
六入空无所有，犹如空聚。如彼怖人，既入聚已，
nǎi zhì bú jiàn yǒu yī jū rén biàn zhuō fǒu¹⁸⁸ qì bù dé yī wù pú sà
乃至不见有一居人，遍捉瓠¹⁸⁸器不得一物；菩萨
yì ěr dì guān liù rù kōng wú suǒ yǒu bú jiàn zhòngshēng yī wù
亦尔，谛观六入空无所有，不见众生、一物
zhī shí shì gù pú sà guān nèi liù rù kōng wú suǒ yǒu rú bǐ kōng
之实。是故，菩萨观内六入空无所有，如彼空
jù
聚。

shànnán zǐ bǐ kōng jù luò qún zéi yuǎnwàng zhōng bù
“善男子，彼空聚落，群贼远望，终不
shēng yú kōng xū zhī xiǎng fán fū zhī rén yì fù rú shì yú liù rù jù
生于空虚之想；凡夫之人亦复如是，于六入聚
bù shēng kōng xiǎng yǐ qí bù néngshēng kōng xiǎng gù lún huí shēng sǐ
不生空想。以其不能生空想故，轮回生死，

¹⁸⁵ 大正藏：知

¹⁸⁶ 大正藏：耶

¹⁸⁷ 大正藏：是

¹⁸⁸ 大正藏：瓠

shòu wú liàng kǔ

受无量苦。

shànnán zǐ qún zéi jì zhì nǎi shēng kōng xiǎng pú sà yì
“善男子，群贼既至，乃生空想；菩萨亦

ěr guān cǐ liù rù cháng shēng kōng xiǎng shēng kōng xiǎng gù zé bù
尔，观此六入常生空想。生空想故，则不

lún huí shēng sǐ shòu kǔ pú sà mó hē sà yú cǐ liù rù cháng wú diān
轮回生死受苦。菩萨摩诃萨于此六入常无颠

dǎo wú diān dǎo gù shì gù bù fù lún huí shēng sǐ
倒；无颠倒故，是故不复轮回生死。

fù cì shànnán zǐ rú yǒu qún zéi rù cǐ kōng jù zé dé ān
“复次，善男子，如有群贼入此空聚则得安

lè fán nǎo zhū zéi yì fù rú shì rù cǐ liù rù zé dé ān lè rú
乐；烦恼诸贼亦复如是，入此六入则得安乐。如

zéi zhù kōng jù xīn wú suǒ wèi fán nǎo qún zéi yì fù rú shì zhù shì
贼住空聚，心无所畏；烦恼群贼亦复如是，住是

liù rù yì wú suǒ wèi rú bǐ kōng jù nǎi shī zǐ hǔ láng zhǒng
六入亦无所畏。如彼空聚乃是师子、虎、狼、种

zhǒng è shòu zhī suǒ zhù chù shì nèi liù rù yì fù rú shì yī qiè zhòng
种恶兽之所住处；是内六入亦复如是，一切众

è fán nǎo è shòu zhī suǒ zhù chù shì gù pú sà shēng guān liù rù kōng
恶烦恼恶兽之所住处。是故，菩萨深观六入空

wú suǒ yǒu chún shì yī qiè bù shàn zhù chù
无所有，纯是一切不善住处。

fù cì shànnán zǐ pú sà¹⁸⁹ guān nèi liù rù kōng wú suǒ
“复次，善男子，菩萨¹⁸⁹观内六入空无所

yǒu rú bǐ kōng jù hé yǐ gù xū kuáng bù shí gù kōng wú suǒ
有，如彼空聚。何以故？虚诳不实故，空无所

yǒu zuò yǒu xiǎng gù shí wú yǒu lè zuò lè xiǎng gù shí wú yǒu rén zuò
有作有想故，实无有乐作乐想故，实无有人作

rén xiǎng gù nèi liù rù zhě yì fù rú shì kōng wú suǒ yǒu ér zuò yǒu
人想故；内六入者亦复如是，空无所有而作有

xiǎng shí wú yǒu lè ér zuò lè xiǎng shí wú yǒu rén ér zuò rén xiǎng
想，实无有乐而作乐想，实无有人而作人想。

wéi yǒu zhì rén nǎi néng zhī zhī dé qí zhēn shí
唯有智人乃能知之，得其真实。

¹⁸⁹ 大正藏：菩萨摩诃萨；永乐北藏及龙藏：菩萨

fù cì shànnán zǐ rú kōng jù luò huò shí yǒu rén huò
“复次，善男子，如空聚落，或时有人，或
shí wú rén liù rù bù ěr yī xiàng wú rén hé yǐ gù xìngcháng
时无人。六入不尔，一向无人。何以故？性常
kōng gù zhì zhě suǒ zhī fēi shì yǎnjiàn shì gù pú sà guān nèi liù
空故。智者所知，非是眼见。是故，菩萨观内六
rù duō zhū yuàn hài xiū bā shèng dào bù xiū bù xī yóu rú bǐ rén wèi
入多诸怨害，修八圣道不休不息，犹如彼人畏
sì dú shé wǔ zhān tuó luó yī zhà qīn shàn jí liù dà zéi bù zhuó
四毒蛇、五旃陀罗、一诈亲善及六大贼，怖著
zhèng lù
正路。

liù dà zéi zhě jí wài liù chén pú sà mó hē sà guān cǐ
“六大贼者，即外六尘。菩萨摩诃萨观此
liù chén rú liù dà zéi hé yǐ gù néng jié yī qiè zhū shàn fǎ gù
六尘如六大贼，何以故？能劫一切诸善法故。
rú liù dà zéi néng jié yī qiè rén mín cái bǎo shì liù chén zéi yì fù rú
如六大贼能劫一切人民财宝；是六尘贼亦复如
shì néng jié yī qiè zhòng shēng shàn cái rú liù dà zéi ruò rù rén
是，能劫一切众生善财。如六大贼，若入人
shě zé néng jié duó xiàn jiā suǒ yǒu bù zé hǎo è lìng jù fù zhě hū rán
舍则能劫夺现家所有，不择好恶，令巨富者忽然
pín qióng shì liù chén zéi yì fù rú shì ruò rù rén gēn zé néng
¹⁹⁰贫穷。是六尘贼亦复如是，若入人根，则能
jié duó yī qiè shàn fǎ shàn fǎ jì jìn pín qióng gū lù zuò yī chǎn
劫夺一切善法；善法既尽，贫穷孤露，作一阐
tí shì gù pú sà dì guān liù chén rú liù dà zéi
提。是故，菩萨谛观六尘如六大贼。

fù cì shànnán zǐ rú liù dà zéi yù jié rén shí yào
“复次，善男子，如六大贼，欲劫人时，要
yīn nèi rén ruò wú nèi rén zé biàn zhōnghuán shì liù chén zéi yì fù
因内人；若无内人，则便中还。是六尘贼亦复
rú shì yù jié shàn fǎ yào yīn nèi yǒu zhòng shēng zhī jiàn cháng lè
如是，欲劫善法，要因内有众生知见、常乐
wǒ jìng bù kōng děng xiàng ruò nèi wú yǒu rú shì děng xiàng liù chén
我净、不空等相，若内无有如是等相，六尘

¹⁹⁰ 大正藏：尔

è zéi zé bù néng jié yī qiè shàn fǎ yǒu zhì zhī rén nèi wú shì xiàng
恶贼则不能劫一切善法。有智之人内无是相，
fán fū zé yǒu shì gù liù chén cháng lái qīn duó shàn fǎ zhī cái bú
凡夫则有。是故，六尘常来侵夺善法之财。不
shàn hù gù wéi qí suǒ jié hù zhě míng huì yǒu zhì zhī rén néng shàn
善护故，为其所劫。护者名慧，有智之人能善
fáng hù gù bú bèi jié shì gù pú sà guān shì liù chén rú liù dà
防护，故不被劫。是故，菩萨观是六尘如六大
zéi děng wú chā bié
贼，等无差别。

fù cì shàn nán zǐ rú liù dà zéi néng wéi rén mín shēn xīn
“复次，善男子，如六大贼能为人民身心
kǔ nǎo shì liù chén zéi yì fù rú shì cháng wéi zhòng shēng shēn xīn kǔ
苦恼；是六尘贼亦复如是，常为众生身心苦
nǎo liù dà zéi zhě wéi néng jié rén xiàn zài cái wù shì liù chén zéi
恼。六大贼者，唯能劫人现在财物；是六尘贼
cháng jié zhòng shēng sān shì shàn cái liù dà zéi zhě yè zé huān lè
常劫众生三世善财。六大贼者，夜则欢乐；
liù chén è zéi yì fù rú shì chǔ wú míng àn zé dé huān lè shì liù
六尘恶贼亦复如是，处无明暗则得欢乐。是六
dà zéi wéi yǒu zhū wáng nǎi néng zhē zhǐ liù chén è zéi yì fù rú shì
大贼，唯有诸王乃能遮止；六尘恶贼亦复如是，
wéi fó pú sà nǎi néng zhē zhǐ shì liù dà zéi fán yù jié duó bù zé
唯佛菩萨乃能遮止。是六大贼凡欲劫夺，不择
duān zhèng zhǒng xìng¹⁹¹ cōng zhé duō wén bó xué háo guì
端正、种性¹⁹¹、聪哲、多闻、博学、豪贵、
pín jiàn liù chén è zéi yì fù rú shì yù jié shàn fǎ bù zé duān
贫贱；六尘恶贼亦复如是，欲劫善法，不择端
zhèng nǎi zhì pín jiàn shì liù dà zéi suī yǒu zhū wáng jié qí shǒu zú
正乃至贫贱。是六大贼，虽有诸王截其手足，
yóu gù bù néng lìng qí xīn xī liù chén è zéi yì fù rú shì suī xū
犹故不能令其心息；六尘恶贼亦复如是，虽须
tuó huán sī tuó hán ā nà hán jié qí shǒu zú yì bù néng lìng bù
陀洹、斯陀含、阿那含截其手足，亦不能令不
jié shàn fǎ rú yǒng jiàn rén nǎi néng cuī fú shì liù dà zéi zhū fó pú
劫善法。如勇健人乃能摧伏是六大贼；诸佛菩

¹⁹¹ 大正藏：姓

sà yì fù rú shì nǎi néng cuī fú liù chén è zéi pì rú yǒu rén
萨亦复如是，乃能摧伏六尘恶贼。譬如有人，
duō zhū zhǒng zú zōng dǎng chì shèng zé bù wéi bǐ liù zéi suǒ jié
多诸种族，宗党炽盛，则不为彼六贼所劫；
zhòng shēng yì ěr yǒu shàn zhī shí bù wéi liù chén è zéi suǒ jié
众生亦尔，有善知识，不为六尘恶贼所劫。
shì liù dà zéi ruò jiàn rén wù zé néng tōu jié liù chén bù ěr ruò
是六大贼，若见人物则能偷劫；六尘不尔，若
jiàn ruò zhī ruò wén ruò xiù ruò chù ruò jué jiē xī néng jié
见、若知、若闻、若嗅、若触、若觉，皆悉能劫。
liù dà zéi zhě wéi néng jié duó yù jiè rén cái bù néng jié duó sè
六大贼者，唯能劫夺欲界人财，不能劫夺色、
wú sè jiè liù chén è zéi zé bù rú shì néng jié sān jiè yī qiè shàn
无色界；六尘恶贼则不如是，能劫三界一切善
bǎo shì gù pú sà dì guān liù chén guò bǐ liù zéi zuò shì guān yǐ
宝。是故，菩萨谛观六尘过彼六贼。作是观已，
xiū bā shèng dào zhí wǎng bù huí rú bǐ bù rén wèi sì dú shé wǔ
修八圣道，直往不回，如彼怖人畏四毒蛇、五
zhān tuó luó yī zhà qīn shàn jí liù dà zéi shě kōng jù luò shè lù
旃陀罗、一诈亲善及六大贼，舍空聚落，涉路
ér qù
而去。

lù zhí yī hé zhě jí shì fán nǎo yún hé pú sà guān cǐ fán
“路值一河者，即是烦恼。云何菩萨观此烦
nǎo yóu rú dà hé rú bǐ shǐ hé néng piāo xiāng xiàng fán nǎo shǐ hé
恼犹如大河？如彼驶河能漂香象；烦恼驶河
yì fù rú shì néng piāo yuán jué shì gù pú sà shēn guān fán nǎo yóu
亦复如是，能漂缘觉。是故，菩萨深观烦恼犹
rú shǐ hé shēn nán dé dǐ gù míng wéi hé biān bù kě dé gù míng wéi
如驶河。深难得底故名河，边不可得故名河
dà qí zhōng duō yǒu zhǒng zhǒng è yú fán nǎo dà hé yì fù rú shì
大，其中多有种种恶鱼。烦恼大河亦复如是，
wéi fó pú sà néng dé dǐ gù gù míng jí shēn wéi fó pú sà dé qí
唯佛菩萨能得底故，故名极深；唯佛菩萨得其
biān gù gù míng guǎng dà cháng hài yī qiè chī zhòng shēng gù gù
边故，故名广大；常害一切痴众生故，故
míng è yú shì gù pú sà guān cǐ fán nǎo yóu rú dà hé rú dà
名恶鱼。是故，菩萨观此烦恼犹如大河。如大

hé shuǐ néng zhǎng yī qiè cǎo mù cóng lín fán nǎo dà hé yì fù rú shì
河水能长一切草木丛林；烦恼大河亦复如是，
néng zhǎng zhòng shēng èr shí wǔ yǒu shì gù pú sà guān cǐ fán nǎo yóu
能长众生二十五有。是故，菩萨观此烦恼犹
rú dà hé
如大河。

pì rú yǒu rén duò dà hé shuǐ wú yǒu cán kuì zhòng shēng yì
“譬如有人，堕大河水无有惭愧；众生亦
ěr duò fán nǎo hé wú yǒu cán kuì rú duò hé zhě wèi dé qí dǐ jí
尔，堕烦恼河无有惭愧。如堕河者，未得其底即
biàn mìng zhōng duò fán nǎo hé yì fù rú shì wèi jìn qí dǐ zhōu huí
便命终；堕烦恼河亦复如是，未尽其底，周回
lún zhuǎn èr shí wǔ yǒu suǒ yán dǐ zhě míng wéi kōng xiàng ruò yǒu bù
轮转二十五有。所言底者，名为空相。若有不
xiū rú shì kōng xiàng dāng zhī shì rén bù dé chū lí èr shí wǔ yǒu yī
修如是空相，当知是人不得出离二十五有。一
qiè zhòng shēng bù néng shàn xiū kōng wú xiàng gù cháng wéi fán nǎo shǐ hé
切众生不能善修空无相故，常为烦恼驶河
suǒ piāo rú bǐ dà hé wéi néng huài shēn bù néng piāo mò yī qiè shàn
所漂。如彼大河，唯能坏身，不能漂没一切善
fǎ fán nǎo dà hé zé bù rú shì néng huài yī qiè shēn xīn shàn fǎ
法；烦恼大河则不如是，能坏一切身、心善法。

bǐ dà bào hé wéi néng piāo mò yù jiè zhōng rén fán nǎo dà hé nǎi néng
彼大暴河唯能漂没欲界中人；烦恼大河乃能
piāo mò sān jiè rén tiān shì jiān dà hé yùn dòng shǒu¹⁹² zú zé dào bǐ
漂没三界人天。世间大河，运动手¹⁹²足则到彼
àn fán nǎo dà hé wéi yǒu pú sà yīn liù bō luó mì nǎi néng dé dù¹⁹³
岸；烦恼大河，唯有菩萨因六波罗蜜乃能得度¹⁹³。

rú dà hé shuǐ nán kě dé dù fán nǎo dà hé yì fù rú shì
“如大河水难可得度；烦恼大河亦复如是，
nán kě dé dù yún hé míng wéi nán kě dé dù nǎi zhì shí zhù zhū dà
难可得度。云何名为难可得度？乃至十住诸大
pú sà yóu gù wèi néng bì jìng dé dù wéi yǒu zhū fó nǎi bì jìng dé dù shì
菩萨犹故未能毕竟得度，唯有诸佛乃毕竟度，是
gù míng wéi nán kě dé dù pì rú yǒu rén wéi hé suǒ piāo bù néng xiū
故名为难可得度。譬如有人为河所漂，不能修

¹⁹² 大正藏：手动；永乐北藏及龙藏：动手

¹⁹³ 大正藏：渡（后同）

xí háo lí shàn fǎ zhòngshēng yì ěr wéi fán nǎo hé suǒ piāo mò zhě
习毫厘善法；众 生 亦尔，为烦恼河所漂没者，
yì fù bù néng xiū xí shàn fǎ rú rén duò hé wéi shuǐ suǒ piāo yú
亦复不能修习善法。如人堕河，为水所漂，余
yǒu lì zhě zé néng bá jì duò fán nǎo hé wéi yī chǎn tí shēng wén
有力者则能拔济；堕烦恼河为一阐提，声 闻、
yuán jué nǎi zhì zhū fó bù néng jiù¹⁹⁴ jì shì jiān dà hé jié jìn zhī shí
缘觉乃至诸佛不能救¹⁹⁴济。世间大河劫尽之时
qī rì bìng zhào néng lìng kū hé fán nǎo dà hé zé bù rú shì shēng
七日并照，能令枯涸；烦恼大河则不如是，声
wén yuán jué suī xiū qī jué yóu bù néng gān shì gù pú sà guān
闻、缘觉虽修七觉，犹不能干。是故，菩萨观
zhū fán nǎo yóu rú bào hé
诸烦恼犹如暴河。

pì rú bǐ rén wèi sì dú shé wǔ zhān tuó luó yī zhà qīn
“譬如彼人，畏四毒蛇、五旃陀罗、一诈亲
shàn jí liù dà zéi shě kōng jù luò suí lù ér qù jì zhì hé shàng
善及六大贼，舍空聚落，随路而去，既至河 上，
qǔ cǎo wéi fá zhě¹⁹⁵ pú sà yì ěr wèi sì dà shé wǔ yīn zhān tuó
取草为筏者¹⁹⁵。菩萨亦尔，畏四大蛇、五阴旃陀
luó ài zhà qīn shàn liù rù kōng jù liù chén è zéi zhì fán nǎo
罗、爱诈亲善、六入空聚、六尘恶贼，至烦恼
hé xiū jiè dìng huì jiě tuō jiě tuō zhī jiàn liù bō luó mì
河修戒、定、慧、解脱、解脱知见、六波罗蜜、
sān shí qī pǐn yǐ wéi chuán fá¹⁹⁶ yī chéng cǐ fá¹⁹⁷ dù fán nǎo hé
三十七品以为 船 筏¹⁹⁶，依 乘 此筏¹⁹⁷度烦恼河，
dào yú bǐ àn cháng lè niè pán pú sà xiū xíng dà niè pán zhě zuò shì
到于彼岸 常 乐涅槃。菩萨修行大涅槃者，作是
sī wéi wǒ ruò bù néng rěn shòu rú shì shēn kǔ xīn kǔ zé bù néng
思惟：‘我若不能忍受如是身苦、心苦，则不能
lìng yī qiè zhòngshēng dù fán nǎo hé yǐ shì sī wéi suī yǒu rú shì
令一切 众 生 度烦恼河。’ 以是思惟，虽有如是
shēn xīn kǔ nǎo mò rán rěn shòu yǐ rěn shòu gù zé bù shēng lòu
身心苦恼，默然忍受。以忍受故，则不 生 漏。

¹⁹⁴ 大正藏：拔

¹⁹⁵ 大正藏：聚草为筏；永乐北藏及龙藏：取草为筏者

¹⁹⁶ 大正藏：筏

¹⁹⁷ 大正藏：筏

rú shì pú sà shàng wú zhū lòu kuàng fó rú lái ér dāng yǒu lòu shì
如是菩萨尚无诸漏，况佛如来而当有漏？是
gù zhū fó bù míng yǒu lòu yún hé rú lái fēi wú lòu yé rú lái
故，诸佛不名有漏。云何如来非无漏耶？如来
cháng xíng yǒu lòu zhōng gù yǒu lòu jí shì èr shí wǔ yǒu shì gù shēng
常行有漏中故，有漏即是二十五有。是故，声
wén fán fū zhī rén yán fó yǒu lòu zhū fó rú lái zhēn shí wú lòu
闻、凡夫之人言佛有漏，诸佛如来真实无漏。

shàn nán zǐ yǐ shì yīn yuán zhū fó rú lái wú yǒu dìng xiàng
“善男子，以是因缘，诸佛如来无有定相。

shàn nán zǐ shì gù fàn sì zhòng jìn bàng fāng děng jīng
“善男子，是故，犯四重禁、谤方等经
jí yī chǎn tí xī jiē bù dìng
及一阐提悉皆不定。”

ěr shí guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó hē sà yán
尔时，光明遍照高贵德王菩萨摩诃萨言：

rú shì rú shì chéng rú shèng yán¹⁹⁸ yī qiè zhū fǎ xī jiē bù dìng
“如是如是，诚如圣言¹⁹⁸！一切诸法悉皆不定，
yǐ bù dìng gù dāng zhī rú lái yì bù bì jìng rù yú niè pán rú fó
以不定故，当知如来亦不毕竟入于涅槃。如佛
shàng¹⁹⁹ shuō pú sà mó hē sà xiū dà niè pán wén bù wén zhōng yǒu niè
上¹⁹⁹说：菩萨摩诃萨修大涅槃，闻不闻中有涅
pán yǒu dà niè pán²⁰⁰ yún hé niè pán yún hé dà niè pán
槃、有大涅槃²⁰⁰。云何涅槃？云何大涅槃？”

ěr shí fó zàn guāng míng biàn zhào gāo guì dé wáng pú sà mó hē
尔时，佛赞光明遍照高贵德王菩萨摩诃
sà yán shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ ruò yǒu pú sà dé niàn zǒng
萨言：“善哉！善哉！善男子，若有菩萨得念总
chí nǎi néng rú rǔ zhī suǒ zī wèn
持，乃能如汝之所咨问。

shàn nán zǐ rú shì rén yán yǒu hǎi dà hǎi yǒu hé
“善男子，如世人言，有海、大海，有河、
dà hé yǒu shān dà shān yǒu dì dà dì yǒu chéng dà chéng
大河，有山、大山，有地、大地，有城、大城，

¹⁹⁸ 大正藏：教

¹⁹⁹ 大正藏：先

²⁰⁰ 大正藏：大涅槃；永乐北藏及龙藏：有大涅槃

yǒuzhòngshēng dà zhòngshēng yǒuwáng dà wáng yǒurén dà
有众 生、大 众 生，有王、大王，有人、大
rén yǒutiān tiānzhōngtiān yǒudào dà dào nièpán yì ěr
人，有天、天 中 天，有道、大道；涅槃亦尔，
yǒunièpán yǒudànièpán yúnhénièpán shànnán zǐ rúrén jī
有涅槃、有大涅槃。云何涅槃？善男子，如人饥
è dé shǎofàn shí míngwéi ān lè rú shì ān lè yì míngnièpán
饿，得少饭食名为安乐，如是安乐亦名涅槃；
rú bìng dé chāi zé dé ān lè rú shì ān lè yì míngnièpán rúrén
如病得差则得²⁰¹安乐，如是安乐亦名涅槃；如人
bù wèi dé guī yī chù zé dé ān lè rú shì ān lè yì míngnièpán
怖畏，得归依处则得安乐，如是安乐亦名涅槃；
rú pínqióngrén huò qī bǎowù zé dé ān lè rú shì ān lè yì míngniè
如贫穷人获七宝物则得安乐，如是安乐亦名涅
pán rúrén guān gǔ bù qǐ tān yù zé dé ān lè rú shì ān lè yì
槃；如人观骨，不起贪欲则得安乐，如是安乐亦
míngnièpán rú shì nièpán bù dé míngwéi dà nièpán yě hé yǐ gù
名涅槃。如是涅槃不得名为大涅槃也。何以故？
yǐ jī kě gù bìng gù bù gù pín gù shēngtānzhuó gù shì
以饥渴故、病故、怖故、贫故、生贪著故，是
míngnièpán fēi dà nièpán
名涅槃，非大涅槃。

shànnán zǐ ruò fán fū rén jí yǐ shēngwén huò yīn shì sú
“善男子，若凡夫人及以声闻，或因世俗，
huò yīn shèngdào duàn yù jiè jié zé dé ān lè rú shì ān lè yì
或因圣道，断欲界结，则得安乐，如是安乐亦
míngnièpán bù dé míngwéi dà nièpán yě néng duàn chūchán nǎi
名涅槃，不得名为大涅槃也。能断初禅，乃
zhì néng duàn fēi xiǎng fēi fēi xiǎng chù jié zé dé ān lè rú shì ān lè
至能断非想非非想处结，则得安乐，如是安乐
yì míngnièpán bù dé míngwéi dà nièpán yě hé yǐ gù huánshēng
亦名涅槃，不得名为大涅槃也。何以故？还生
fánnǎo yǒu xī qì gù yún hé míngwéi fánnǎo xī qì shēngwén
烦恼，有习气故。云何名为烦恼习气？声闻、
yuánjué yǒu fánnǎo qì suǒ wèi wǒ shēn wǒ yī wǒ qù wǒ lái
缘觉有烦恼气，所谓我身、我衣、我去、我来、

²⁰¹ 大正藏：名

wǒ shuō wǒ tīng zhū fó rú lái rù yú niè pán niè pán zhī xìng wú wǒ
我说、我听。诸佛如来入于涅槃，涅槃之性无我
wú lè wéi yǒu cháng jìng shì zé míng wéi fán nǎo xí qì fó fǎ
无乐唯有常净，是则名为烦恼习气。佛、法、
zhòng sēng yǒu chā bié xiàng rú lái bì jìng rù yú niè pán shēng wén
众僧有差别相，如来毕竟入于涅槃，声闻、
yuán jué zhū fó rú lái suǒ dé niè pán děng wú chā bié yǐ shì yì gù
缘觉、诸佛如来所得涅槃等无差别，以是义故，
èr shèng suǒ dé fēi dà niè pán hé yǐ gù wú cháng lè wǒ
二乘所得非大涅槃。何以故？无常、乐、我、
jìng gù cháng lè wǒ jìng nǎi dé míng wéi dà niè pán yě
净故。常、乐、我、净乃得名为大涅槃也。

shàn nán zǐ pì rú yǒu chù néng shòu zhòng liú²⁰² míng wéi dà
“善男子，譬如有处能受众流²⁰²，名为大
hǎi suí yǒu shēng wén yuán jué pú sà zhū fó rú lái suǒ rù zhī
海。随有声闻、缘觉、菩萨、诸佛如来所入之
chù míng dà niè pán sì chán sān sān mèi bā bèi shě bā shèng chù
处名大涅槃。四禅、三三昧、八背舍、八胜处、
shí yī qiè chù suí néng shè qǔ rú shì wú liàng zhū shàn fǎ zhě míng dà
十一切处，随能摄取如是无量诸善法者，名大
niè pán
涅槃。

shàn nán zǐ pì rú yǒu hé dì yī xiāng xiàng bù néng dé dǐ
“善男子，譬如有河，第一香象不能得底，
zé míng wéi dà shēng wén yuán jué zhì shí zhù pú sà bú jiàn fó xìng
则名为大。声闻、缘觉至十住菩萨不见佛性，
míng wéi niè pán fēi dà niè pán ruò néng liǎo liǎo jiàn yú fó xìng zé
名为涅槃，非大涅槃；若能了了见于佛性，则
dé míng wéi dà niè pán yě shì dà niè pán wéi dà xiàng wáng néng jìn qí
得名为大涅槃也。是大涅槃，唯大象王能尽其
dǐ dà xiàng wáng zhě wèi zhū fó yě
底，大象王者，谓诸佛也。

shàn nán zǐ ruò mó hē nà qié jí bō jiàn²⁰³ tuó dà lì shì
“善男子，若摩诃那伽及钵建²⁰³陀大力士
děng jīng lì duō shí suǒ bù néng shàng nǎi míng dà shān shēng wén
等，经历多时所不能上，乃名大山；声闻、

²⁰² 大正藏：水

²⁰³ 大正藏：犍

yuánjué jí zhū pú sà mó hē nà qié dà lì shì děngsuǒ bù néngjiàn rú
缘觉及诸菩萨摩诃那伽大力士等所不能见，如
shì nǎi míng dà niè pán yě
是乃名大涅槃也。

fù cì shànnán zǐ suí yǒuxiǎowáng zhī suǒ zhù chù míngwéi
“复次，善男子，随有小王之所住处名为
xiǎochéng zhuàn lún shèngwángsuǒ zhù zhī chù nǎi míng dà chéng shēng
小城，转轮圣王所住之处乃名大城；声
wén yuánjué bā wàn liù wàn sì wàn èr wàn yī wànzhù chù
闻、缘觉八万、六万、四万、二万、一万住处，
míngwéi niè pán wú shàng fǎ zhǔshèngwángzhù chù nǎi dé míngwéi dà
名为涅槃，无上法主圣王住处，乃得名为大
bō niè pán yǐ shì gù míng dà bō niè pán
般涅槃。以是故，名大般涅槃。

shànnán zǐ pì rú yǒurén jiàn sì zhǒngbīng bù shēng bù wèi
“善男子，譬如有人，见四种兵不生怖畏，
dāng zhī shì rén míng dà zhòngshēng ruò yǒuzhòngshēng yú sān è dào fán
当知是人名大众生。若有众生于三恶道烦
nǎo è yè bù shēng bù wèi ér néng yú zhōngguāng dù zhòngshēng dāng
恼恶业不生怖畏，而能于中广度众生，当
zhī shì rén dé dà niè pán ruò yǒurén néng gòngyǎng fù mǔ gōngjìng shā
知是人得大涅槃。若有人能供养父母，恭敬沙
mén jí pó luó mén xiū zhì shàn fǎ suǒ yán chéng shí wú yǒu qī kuáng
门及婆罗门，修治善法，所言诚实，无有欺诳，
néng rěn zhū è huì shī pín fá míng dà zhàng fū pú sà yì ěr
能忍诸恶，惠施贫乏，名大丈夫。菩萨亦尔，
yǒu dà cí bēi liánmǐn yī qiè yú zhūzhòngshēng yóu rú fù mǔ néng
有大慈悲，怜悯一切，于诸众生犹如父母，能
dù zhòngshēng yú shēng sǐ hé pǔ shì zhòngshēng yī shí zhī dào shì
度众生于生死河，普示众生一实之道，是
zé míngwéi dà bō niè pán
则名为大般涅槃。

shànnán zǐ dà míng bù kě sī yì ruò bù kě sī yì
“善男子，大，名不可思议。若不可思议，
yī qiè zhòngshēngsuǒ bù néng xìn shì zé míngwéi dà bō niè pán wéi
一切众生所不能信，是则名为大般涅槃。唯
fó pú sà zhī suǒ jiàn gù míng dà niè pán yǐ hé yīn yuán fù míngwéi
佛菩萨之所见故，名大涅槃。以何因缘复名为

dà yǐ wú liàng yīn yuán rán hòu nǎi dé gù míng wéi dà shàn nán zǐ
大？以无量因缘然后乃得，故名为大。善男子，
rú shì jiān rén yǐ duō yīn yuán zhī suǒ dé zhě zé míng wéi dà niè
如世间人，以多因缘之所得者，则名为大。涅槃
pán yì ěr yǐ míng²⁰⁴ yīn yuán zhī suǒ dé gù gù míng wéi dà yún
槃亦尔，以名²⁰⁴因缘之所得故，故名为大。云
hé fù míng wéi dà niè pán yǒu dà wǒ gù míng dà niè pán niè pán
何复名为大涅槃？有大我故，名大涅槃。涅槃
wú wǒ dà zì zài gù míng wéi dà wǒ
无我，大自在故，名为大我。

yún hé míng wéi dà zì zài yé yǒu bā zì zài zé míng wéi wǒ
“云何名为大自在耶？有八自在则名为我。

hé děng wéi bā
何等为八？

yī zhě néng shì yī shēn yǐ wéi duō shēn shēn shù dà xiǎo yóu
“一者，能示一身以为多身，身数大小犹
rú wēi chén chōng mǎn shí fāng wú liàng shì jiè rú lái zhī shēn shí fēi
如微尘，充满十方无量世界。如来之身实非
wēi chén yǐ zì zài gù xiàn wēi chén shēn rú shì zì zài zé wéi dà
微尘，以自在故现微尘身，如是自在，则为大
wǒ
我。

èr zhě shì yī chén shēn mǎn yú sān qiān dà qiān shì jiè rú
“二者，示一尘身满于三千大千世界。如
lái zhī shēn shí bù mǎn yú dà qiān²⁰⁵ shì jiè hé yǐ gù yǐ wú ài
来之身实不满于大千²⁰⁵世界，何以故？以无阂
²⁰⁶ gù zhí yǐ zì zài gù mǎn sān qiān dà qiān shì jiè rú shì zì zài
故，直以自在故，满三千大千世界。如是自在，
míng wéi dà wǒ
名为大我。

sān zhě néng yǐ mǎn cǐ sān qiān dà qiān shì jiè zhī shēn qīng
“三者，能以满此三千大千世界之身轻
jǔ fēi kōng guò yú èr shí héng hé shā děng zhū fó shì jiè ér wú zhàng
举飞空，过于二十恒河沙等诸佛世界而无障

²⁰⁴ 大正藏：多

²⁰⁵ 大正藏：三千大千；永乐北藏及龙藏：大千

²⁰⁶ 大正藏：碍

ài²⁰⁷   rú lái zhī shēn shí wú qīngzhòng   yǐ zì zài gù néng wéi qīng
阇²⁰⁷。如来之身实无轻重，以自在故能为轻
zhòng   rú shì zì zài   míngwéi dà wǒ
重。如是自在，名为大我。

sì zhě   yǐ zì zài gù ér dé zì zài   yún hé zì zài   rú
“四者，以自在故而得自在。云何自在？如
lái yī xīn ān zhù bú dòng   suǒ kě shì huà wú liàng xíng lèi gè lìng yǒu xīn
来一心安住不动，所可示化无量形类各令有心。
rú lái yǒu shí huò zào yī shì   ér lìng zhòng shēng gè gè chéng bàn   rú
如来有时或造一事，而令众生各各成办。如
lái zhī shēn cháng zhù yī tǔ   ér lìng tā tǔ yī qiè xī jiàn   rú shì zì
来之身常住一土，而令他土一切悉见。如是自
zài   míngwéi dà wǒ
在，名为大我。

wǔ zhě   gēn zì zài gù   yún hé míngwéi gēn zì zài yé   rú
“五者，根自在故。云何名为根自在耶？如
lái yī gēn yì néng jiàn sè   wén shēng   xiù xiāng   bié wèi   jué chù
来一根亦能见色、闻声、嗅香、别味、觉触、
zhī fǎ   rú lái liù gēn yì bú jiàn sè   wén shēng   xiù xiāng   bié wèi
知法，如来六根亦不见色、闻声、嗅香、别味、
jué chù   zhī fǎ   yǐ zì zài gù   lìng gēn zì zài   rú shì zì zài
觉触、知法。以自在故，令根自在。如是自在，
míngwéi dà wǒ
名为大我。

liù zhě   yǐ zì zài gù   dé yī qiè fǎ   rú lái zhī xīn yì
“六者，以自在故，得一切法，如来之心亦
wú dé xiǎng   hé yǐ gù   wú suǒ dé gù   ruò shì yǒu zhě   kě míng
无得想。何以故？无所得故。若是有者，可名
wéi dé   shí wú suǒ yǒu   yún hé míng dé   ruò shǐ rú lái jì yǒu dé
为得；实无所有，云何名得？若使如来计有得
xiǎng   shì zé zhū fó bù dé niè pán   yǐ wú dé gù   míng dé niè pán
想，是则诸佛不得涅槃；以无得故，名得涅槃。
yǐ zì zài gù   dé yī qiè fǎ   dé zhū fǎ gù   míngwéi dà wǒ
以自在故，得一切法；得诸法故，名为大我。

qī zhě   shuì zì zài gù   rú lái yǎn shuō yī jié zhī yì   jīng
“七者，说自在故。如来演说一偈之义，经

wú liàng jié yì yì bú jìn suǒ wèi ruò jiè ruò dìng ruò shī ruò
无量劫，义亦不尽，所谓若戒、若定、若施、若
huì rú lái ěr shí dōu bù shēng niàn wǒ shuō bǐ tīng yì fù
慧。如来尔时都不生念：‘我说，彼听。’亦复
bù shēng yī jì zhī xiǎng shì jiān zhī rén ruò sì jù²⁰⁸ wéi jì suí
不生一偈之想。世间之人，若四句²⁰⁸为偈，随
shì sú gù shuō míng wéi jì yī qiè fǎ xìng yì wú yǒu shuō yǐ zì
世俗故，说名为偈。一切法性亦无有说，以自
zài gù rú lái yǎn shuō yǐ yǎn shuō gù míng wéi dà wǒ
在故，如来演说；以演说故，名为大我。

bā zhě rú lái biàn mǎn yī qiè zhū chù yóu rú xū kōng
“八者，如来遍满一切诸处，犹如虚空。
xū kōng zhī xìng bù kě dé jiàn rú lái yì ěr shí bù kě jiàn yǐ zì
虚空之性不可得见；如来亦尔，实不可见。以自
zài gù lìng yī qiè jiàn rú shì zì zài míng wéi dà wǒ rú shì dà
在故，令一切见。如是自在，名为大我；如是大
wǒ míng dà niè pán
我，名大涅槃。

yǐ shì yì gù míng dà niè pán
“以是义故，名大涅槃。

fù cì shàn nán zǐ pì rú bǎo zàng duō zhū zhēn yì
“复次，善男子，譬如宝藏，多诸珍异，
zhǒng²⁰⁹ zhǒng jù zú gù míng dà zàng zhū fó rú lái shēn shēn ào zàng
种²⁰⁹种具足，故名大藏。诸佛如来甚深奥藏
yì fù rú shì duō zhū qí yì jù zú wú quē míng dà niè pán
亦复如是，多诸奇异，具足无缺，名大涅槃。

fù cì shàn nán zǐ wú biān zhī wù nǎi míng wéi dà niè
“复次，善男子，无边之物乃名为大。涅
pán wú biān shì gù míng dà
槃无边，是故名大。

fù cì shàn nán zǐ yǒu dà lè gù míng dà niè pán niè
“复次，善男子，有大乐故，名大涅槃。涅
pán wú lè yǐ sì lè gù míng dà niè pán hé děng wéi sì yī
槃无乐，以四乐故，名大涅槃。何等为四？一
zhě duàn zhū lè gù bù duàn lè zhě zé míng wéi kǔ ruò yǒu kǔ
者，断诸乐故。不断乐者，则名为苦；若有苦

²⁰⁸ 大正藏：四句；永乐北藏及龙藏：若四句

²⁰⁹ 大正藏：百

zhě bù míng dà lè yǐ duàn lè gù zé wú yǒu kǔ wú kǔ wú
者，不名大乐。以断乐故，则无有苦；无苦无
lè nǎi míng dà lè niè pán zhī xìng wú kǔ wú lè shì gù niè pán
乐，乃名大乐。涅槃之性无苦无乐，是故，涅槃
míng wéi dà lè yǐ shì yì gù míng dà niè pán fù cì shàn nán
名为大乐。以是义故，名大涅槃。复次，善男
zǐ lè yǒu èr zhǒng yī zhě fán fū èr zhě zhū fó fán fū
子，乐有二种：一者，凡夫；二者，诸佛。凡夫
zhī lè wú cháng bài huài shì gù wú lè zhū fó cháng lè wú yǒu biàn
之乐无常败坏，是故无乐；诸佛常乐，无有变
yì gù míng dà lè fù cì shàn nán zǐ yǒu sān zhǒng shòu yī
异，故名大乐。复次，善男子，有三种受：一
zhě kǔ shòu èr zhě lè shòu sān zhě bù kǔ bú lè shòu
者，苦受；二者，乐受；三者，不苦不乐受。
bù kǔ bú lè shì yì wéi kǔ niè pán suī tóng bù kǔ bú lè rán míng
不苦不乐，是亦为苦；涅槃虽同不苦不乐，然名
dà lè yǐ dà lè gù míng dà niè pán
大乐，以大乐故，名大涅槃。

èr zhě dà jì jìng gù míng wéi dà lè niè pán zhī xìng shì
“二者，大寂静故，名为大乐。涅槃之性是
dà jì jìng hé yǐ gù yuǎn lí yī qiè kuì nào fǎ gù yǐ dà jì jìng
大寂静，何以故？远离一切愤闹法故。以大寂静

210 míng dà niè pán
，名大涅槃。

sān zhě yī qiè zhī gù míng wéi dà lè fēi yī qiè zhī
“三者，一切知故，名为大乐。非一切知，
bù míng dà lè zhū fó rú lái yī qiè zhī gù míng wéi dà lè yǐ dà
不名大乐；诸佛如来一切知故，名为大乐。以大
lè gù míng dà niè pán
乐故，名大涅槃。

sì zhě shēn bú huài gù míng wéi dà lè shēn ruò kě huài
“四者，身不坏故，名为大乐。身若可坏，
zé bù míng lè rú lái zhī shēn jīn gāng wú huài fēi fán nǎo shēn
则不名乐；如来之身，金刚无坏，非烦恼身、
wú cháng zhī shēn gù míng dà lè yǐ dà lè gù míng dà niè pán
无常之身，故名大乐。以大乐故，名大涅槃。

shànnán zǐ shì jiānmíng zì huòyǒu yīn yuán huò wú yīn
“善男子，世间名字，或有因缘，或无因
yuán yǒu yīn yuánzhě rú shè lì fú mǔ míngshè lì yīn mǔ lì
缘。有因缘者，如舍利弗，母名舍利，因母立
zì gù míngshè lì fú rú mó tōu luó dào rén shēng mó tōu luó guó
字，故名舍利弗。如摩鞞罗道人，生摩鞞罗国，
yīn guó lì míng gù míng mó tōu luó²¹¹ rú mù qián²¹² lián mù qián lián
因国立名，故名摩鞞罗²¹¹。如目犍²¹²连，目犍连
zhě jí shì xìng yě yīn xìng lì míng gù míng mù qián lián rú wǒ
者，即是姓也，因姓立名，故名目犍连。如我
shēng yú qú tánzhōngxìng yīn xìng lì míng chēngwéi qú tán rú pí
生于瞿昙种姓，因姓立名，称为瞿昙。如毗
shè qū dào rén pí shè qū zhě jí shì xīng míng yīn xīng wéi míng míng
舍佉道人，毗舍佉者，即是星名，因星为名，名
pí shè qū rú yǒu liù zhǐ yīn liù zhǐ gù míng liù zhǐ rén rú fó
毗舍佉。如有六指，因六指故，名六指人。如佛
nú tiān nú yīn fó yīn tiān gù míng fó nú tiān nú yīn shī shēng
奴、天奴，因佛因天故，名佛奴、天奴。因湿生
gù gù míng shī shēng rú yīn shēng gù míngwéi jiā jiā luó míng
故，故名湿生。如因声故，名为迦迦罗、名
jiū jiū luó dá dá luó rú shì děng míng shì yīn yuán míng
究究罗、旦旦罗。如是等名是因缘名。

wú yīn yuánzhě rú lián huā dì shuǐ huǒ fēng xū
“无因缘者，如莲华、地、水、火、风、虚
kōng rú màn tuó pó yī míng èr shí yī míng diàn táng èr míng yǐn
空。如曼陀婆，一名二实：一名殿堂，二名饮
jiāng táng bù yǐn jiāng yì fù dé míngwéi màn tuó pó rú sà pó chē
浆，堂不饮浆，亦复得名为曼陀婆。如萨婆车
duō míngwéi shé gài shí fēi shé gài shì míng wú yīn qiǎng lì míng
多，名为蛇盖，实非蛇盖。是名无因，强立名
zì rú dī luó pó yí míngwéi shí yóu shí bù shí yóu qiǎngwéi
字。如坻罗婆夷，名为食油，实不食油，强为
lì míng míngwéi shí yóu shì míng wú yīn qiǎng lì míng zì
立名，名为食油。是名无因，强立名字。

shànnán zǐ shì dà niè pán yì fù rú shì wú yǒu yīn yuán
“善男子，是大涅槃亦复如是，无有因缘，

²¹¹ 大正藏：摩鞞罗道人；永乐北藏及龙藏：摩鞞罗

²¹² 大正藏：犍

qiǎngwèi lì míng shànnán zǐ pì rú xū kōng bù yīn xiǎokōngmíng
强 为立名。善男子，譬如虚空，不因小空名
wéi dà yě nièpán yì ěr bù yīn xiǎoxiàngmíng dà nièpán shànnán
为大也；涅槃亦尔，不因小相名大涅槃。善男
zǐ pì rú yǒu fǎ bù kě chēngliáng bù kě sī yì gù míngwéi
子，譬如有法，不可称量，不可思议，故名为
dà nièpán yì ěr bù kě chēngliáng bù kě sī yì gù dé míng
大；涅槃亦尔，不可称量，不可思议，故得名
wéi dà bō nièpán
为大般涅槃。

yǐ chúnjìng gù míng dà nièpán yún hé chúnjìng jìng yǒu
“以纯净故，名大涅槃。云何纯净？净有
sì zhǒng hé děngwéi sì
四种。何等为四？

yī zhě èr shí wǔ yǒumíngwéi bú jìng néng yǒngduàn gù
“一者，二十五有名为不净，能永断故，
dé míngwéi jìng jìng jí nièpán rú shì nièpán yì dé míngyǒu ér
得名为净。净即涅槃，如是涅槃亦得名有，而
shì nièpán shí fēi shì yǒu zhū fó rú lái suí shì sù gù shuō nièpányǒu
是涅槃实非是有。诸佛如来随世俗故，说涅槃有。
pì rú shì rén fēi fù yán fù fēi mǔ yán mǔ shí fēi fù mǔ ér yán
譬如世人，非父言父，非母言母，实非父母而言
fù mǔ nièpán yì ěr suí shì sù gù shuō yán zhū fó yǒu dà nièpán
父母。涅槃亦尔，随世俗故，说言诸佛有大涅槃。

èr zhě yè qīngjìng gù yī qiè fán fū yè bù qīngjìng gù
“二者，业清净故。一切凡夫业不清净，故
wú nièpán zhū fó rú lái yè qīngjìng gù gù míng dà jìng yǐ dà jìng
无涅槃；诸佛如来业清净故，故名大净。以大净
gù míng dà nièpán
故，名大涅槃。

sān zhě shēnqīngjìng gù shēnruò wú cháng zé míng bú jìng
“三者，身清净故。身若无常，则名不净；
rú lái shēncháng gù míng dà jìng yǐ dà jìng gù míng dà nièpán
如来身常，故名大净。以大净故，名大涅槃。

sì zhě xīn qīngjìng gù xīn ruò yǒu lòu míngyuē bú jìng
“四者，心清净故。心若有漏，名曰不净；
fó xīn wú lòu gù míng dà jìng yǐ dà jìng gù míng dà nièpán
佛心无漏，故名大净。以大净故，名大涅槃。

shànnán zǐ shì míngshànnán zǐ shàn nǚ rén xiū xíng rú shì
“善男子，是名善男子、善女人修行如是

dà niè pán jīng jù zú chéng jiù chū fēngōng dé
大涅槃经具足成就初分功德。

大般涅槃经卷第二十一

● 结诵仪

bǔ quēzhēnyán
补阙真言

(三遍)

ná mó hē là dá nà duō là yè yē qié là qié là jù zhù jù zhù mó
南无喝啰怛那.哆罗夜耶.佉啰佉啰.俱住俱住.摩
là mó là hǔ là hōng hè hè sū dá ná hōng pō mò ná suō pó
啰摩啰.虎啰.吽.贺贺.苏怛拿.吽.泼抹拿.娑婆
hē
诃.

ná mó fó ná mó fǎ ná mó sēng
南無佛 南無法 南無僧 (合掌三称)

ná mó yí qiè rú lái yīng zhèngděng jué
南無一切如来.应.正等觉 (合掌三称)

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南無本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

ná mó dà bō niè pán jīng
南無大般涅槃经 (合掌三称)

huíxiàng fā yuàn
回向发愿

zhì xīn chàn huǐ wǒ yǔ yī qiè zhòngshēng cóng wú
志心忏悔。我(某甲)与一切众生，从无
shǐ lái mí shī zhēn xīn liú zhuǎnshēng sǐ liù gēn zuì zhàng wú
始来，迷失真心，流转生死，六根罪障，无
liàng wú biān yuánmiào fó shèng wú yǐ kāi jiě yī qiè suǒ yuàn
量无边，圆妙佛乘，无以开解，一切所愿，
bù dé xiànrán wǒ jīn dú sòng dà bō niè pán jīng yǐ cǐ shàngēn
不得现前。我今读诵大般涅槃经，以此善根，

fā lù hēi è guò xiàn wèi lái sān yè suǒ zào wú biānzhòng zuì
发露黑恶，过、现、未来三业所造无边重罪，
jiē dé xiāomiè shēn xīn qīng jìng huòzhànguānchú fú zhì zhuāngyán
皆得消灭，身心清净，惑障蠲除，福智庄严，
jìng yīn zēngzhǎng zì tā héngyuàn sù dé yuánchéng yuànzhū rú lái
净因增长，自他行愿速得圆成。愿诸如来
cháng zài shuō fǎ suǒ yǒugōng dé qǐ suí xǐ xīn huí xiàng pú tí
常在说法，所有功德起随喜心，回向菩提，
zhèngcháng lè guǒ mìngzhōng zhī rì zhèngniànxiànrán miànjiàn mí
证常乐果。命终之日，正念现前，面见弥
tuó jí zhūshèngzhòng yī chà nà qīng shēngliánhuāzhōng pǔ yuàn
陀及诸圣众，一刹那顷，生莲华中。普愿
zhòngshēng jù chéng fó dào
众生，俱成佛道。

huíxiàng jì
回向偈

(一遍)

yuàn yǐ cǐ gōng dé zhuāngyán fó jìng tǔ
愿以此功德庄严佛净土
shàngbào sì chóng ēn xià jì sān tú kǔ
上报四重恩下济三途苦
ruò yǒu jiàn wén zhě xī fā pú tí xīn
若有见闻者悉发菩提心
jìn cǐ yī bào shēn tóngshēng jí lè guó
尽此一报身同生极乐国

sān guī yī
三皈依

zì guī yī fó dāngyuànzhòngshēng tǐ jiě dà dào fā wú shàng xīn
皈皈依佛，当愿众生，体解大道，发无上心；
zì guī yī fǎ dāngyuànzhòngshēng shēn rù jīngzàng zhì huì rú hǎi
皈皈依法，当愿众生，深入经藏，智慧如海；
zì guī yī sēng dāngyuànzhòngshēng tǒng lǐ dà zhòng yī qiè wú
皈皈依僧，当愿众生，统理大众，一切无
ài hé nánshèngzhòng
碍。和南圣众。

南无护法韦驮尊天菩萨

此咒置经书中可灭误跨之罪